

EL MIRALL

10

Gener 1989

núm. 24

250 ptes.

Premis 31 de Desembre
 Nous aspectes de la població a les illes
 Pere Xamena / Llorito o Lloret?

PALAU SOLLERÍ

Centre d'exposicions i documentació
de l'Art Contemporani

Ajuntament de Palma

Des de dia 7 de Febrer

TONI COLL

PINTURES

EL MIRALL

Revista mensual
Gener - 1989 núm. 24
ANY III

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
 Apartat de Correus núm. 179
 07080 - Palma (Mallorca)
 Telèfons (971)-72.32.99 / 72.59.37
 Telefax (971) 71.93.85

Delegació a Barcelona:
 c/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
 08003 - Barcelona

Delegació a València:
 c/ Moratín, 15
 46001 - València

Director:
 Climent Picornell

Cap de Redacció:
 Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
 Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:
 Francesca Bosch i Capó
 Rosa M. Calafat i Vila
 Joan Company i Siquier
 Miquel Company
 Antoni Ginard i Bujosa
 Joana Lladó i Ballester
 Antoni Marimon
 Mateu Morro i Marcé
 Antoni Nadal i Soler
 Joan Perelló i Ginard
 Andreu Ramis i Puigròs
 Pere Rosselló i Bover
 Gabriel Seguí Trobat
 Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta:
 El dibuix ha estat realitzat expressament per Miquel Brunet amb motiu dels "Premis 31 de Desembre 88".

Fotos:
 EL DIA i arxiu EL MIRALL

Producció, administració i publicitat:
 c/ Imprenta, 1 - Pral. 2ª Tel. 72 12 99
 07001 - Palma (Mallorca)

Fotocomposició:
 «El Mirall»

Impressió:
 Interior: OMNI S.A.
 Gremi Ferrers, 42
 Polígon de Son Castelló - Palma
 Coberta: Xisco Arts Gràfiques
 c/ del Baix Riera 1.A - Palma
 Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Pàg. 4	BÚSTIA Carta oberta als amics de l'Editorial Moll
Pàg. 5	CRÒNIQUES INGENUES Joan Mayol: Els cèntims de la CAIB i les misèries de la política
Pàg. 6	POLÍTICA Josep Moll Marquès: Uns pressupostos novadosos: la lex cirerol
Pàg. 10	T.H.: El grup parlamentari PSM-EEM proposa que les administracions dels territoris de parla catalana es coordinin per planificar la normalització lingüística
Pàg. 11	POBLACIÓ Joana Maria Seguí Pons: La població de les illes Balears al padró municipal d'habitants de 1986
Pàg. 15	L'ULL DE VELLUT Guillem Daviu Vich: Doctor "Dineris Causa"
Pàg. 16	ENTREVISTA Miquel V. Sebastián: Mossèn Pere Xamena, una història particular
Pàg. 18	La recepció a les illes del canal 33
Pàg. 19	PREMIS O.C.B. Premis 31 de desembre de l'OCB 1988
Pàg. 24	TOPONÍMIA Andreu Ramis: Llorito, Algú s'ha tornat equivocar
Pàg. 26	LA MOGUDA PLANETÀRIA Antoni Ginard: La química del poder
Pàg. 27	ENTREVISTA Antoni Nadal: Entrevista amb Bartomeu Colom
Pàg. 27	GUAL PERMANENT Pere Font: Eixancats
Pàg. 29	ENSENYAMENT Pere Morey i Servera: El savi que menjava tramussos...
Pàg. 32	AMARCORD Mestre Tomeu: Els morts!
Pàg. 33	CRE-A-CCIÓ Josep Vicent Garcia/Carme Manuel: Iwan Lwyd Williams
Pàg. 35	POESIA Coloma Julià: Un cor i una veu al servei del poble
Pàg. 37	LLIBRES Jaume Corbera i Pou: Entorn al diccionari català de l'Alguer
Pàg. 40	Alicia Marcet i Juncosa: Breu història de les terres catalanes del nord Christine Nöstlinger: El nou Pinotxo Maria Barceló Crespi: Ciutat de Mallorca en el trànsit a la modernitat
Pàg. 41	TEATRE Pere Rosselló i Bover: El teatre de Joan Soler i Antich
Pàg. 43	MEMÒRIA HISTÒRICA Francesca Bosch i Capó: Matines de Nadal 1970. Sisena lectura
Pàg. 48	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA Miquel Ferrà i Martorell: Quan l'avi Lluç feia l'Havana
Pàg. 49	SOCIETAT Rosa M. Calafat: Això era i no era...
Pàg. 50	EXCURSIONISME Benigne Palos Vadell: Volta des miradors
Pàg. 52	LLETRA MENUDA Felip Munar i Munar: El perill del "Català light"
Pàg. 53	A CONTRAROSCA Pere Llofriu: Idò
Pàg. 54	PAÍS VALENCIÀ Arcadi Segura i Navarro: El Vinalopó: la comarcalització
Pàg. 56	HIPOTECA DE CABÒRIES Rafel Crespi: Aquest vuitanta-nou que acabam d'encetar...
Pàg. 57	TEMPS MODERNS an Company Siquier: El sexe en els temps de la SIDA

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

510289121X

Benvolgut amic:
Aquests tres darrers anys, el Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears ha negat a l'Editorial Moll el suport genèric a l'edició de llibres en llengua catalana. Aquest suport, que existeix, amb característiques similars, tant a Catalunya com a València i a les Illes Balears, consisteix en la compra d'un cert nombre d'exemplars dels llibres publicats en català pels editors de cada una de les comunitats autònomes.

Aquests tres darrers anys, el Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears ha negat a l'Editorial Moll el suport genèric a l'edició de llibres en llengua catalana. Aquest suport, que existeix, amb característiques similars, tant a Catalunya com a València i a les Illes Balears, consisteix en la compra d'un cert nombre d'exemplars dels llibres publicats en català pels editors de cada una de les comunitats autònomes.

el suport basant-se en el fet que un membre de la família Moll és diputat al Parlament de les Balears, i existeix un decret que els fa incompatibles, a ells i als seus parents, per a contractar amb l'Administració.

Contra aquest decret va recórrer l'Editorial Moll, en la convicció que la condició de parlamentari no ha de suposar cap privilegi per als seus familiars, però tampoc no els ha de comportar cap perjudici; i menys en un cas com aquest, on la concessió del suport genèric es basa en criteris totalment objectius. El

dia 17 d'octubre passat, l'Audiència Territorial de Palma ens va donar la raó amb tota contundència, afirmant clarament que el decret era inconstitucional, perquè limitava arbitràriament els drets dels ciutadans.

Malgrat la claredat d'aquesta sentència, el Govern Balear ha cregut convenient recórrer al Tribunal Suprem, cosa que suposa mantenir durant dos anys més, com a mínim, la denegació del suport a l'Editorial Moll.

No és el moment, per part nostra, de jutjar aquesta actitud del Govern de les Balears. Tampoc no podem dir que aquesta sigui una situació insòlita per a nosaltres. D'ençà que l'Editorial va publicar el seu primer llibre l'any 1934, hem passat per situacions molt dures, i hem hagut d'anar molt sovint contra corrent. Però no podem deixar de declarar que la manca d'aquet suport genèric ens causa un greu perjudici, ja que la dificultat que implica el fet d'editar a Mallorca (no és per casualitat que la indústria editorial es troba concentrada en els grans centres de producció i consum) s'incrementa considerablement si els altres editors reben de la seva Administració unes ajudes que a nosaltres ens són negades.

Per això, hem d'acudir una vegada més al públic lector, que és el suport més autèntic, i l'únic que no ens ha mancat mai al llarg d'aquests 54 anys. Si vostè creu que és necessari que perduri a Mallorca una empresa que manté el seu compromís indefugible amb el progrés de la nostra cultura, compri un o més llibres dels que editam a Editorial Moll. Ajudarà a suplir la manca de suport institucional a la nostra tasca, i ens donarà el millor estímulo per a perseverar en el camí que vàrem emprendre fa tant de temps.

Esperant esser mereixedors de la seva solidaritat, el daluda ben cordialment.■

Francesc de B. Moll Marquès
Gerent

Barcelona	Ona	Palma	Biblos
Campos	Colom	Palma	Embat
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Fondevila
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Jaume de Montsó
Inca	Casa Pedrós	Palma	Kiosc Cort
Inca	Espirafocs	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Manacor	Xalor	Palma	Pitiüsa
Maó	Catalana	Palma	Quart Creixent
Maó	Católica	Palma	Selecta
Palma	Alcaide	Palma	Totem
Palma	Balmes	València	Tres i Quatre
Palma	Barou		

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça _____
 C/ _____ Núm. _____ Pis _____
 Codi Postal _____ Població _____
 Telèfon _____
 Se subscriu a _____
 6 números ☐
 12 números ☐

de la revista EL MIRALL, al preu de 1250 ptes. i 2500 ptes. respectivament, que pagarà:

- * contra rebut a domicili ☐
- * amb càrrec al compte bancari/d'estalvi ☐

Banc/Caixa

Agència/Oficina

Cte/Lta núm.

Signatura

ELS CÈNTIMS DE LA CAIB I LES MISÈRIES DE LA POLÍTICA

JOAN MAYOL

Vint mil milions de pessetes són, segons es miri, molt o poc. És evident que són molts de duros (quatre mil milions de duros, concretament), però si es pensa que amb això s'ha de proporcionar als ciutadans de totes les Balears una bona partida de serveis (tots els que té conferits la Comunitat Autònoma), que s'ha de fer funcionar una administració pública prou gran i s'ha de respondre davant tots els ciutadans de la gestió de la Comunitat, potser que s'hagin d'adoptar postures més escèptiques. De fet, el pressupost de la Comunitat segueix encara al mateix nivell que el de Ciutat, de manera que proporcionalment, per cada peseta de serveis -directes o indirectes- que rep un ciutadà, sols 33 cèntims vénen del Govern Balear (i això sense comptar el que arriba a invertir el Go-

vern Central i el Consell Insular).

Tanmateix, però, el debat pressupostari és cabdal en un Parlament, ja que en depèn directament l'acció del Govern. Així, no seria bo passar una crònica ingènua del cap d'any sense tractar l'ordre del dia més llarg de l'any polític.

1) I és clar que hem començat per situar el tema en la seva dimensió numèrica: parlar de doblers és parlar de números. I els números, en relació a les necessitats, són certament curts. Per ventura a algú li sembla que els números ja són llargs per la gestió que se'n fa, dels doblers públics, però aquestes són qüestions distintes: parlar de necessitats de la nostra terra i de la gent que hi habita, no de la major o menor eficàcia de l'actual govern per atendre-les.

L'estudi dels pressuposts i el convenciment d'aquesta curtor va determinar que l'esquerra nacionalista presentàs al Parlament una esmena-sorpresa: ni més ni pus que augmentar el deute, és a dir, incrementar la disponibilitat financera de la CAIB acudint -com qualsevol- als préstecs bancaris. Hem de confessar que això no és molt típic de l'oposició, que se suposa que ha d'oposar-se a les despeses del Govern i als deutes, i no al contrari. Però valorarem que calia fer-ho, i que si volem un territori més ben ordenat, una millora de l'assistència social, començar a caminar amb la cara alta pel camí de la normalització lingüística, ajudar seriosament a l'agricultura, fomentar l'esport, depurar les aigües, i en definitiva, millorar la qualitat de vida del nostre país, necessitàvem més cèntims.

Perdrem la votació.

2) Alguna votació es va guanyar. Cal destacar-ne una; i no la guanyàrem nosaltres, que la proposàvem, sinó el Parlament. Em refereix a l'ajuda de la CAIB al Tercer Món. Per segona vegada, el Parlament ha aprovat per unanimitat recolzar econòmicament projectes del Tercer Món, enguany amb 27 milions de pts. És una misèria, però aquesta misèria serà segurament la diferència entre salut i malaltia per molta de gent, probablement la diferència entre vida i mort o entre l'analfabetisme i la possibilitat d'educació. Algú diu després que això són currolles minoritàries o, en pla pagès, "mos fan donar els doblers d'aquestes illes als negrets". És igual, el que és important és l'aprovació de la proposta, i que algú -que no ha de votar a cap partit de les Balears- trobi la nostra mà solidària a mils de kms. Algunes vegades l'ingenu es pot sentir orgullós de la feina de la Cambra.

3) "Enguany, al *rodillo* li ha sortit una rodeta petita". L'afortunada frase del diputat Pons resumeix a les clares l'esdevenir estèril de gran part del debat: el 29/30 les votacions, sempre a favor de la dreta, eren constants. El diputat del "grup" mixt, malgrat haver-se situat físicament per sota de les cariatides de l'esquerra, ha votat sistemàticament amb la dreta i de vegades en temes ben reaccionaris: no a

● Per segona vegada, el Parlament ha aprovat per unanimitat recolzar econòmicament projectes del Tercer Món

les incompatibilitats, sí a les pensions per ex-presidents, no a moltes partides d'acció social, no a incrementar els doblers del medi ambient... La veritat, però, és que ni al més ingenu li vengué de nou.

4) De vegades la fisiologia juga males passades. No sabem si els diputats de la dreta que no hi eren bevien o... però el cert és que una votació conjunta d'esmenes de l'Esquerra Nacionalista i el grup Socialista va ser aprovada per la triple deserció d'alguns il·lustres, a benefici de cooperatives, treball juvenil, etc. D'entrada, el Conseller "beneficiari", el de Treball, es va regirar una mica, perquè sienguany ja no havia gastat tot el seu pressupost, amb aquesta aprovació d'esmenes (devers 140 milions més), ja me direu... Una victòria aïllada, però important per a alguns col·lectius de ciutadans. Però el brou va venir

després: aquesta aprovació desequilibrava tècnicament el pressupost i, per motius reglamentaris, era necessària la conformitat de tots els grups perquè la llei de pressupost fos equilibrada i acceptada. I, naturalment, una llei profundament insatisfactòria no podia comptar amb cap assentiment de forces progressistes. De manera que, per transigir a la simple formulació final de la llei, exigírem algunes millores:

● Per cada pesseta del serveis, directes o indirectes, que rep un ciutadà, sols 33 cèntims vénen del Govern Balear

ajornar *sine die* les famoses pensions als ex-presidents (no n'hi ha cap que passi gana), suprimir les dietes per assistència a actes parlamentaris dels consellers del govern -que ja tenen un sou digne- i algunes altres petites millores. El que dèiem: de vegades, la fisiologia juga males passades.

i 5) La part més desagradable del debat -parl subjectivament- va ser una bateria d'esmenes preparades per atendre obres concretes i, de vegades quasi menors, proposades per un de-

● Curiosament, totes les obres corresponien a municipis de la corda del grup que proposava les esmenes

terminat grup de l'oposició (em permetreu ometre discretament la filiació). Curiosament, totes les obres corresponien a municipis de la corda del grup que proposava les esmenes, i a més, eren defensades pels diputats d'origen geogràfic o electoral més pròxim a l'obra. Entenguérem que aquest no era un plantejament d'altura parlamentària, i optàrem per una abstenció expressa, tot lamentant el clientelisme localista que aquesta pràctica implica. Òbviament, no ens podíem fer solidaris d'una maniobra que si aporta fruits electorals, seran bords: no és aquest el camí per obtenir un país progressista.

Potser l'epíleg és encara més roí: a certs ajuntaments s'ha rebut una discreta felicitació nadalenca on s'ha fet constar l'abstenció de l'esquerra nacionalista a les propostes d'obra concreta que -suposadament- podien beneficiar els empadronats (i votants) del municipi. Ni tan sols entre els vint mil milions manquen misèries!■

POLÍTICA

UNS PRESSUPOSTOS NOVEDOSOS: LA LEX CIREROL

JOSEP MOLL MARQUÈS

No ens facem il·lusions. El Govern conservador de la nostra Comunitat Autònoma, una vegada més, ha estat incapaç de presentar uns pressupostos que siguin mínimament adients per a impulsar la solució dels problemes i les mancances que pateixen els pobles illencs. El pressupost de la Comunitat Autònoma per a l'any 1989, que el Parlament autònom va aprovar dia 29 de desembre amb la majoria que dona al Govern Cañellas el vot mercenari d'un Diputat fugisser, torna a esser un pressupost continuista, on la prioritat absoluta segueix essent la de deixar oberta a l'arbitrarietat governamental la possibilitat de dedicar els recursos de tots els ciutadans en benefici dels amics o dels interessos electorals del partit conservador. I com que amics en tenen pocs, però molt absorbents, i els interessos electorals d'AP són tan inescrutables com els camins del Senyor, els recursos s'acaben abans de poder començar a resoldre els problemes "menors" dels ciutadans normals.

Perquè vista la manca d'atenció que s'hi dedica en els pressupostos, hem de considerar que per al Govern Cañellas són problemes menors la normalització de la nostra llengua i cultura, la rendabilització de l'agricultura illenca, la racionalització dels usos del sòl, la regulació del sector pesquer, l'avaluació de les possibilitats d'industrialització a les nostres illes, l'estudi seriós de les necessitats de transport, la correcta dotació de la infraestructura sanitària, fins i tot la planificació efectiva de la reconversió turística.

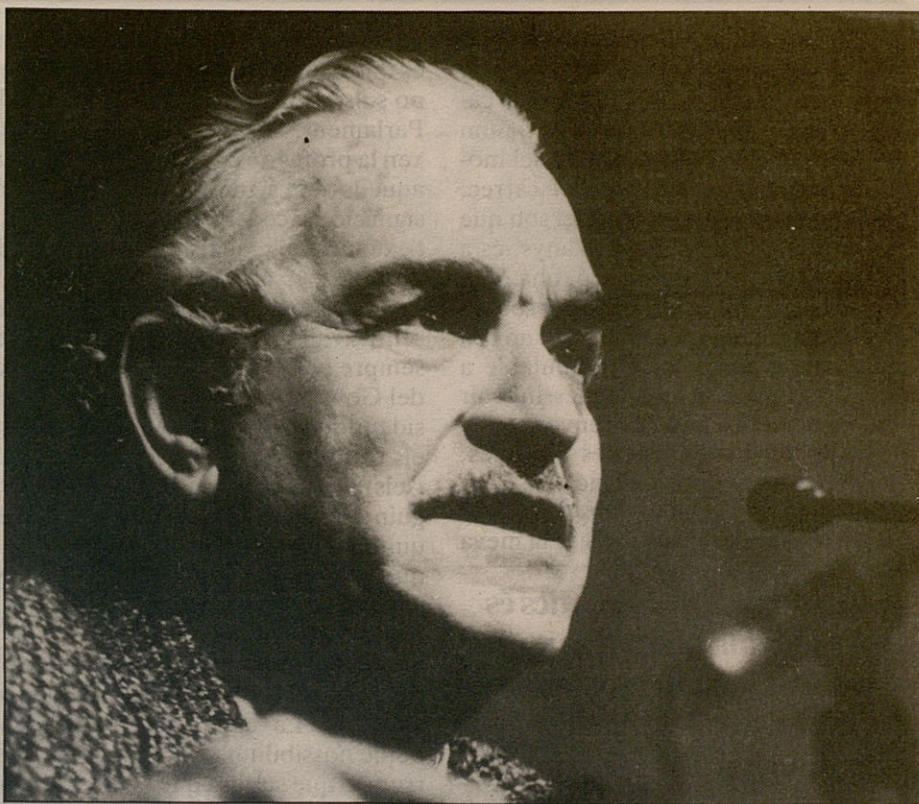
Amb una paraula: Cap dels problemes que afecten no ja l'increment de la qualitat de vida, sinó fins i tot la simple consolidació per al futur de les actuals condicions de vida dels illencs no és objecte ni tan sols de la mínima atenció pressupostària que donaria credibilitat a una voluntat, que així s'ha de considerar inexistent, d'iniciar

● El pressupost de la C.A. aprovat per al 1989 demostra que estam passant les hores més baixes de la història del nostre poble

la recerca seriosa de la seva solució, fixant les prioritats polítiques correctes i necessàries. Tots ells són negligits, en una actitud que en alguns casos només es pot qualificar d'autèntica imprudència temerària, per part del Govern més nefast que han tengut fins ara les nostres illes en tota la seva història.

Crec que es pot esser de dretes i eficaç, entenent per eficaç una simple harmonització, assumible pels sectors socials progressistes, de la defensa d'interessos privats amb la tolerància del progrés dels interessos col·lectius i populars. Més benevolència ja és impossible. Així i tot, he arribat a la conclusió que qualsevol Govern que tenguin les nostres illes en el futur, per molt de dretes que sigui, serà més eficaç que el Govern Cañellas, fins i tot aplicant aquest modestíssim criteri de definició de l'eficàcia.

El pressupost de la Comunitat Autònoma aprovat per al 1989 demostra que estam passant les hores més baixes de la història del nostre poble, i que el Govern Cañellas hi passarà com el gran malbaratador de la millor ocasió històrica (no l'única, ni la darrera) de recobriment de la personalitat individualitzada del nostre poble, i de creació de les estructures econòmiques i socials que farien possible garantir el benestar dels illencs i la seva convivència en un context de justícia i solidaritat. Tot serà temps perdut per

Antoni Cirerol, anterior President del Parlament de les Illes Balears.

la ineficàcia i la manca de sensibilitat social del Govern Cañellas.

La Lex Cirerol

Precisament per això, els pressupostos per al 1989 són novedosos: Perquè un Govern d'una insensibilitat social que resulta insultant en una societat que encara té tantes deficiències com la nostra, volia introduir com a gran novetat en el pressupost de la Comunitat Autònoma una disposició destinada a donar cobertura econòmica a uns senyors que figuren entre els més privilegiats de la societat illenca. O més ben dit: a un únic senyor, amb nom i llinatges, i que per això també

● Jo som partidari de la professionalització dels polítics i que tenguin i obtenguin el mateix dret a jubilació de qualsevol altre professional

podria donar nom a la Llei de Pressuposts per al 1989 com a Lex Cirerol.

En efecte, mitjançant una disposició addicional de la Llei de Pressuposts, el Govern havia proposat i els Grups polítics d'AP-PL i Unió Majorquina que li donen suport havien

"Tenim cuinera pageda. És dona d'edat.
Només li agrada sa netedat i els seus cuinats fan enveja"

Carrer Parellades, 15 - baixos - Tel. 72 46 63 - Palma 07003
CUINA OBERTA DE LES 8 A LES 17 H.

AGÈNCIA IMMOBILIÀRIA FERRER

Miquel Àngel Ferrer Montserrat
(Assessoria jurídica pròpia)

COMPRA, VENDA I LLOGUER DE RÚSTIQUES, PISOS I XALETES

Pl. Major, 1. 2n. Tels. 71 31 88 - 71 53 63
07002 PALMA DE MAJORCA

decidit que els ex-Presidents de la Comunitat Autònoma i del Parlament que hagin ostentat un d'aquests càrrecs durant quatre anys com a mínim tendrien, durant dos anys des del moment que deixin d'ocupar el càrrec, una pensió del 80 per cent del sou que cobraven, i a partir dels 65 anys, és a dir, des de la seva jubilació, una pensió vitalícia del 40 per cent del sou de President. Una pensió que, no en mancava d'altra, seria acumulable a les altres pensions que poguessin tenir dret a percebre aquests senyors.

Per dir-ho en poques paraules, crec que aquesta regulació, tal com era prevista, resulta absolutament vergonyosa, i no podria negar la meua

● La jubilació dels polítics és un problema que altres països europeus ja han resolt amb fórmules perfectament adaptables a la nostra situació

comprensió a qui opinàs que hauria constituït una autèntica presa de pèl, per no dir un robatori, a tots els ciutadans de les nostres illes.

I ho dic amb tota l'autoritat que em pugui conferir aquesta altra convicció meua: Jo som absolutament partidari de la professionalització dels polítics, i per tant, en lògica conseqüència, som partidari que els que dediquen la seva activitat professional a la política tinguin i obtenguin el mateix dret a jubilació que té qualsevol altre professional de qualsevol altre ofici. Però, insistesc, el mateix dret. No un dret escandalosament discriminatori a favor d'uns senyors que resultin beneficiaris d'uns privilegis injustificats i necessàriament deshonestos als ulls de la resta de ciutadans.

La jubilació dels polítics

Com en totes les altres qüestions que ens han d'anar acostant al món civilitzat, també en aquest tema ja està tot inventat. No hem d'inventar res: Es tracta d'un problema que altres països europeus ja han resolt, amb fórmules perfectament aplicables, o en tot cas adaptables, a la nostra situació. Perquè, com és lògic, les seves solucions contenen totes les condicions que fan que siguin justes, i per tant acceptables per a la societat que les ha de finançar.

La primera d'aquestes condicions és que el dret a la pensió l'adquireixen no sols els Presidents de Govern o de Parlament, sinó tots els que exerceixen la professió de polític, és a dir, tots aquells que, sigui per elecció o per designació, accedeixen a càrrecs polítics l'exercici dels quals els exigeix o els imposa, per imperatiu legal o de fet, una dedicació exclusiva. En aquest sentit, vull recordar que els socialistes sempre hem exigut que els alts càrrecs del Govern Autònom, és a dir, el President del Govern, el Vice-President, els Consellers, els Directors Generals i els Secretaris Generals Tècnics, siguin incompatibles amb l'exercici de qualsevol altra activitat remunerada o que els reporti ingressos econòmics, exceptuada l'administració del seu patrimoni personal.

Com és natural, aquesta exigència té una causa i una conseqüència evidents. La causa és eliminar una doble possibilitat de corrupció: La corrupció que suposa que la persona que ocupa un d'aquests alts càrrecs dediqui bona part del seu temps, pel qual és remunerat amb càrrec al pressupost públic, a l'exercici de les activitats privades que també li reporten ingressos; i la corrupció que suposa que aquestes persones utilitzin el càrrec públic per a afavorir els seus negocis privats.

La conseqüència també és doble: El sou que han de percebre les persones que exerceixen aquests càrrecs ha d'esser suficient per a poder exigir que s'hi dediquin amb exclusivitat, i per tant la percepció d'un sou que ha d'esser l'única remuneració que tenguin l'afectat ha de comportar la possibilitat d'anar adquirint, com qualsevol altre treballador, el dret a una pensió de jubilació. Crec que aquests són els termes en què s'ha de plantejar aquesta qüestió, i que plantejada així és d'una lògica i una justícia incontestables.

El President del Parlament, i molt manco els Diputats "rasos", no entren dins aquest cercle de persones. Però és evident que entre ells també hi pot haver casos en què la dedicació que els exigeix el càrrec pot imposar l'exclusivitat, sigui per la seva dignitat o com a condició per a complir-lo amb l'eficiència que els ciutadans tenim obligació d'exigir de qui s'ofereix a esser representant dels nostres interessos.

En el primer cas s'hi troba el President del Parlament, del qual els ciu-

● El govern Cañellas ha evidenciat els efectes demolidors de corrupció social que té la seva política dins la nostra societat

tadans tenim dret a esperar que no mescli la seva representació institucional amb activitats crematístiques privades. En el segon cas s'hi poden trobar els portaveus dels Grups parlamentaris, almanco els dels més importants, perquè la seva tasca de coordinació de les activitats del Grup parlamentari és tan complexa que, si la volen fer bé, hi podrien dedicar tota la seva jornada de treball.

Hi pot haver més casos, a part dels portaveus. El Reglament del Parlament, en el seu article 19, diu que "els Diputats no podran invocar la seva condició de Parlamentaris, o fer-ne ús, en l'exercici d'activitat mercantil, industrial o professional". Com és evident, aquesta disposició ja pressuposa que la funció de Diputat no s'exerceix amb exclusivitat, cosa que el Reglament no pot tampoc imposar des del moment que també diu que els Diputats no percebran un sou, ni suficient ni insuficient, sinó tan sols dietes. Però el que no diu ni pot dir és com es garanteix que els Diputats respectin aquesta disposició. I els ciutadans ens hauríem de plantejar què és més important, si l'estalvi teòric que suposa no pagar un sou als Diputats, o la dignificació i l'eficiència de la tasca dels Parlamentaris que resultaria exigible si cobrassin un sou que fes possible la seva professionalització amb dedicació exclusiva.

Però vagi això com a reflexió, com a indicatiu de la necessitat de contemplar aquest tema sense frivolitats ni lleugereses, i evitant preses de postura precipitades i argumentades demagògicament. Si es vol tractar el tema seriosament, no es pot dir que l'activitat política és una cosa transitòria i que per tant, quan s'acaba el mandat, el polític torna allà on era i tots tan feliços. No sols perquè n'hi ha (pràcticament tots els que no són funcionaris) que després de quatre anys no tenen on "tornar", sinó perquè la preocupació d'assegurar-se un port d'arribada on recalar quan es deixi l'activitat política condicionarà molt

negativament la seva feina de polític en perjudici dels ciutadans.

En qualsevol cas, i per tal d'evitar la repetició d'interpretacions tergiversades que ja s'han produït altres vegades, no sé si intencionadament o no, de les meves opinions i actituds sobre aquest tema, vull deixar molt clara una cosa: No estic propugnant la professionalització de tots els càrrecs polítics, sinó només dels que, per a l'exigible eficiència en el seu exercici, imposin o exigisquin la dedicació exclusiva.

Les excepcions a la regla

Una segona condició per a regular equitativament la jubilació dels polítics és que el dret a la pensió s'adquireixi després d'una durada mínima de l'exercici del càrrec comparable als temps de carència que marca la llei per als casos normals. Si un treballador qualsevol ha d'haver cotitzat com a mínim durant quinze anys a la Seguretat Social si vol tenir dret a una pensió vitalícia en arribar a l'edat de jubilació, no hi ha cap raó que justifiqui que un polític professional ja tenguí dret a pensió després de quatre anys.

Se podrà acceptar que la professió de polític té uns condicionants especials que justifiquen regulacions excepcionals. Efectivament, una activitat que imposi incompatibilitats absolutes i dedicacions exclusives, i al mateix temps suposi l'imponderable d'exposar-se cada quatre anys a ésser elegit o no en funció d'uns resultats electorals més o manco favorables, i d'ésser designat o cessat en funció d'encerts o fracassos de gestió no sempre imputables a l'afectat, és ben lògic que prevegi una cobertura justa d'aquest risc que s'assumeix per a exercir una activitat que en principi es fa per servir a la societat. Però insistisc: Una cobertura justa, no de privilegi.

En aquests països que deia s'ha cercat la cobertura justa, que unes vegades ve per la via d'escalonar la pensió segons els anys d'exercici del càrrec (per exemple, del cent per cent després de quinze anys d'exercici del càrrec al 40 per cent després de deu anys), i altres vegades ve per la via de seguir pagant el sou durant un màxim, també escalonat, de dos anys des del moment de cessar en el càrrec (temps que es considera suficient per recuperar el temps "perdut" d'exercici de la professió anterior) si el temps d'exer-

cir-lo ha estat inferior a deu anys, o per qualsevol altre sistema que es consideri idoni, just i justificat.

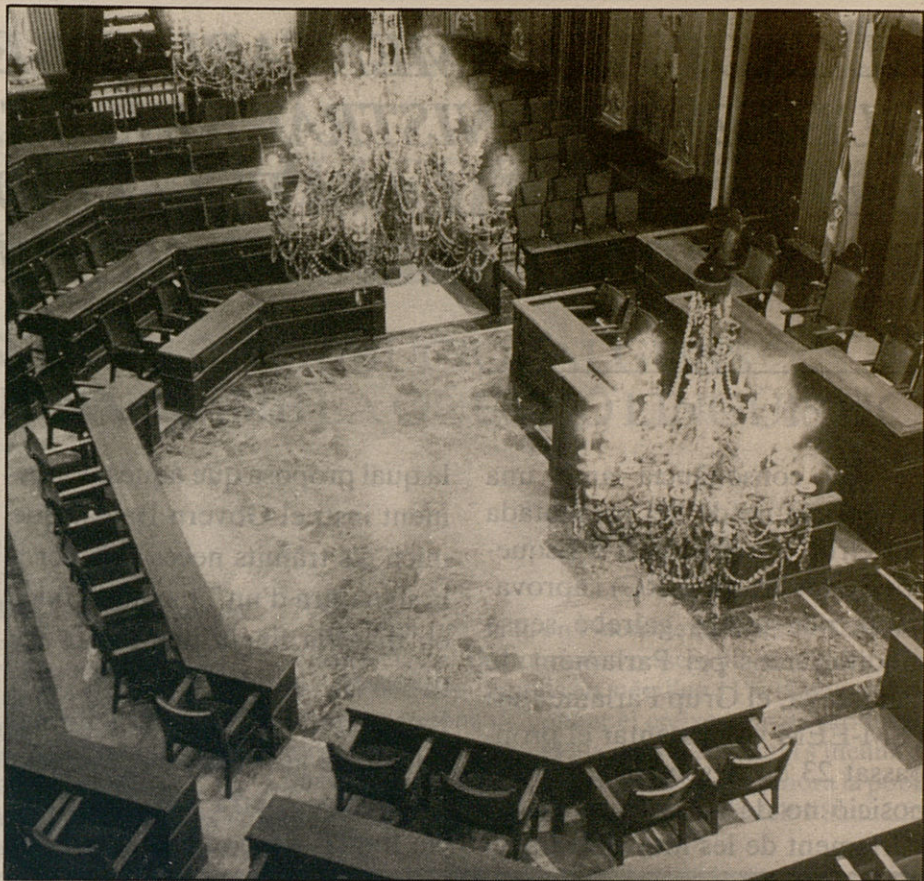
Només en els casos excepcionals, i per regla general impensables, d'un alt dignatari que no hagi exercit el càrrec el temps suficient per a adquirir el dret a una pensió, i a més en arribar a l'edat de jubilació quedi econòmicament en situació d'indigència o fortament precària, es preveuran les mesures a prendre perquè pugui tenir una jubilació digna.

Un debat públic

Cap d'aquestes condicions no són previstes a la regulació que contenia la Llei de Pressuposts de la nostra Comunitat autònoma per al 1989, que no era més que la concessió d'una canongia escandalosa a una sola persona. En efecte, en aquests moments la normativa que es volia aplicar només afectaria com a beneficiari al senyor Antoni Cirerol i Thomàs, que va ésser President del Parlament autònom en la seva primera legislatura. Amb aquest únic requisit se li volia donar "dret" a la canongia. I això demostra que, un cop més, el Govern Cañellas ha tractat de forma precipitada i frívola, és a dir, prepotent en l'autèntic sentit de la pa-

raula, una qüestió que exigia un tractament responsable, seriós i sotmès a debat públic previ. D'aquesta manera ha convertit en indecorós un tema que, en principi, és d'estricta justícia. I malauradament, ha evidenciat, un cop més també, els efectes demolidors de corrupció social que té la seva política dins la nostra societat: Només una veu, i amb prou feines i tímida, s'ha aixecat per a criticar l'abús que es volia cometre.

Per pura casualitat, ha estat possible no sols evitar que es consumàs una injustícia, sinó també obligar a resoldre aquest tema d'una forma clara, honesta i oberta. En efecte, l'absència de dos Diputats d'AP en el moment de votar en el Parlament una esmena que augmentava considerablement les despeses de la Conselleria de Treball va fer que el Pressupost quedàs desequilibrat. I per tal d'equilibrar-lo, l'oposició va aconseguir que s'hi introduís una altra disposició que ajornava l'aplicació de les pensions al senyor Cirerol fins que el Parlament hagi elaborat una Llei que reguli el tema. El debat d'aquesta Llei, quan es presenti en el Parlament, haurà de permetre sens dubte trobar una regulació justa, pactada amb llum i taquígrafs. ■

EL GRUP PARLAMENTARI PSM-EEM PROPOSA QUE LES ADMINISTRACIONS DELS TERRITORIS DE PARLA CATALANA ES COORDININ PER PLANIFICAR LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

T.H.

En consonància amb una proposició no de llei presentada pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana (ERC) i aprovada fa poc temps gairebé sense modificacions pel Parlament de Catalunya, el Grup Parlamentari PSM-EEM va presentar el propòsit 23 de desembre una proposició no de llei a la Mesa del Parlament de les illes Balears en

la qual proposa que aquest Parlament insti el Govern Balear que iniciï els tràmits necessaris per a la signatura d'un Tractat d'Unió, en matèria lingüística, entre les diverses administracions dels Països Catalans. D'acord amb el punt 2 de la Proposició, "aquest Tractat permetrà una planificació lingüística conjunta i coordi-

nada, que condueixi a la plena normalització de la llengua catalana, en tots els àmbits i arreu del domini lingüístic, fent possible un espai cultural i comunicacional que permeti el desenvolupament de l'oficialitat, i una eficaç projecció exterior de la nostra llengua comuna". A més, "el Tractat contemplarà la creació d'un organisme amb representants de les administracions dels territoris de parla catalana, i l'elaboració i desenvolupament d'un pla d'actuació; així com un pla de foment i coordinació de la recerca sociolingüística, per tal de permetre el seguiment de l'evolució del procés de normalització lingüística i orientar-ne la planificació". La coordinació esmentada es basa en una conclusió del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana; d'altra banda, com és sabut, la Disposició Addicional Segona de l'Estatut d'Autonomia de les illes Balears preveu que la CAIB iniciï els tràmits necessaris per tal d'establir els convenis de cooperació i relació que consideri oportuns (aquesta Disposició també estableix que la CAIB podrà participar en una institució adreçada a salvaguardar la unitat lingüística). Cal esperar que una iniciativa tan fonamentada legalment i socialment serà aprovada ben aviat pel Parlament de les Illes Balears. ■

ASTÈRIX, NACIONALISTA

A. M.

En el 30è aniversari de la creació d'Astèrix els polítics de l'Estat Francès s'han identificat amb el petit gal: "Astèrix és Ro-card". "No m'estranyaria que fos centrista", "Astèrix és un resistent i ... un gaullista", han dit. És clar que s'equivoquen, perquè qualsevol pot veure que Astèrix és... NACIONALISTA!. Facem memòria. "Som a l'any 50 abans de Crist. Tota la Gàl·lia és ocupada pels romans... Tota? No! Un llogaret (...) rebutja una i altra vegada l'invasor". L'imperialisme militar, econòmic, i fins i tot cultural, dels romans és frenat, i ridiculitzat, per una colla de gals irreductibles. Els nostres protagonistes, a més, viatgen pel món romà donant suport a tots els moviments de caire anti-imperialista, ja sigui a Bretanya o a Còrsega, a Hispània o a Bèlgica, sempre hi ha coratjosos indígenes als quals cal ajudar. I encara tenen temps de caricaturitzar el militarisme (Astèrix legionari), defensar l'ecologisme (La residència dels déus), o criticar el capitalisme (Obèlix i Companyia). ■

LA POBLACIÓ DE LES ILLES BALEARS AL PADRÓ MUNICIPAL D'HABITANTS DE 1986:

ELS NOUS PROCESSOS DE DISTRIBUCIÓ I ALGUNS ASPECTES RELACIONATS AMB LA QÜESTIÓ LINGÜÍSTICA

JOANA MARIA SEGUÍ PONS

L'evolució recent de la població a les Illes i les noves pautes de distribució.

La població resident a les Balears, segons els resultats del darrer padró municipal (1986), és de 679.965 habitants, xifra que tot just representa entorn d'un 1,8% dels recursos demogràfics de l'estat espanyol. Mallorca, amb 550.849 habitants compta amb el 81% de la població de les Illes. A Eivissa-Formentera, amb 69.448 persones, s'hi localitza el 10,2% i a Menorca, amb 59.668 habitants, s'hi acaramulla el 8,8% de la població de les Balears.

El creixement duit a terme els darrers deu anys planteja dos quinquennis força diferenciats per increments ben desiguals. Entre 1975 i 1981, l'acreciment de la població de la CAIB és del 9,7%, mentre en el quinquenni posterior, és tan sols d'un 3,7%.

INCREMENTS POBLACIÓ DE DRET. ILLES BALEARS

	1975-1981		1981-1986	
	Nº	%	Nº	%
CAIB	58.194	9,7	24.055	3,7
Mallorca	42.254	8,6	16.337	3,1
Menorca	3.695	6,9	2.425	4,2
Eivissa	11.618	24,1	4.815	8,0
Formentera	627	17,4	478	11,3
Palma	27.424	10,4	4.858	1,7

A Menorca, l'illa on l'increment és més reduït, la diferència entre el dos períodes ressenyats és menor. En els darrers deu anys, amplia en més d'un 11% la seva població. Mentre a la zona de ponent el creixement es produeix entorn a Ferreries i Ciutadella, la zona oriental s'inclina cap a una descongestió del nucli de Maó, que aminora la població els darrers cinc anys, en favor d'Es Castell i Sant Lluís.

L'augment a les Pitiüses, en aquest mateix transcurs, 1975-1986, és el més elevat de les illes i se situa en un 33,8%, el triple que el de Mallorca que és del 11,7% en el mateix lapse. Eivissa i Formentera compareixen com les més destacades receptores del corrent migratori que anys enrera es canalitzava, bàsicament, cap a Mallorca, ja que disposa en l'actualitat d'un mercat de mà d'obra saturat. El conjunt de municipis, excepte el de S. Joan Baptista, incrementen llur població en les mateixes proporcions i en el darrer quinquenni és S. Josep el que més creix, amb un 24,3%, quan la mitjana d'Eivissa és del 8%.

La ciutat de Palma és, dels conjunts geogràfics referenciats, la que presenta, en el darrer quinquenni, una menor creixença, del 1,7%, col·locada molt per davall de la mitjana de Mallorca, del 3,1%, i de la de les illes, del 3,7%. Palma és l'exemple més clar de com en aquests darrers

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

● Entre els anys 1981 i 1986 Palma ja disposa de balanç migratori negatiu

● Palma absorbeix el 53% dels habitants de l'illa i té la major densitat, més de 1500 hab./km²

● Menorca, amb 85 hab./km² és l'illa de densitats més homogènies. La Vila d'Eivissa, amb 11 kms² i 2.455 hab./km², reuneix el 38,9% de la població pitiüsa

anys, i sobretot a Mallorca, apareixen noves pautes de comportament demogràfic i de distribució espacial de la població que mereixen particular observació.

Entre els anys 1975 i 1986 s'atenuen els augments continuats de la població de Palma en benefici dels municipis de la primera corona urbana, que esdevenen receptors de la força centrífuga de la ciutat i entre els anys 1981 i 1986 la capital ja disposa de balanç migratori negatiu. Com a conseqüència, disminueix el pes de la capital en el conjunt de l'illa que es concreta en un 53,6%. Feia més de cinquanta anys que un fet com aquest no es produïa i és indicatiu de l'enlairament de la part forana de Mallorca.

La corona urbana situada entre els 15 i 20 kilòmetres de radi de Palma, on s'hi localitzen els municipis d'Esporles, Valldemossa, Bunyola i Puigpunyent, amb creixements entre un 6% i un 14%..., es nodreix de població de l'interior de l'illa que, fins fa poc, quan traslladava el seu lloc de residència, ho feia a la capital. Aquest nou fenomen que es revela al darrer quinquenni no fa de la ciutat de Palma un cas excepcional. La pèrdua de població dels grans nuclis urbans en benefici dels mitjans i petits és característica de la major part de les ciutats d'Espanya, en els darrers anys. El Cens de població de l'any 1981 mostra els primers indicis, que es manifesten de forma clara al darrer padró.

Mentre l'augment de Palma en els cinc darrers anys és, tan sols, del 2%, el de Marratxí, municipi frontera amb el de la capital de les Illes, és del 30%. Pot parèixer una paradoxa, però fugir de la congestió urbana i la recerca d'una millor qualitat de vida, en sentit ample, també es fa palesa en una illa caracteritzada, precisament, per disposar i vendre espais d'oci.

Altres municipis de la Serra, com Campanet, Escorca o Selva, mostren creixences importants de llurs poblacions, fins a hores d'ara estacionades o regressives. El balanç migratori positiu d'aquests nuclis al darrer Padró, no es deu ni

a la influència de la ciutat de Palma ni al desenvolupament turístic, sinó al fet de realitzar una funció residencial per als habitants de les illes.

Una altra de les característiques de l'evolució recent de la població a les Balears és l'ocupació de la costa de municipis on, fins ara, el procés urbanitzador no havia fet massa "matx". Avui per avui, Alcúdia, Sta. Margalida i Santanyí són els municipis que disposen de les taxes més altes de creixement. Calvià, tot i que és el municipi de Mallorca que més ha detectat l'increment demogràfic, així com els impactes paisatgístics derivats del turisme, sosté en aquest darrer quinquenni un augment elevat.

Però la peculiaritat més notable del darrer període és el canvi de signe dels municipis del Raiguer que, o han perdut població o han aminorat llur ritme de creixement. Aquesta característica s'ha de relacionar amb la crisi econòmica que pateixen Inca i la seva comarca de deu anys ençà. El balanç migratori de la zona es confirma encara com a positiu, però no té la importància d'anys anteriors.

A Mallorca, la densitat de població de la qual és més variada, és on la seva distribució es troba trasbalsada per la macrocefàlia de la ciutat de Palma que, com ja s'ha assenyalat, absorbeix el 53,6% dels habitants de l'illa i disposa també de la major densitat, més de 1.500 h/km². En canvi, nou municipis de més de 10.000 habitants tan sols concentren el 23,70% de la població mallorquina.

Cap altre municipi excedeix els 400 h/km² i entre aquesta densitat i els 100 h/km², hi coincideixen la major part dels municipis del Raiguer: Inca, Lloseta, Marratxí, Alcúdia, Binissalem, Búger, Consell i Santa Maria, igual que Sa Pobla i Muro, municipis agrícoles de regadiu. Tots ells, ensems que altres nuclis de menor pes demogràfic, reuneixen entorn de 77.000 habitants, que equival al 14% de la població de l'illa.

Sóller, per la circumscripció a una vall entre muntan-

yes i l'aïllament que ha comportat, supera els 200 h/kms². Sóller i Son Cervera són els dos únics municipis costaners amb densitats altes. Per regla general aquests solen ser d'elevada extensió i, tot i que són demogràficament dinàmics, ofereixen baixes densitats.

Les menors densitats s'inscriuen en els municipis grans, com Llucmajor, 47,7 h/kms², en els del Pla, com Sencelles, 29,3 h/kms², o en els de muntanya, com Valldemossa, amb 27,6 h/kms². Tant els municipis del Pla com els de muntanya compten amb una dinàmica endarreridora. La densitat mínima de Mallorca i de les Balears és la d'Escorca, municipi de la Serra de Tramuntana, amb 1,7 h/kms².

A l'àrea d'influència de Palma, que encercla els municipis d'Andratx, Calvià, Esporles, Puigpunyent, Valldemossa, Bunyola i Llucmajor, exclòs Marratxí, s'apleguen entorn de 44.000 habitants, que, amb Palma, plasmen el 61,6% de la població de l'illa. A la Serra de Tramuntana, Sóller i Pollença, amb 21.000 habitants n'agrupen un 4% més. La zona Sud i Sudest (Artà, Campos, Capdepera, Felanitx, Manacor, Ses Salines, Santanyí, Sant Llorenç i Son Cervera) agrupa ben prop de 75.000 habitants, un 13,6% de la població de l'illa.

Es a aquestes contrades i a la del Raiguer, on s'hi arrepleguen el 90% dels habitants de Mallorca.

Menorca, amb 85 h/kms², és la que manté les densitats més homogènies. Tres municipis sobrepassen els 100 h/kms², el de Ciutadella, amb un 31,5% de la població de l'illa, i els de Maó i Es Castell, amb un 35,8% i 7,5% respectivament. En aquest darrer s'excedeixen els 400 h/kms². Es Mercadal, amb tan sols 16,5 h/kms², un dels municipis més

• Els andalusos representen el 34,9% del conjunt dels immigrants a les Balears, els estrangers el 12,2%, els procedents de Castella-La Mancha el 10,6% i els originaris de Catalunya el 9,7%

extensos de l'illa, és on es registra la menor densitat. Sant Lluís, Ferreries i Alaior tenen densitats entre 45 i 80 h/kms².

Vila d'Eivissa, municipi de tan sols 11 kms² i 2.455 h/kms², reuneix el 38,9% de la població Pitiüsa. A cap altre municipi d'Eivissa-Formentera, amb una mitjana de 108 h/kms², s'aconsegueixen els 100 h/kms². Els de menor densitat són Sant Joan, amb 29 h/kms², i Sant Josep, amb 53 h/kms². Santa Eulàlia i Sant Antoni, amb el 20,3% i el 17% respectivament de la població de les Pitiüses, sobrepassen els 90 h/kms².

La diversitat per orígens, una de les característiques de la població de les Illes Balears.

La població de les Illes Balears no forma un bloc monolític, sinó que la diversitat per orígens és una de les peculiaritats que més la ressalten.

De tothom és conegut que fins als anys cinquanta les Balears foren expedidores de mà d'obra i que el canvi de signe del corrent migratori s'esdevé a partir del desenvolupament del turisme.

El 82,9% de la població no autòctona de les Illes,

195.103 habitants, hi acudeix entre els anys 1960 i 1986. Concretament entre els anys 1960 i 1969 s'instal·len a les Balears 50.540 persones, que representen el 25,9% dels immigrants actuals, en un 44% andalusos. Entre els anys 1970-1979 s'hi estableixen 61.836 habitants, el 31,7% dels que actualment no són originaris de la CAIB. El 38% d'ells, arribaren d'Andalusia i més de 8.000, eren estrangers.

Finalment, als darrers cinc anys el flux migratori encara ha estat considerable, ja que el 25,3% dels que no són naturals de les Illes, gairebé 50.000 habitants, hi fixen llur residència entre 1981 i 1986. En aquest lapse els provinents de la comunitat autònoma andalusa han minvat, tant en termes absoluts com relatius (12.910 habitants i el 26,2%), tot i que constitueixen encara el nombre més important. Els estrangers, més de vuit mil, representen el 17,3% dels arribats.

Els resultats del conjunt de Mallorca i de Palma, pel pes de llurs poblacions, lògicament, són similars als de Balears.

Els municipis amb més del 25% de població no nada a la comunitat autònoma solen ser els de la costa, els més turístics, i, per tant, els que han recobrat un paper assenyalat en l'atracció de mà d'obra. Hi concorren l'àrea de Palma i la

seva badia, formada pels termes de Llucmajor, Calvià i Andratx, a més dels de Llevant, Son Cervera i Capdepera, junt amb la Badia d'Alcúdia, que compta amb més del 39% d'habitants d'altres CCAA. Finalment Inca, un dels centres industrials més importants de l'illa, comprèn més d'un 20% de població immigrant i ha procedit com a centre atraient de població fins al darrer quinquenni.

Entre els anys 1965-75 el destí principal de la veta migratòria és Mallorca mentre que, amb posterioritat, Eivissa esdevé la principal receptora. A Menorca fins l'any 1981 el creixement és moderat, igual que el seu desenvolupament turístic. Així, doncs, l'actitud de les illes menors és lleugerament diferent, ja que l'afluència massiva de població de fora es du a terme precisament a partir dels anys 70,

● A les Balears, el 28,6% de la població no parla en català, i d'entre els no nascuts a la comunitat autònoma, no el parlen el 71,7%

● Menorca és l'illa de menor pes de població peninsular i compta amb menys dificultats per la comprensió i parla de la llengua catalana

quan els mercats de mà d'obra de Mallorca i, sobretot, de Palma comencen a aparèixer saturats. A Eivissa-Formentera l'accés de població immigrant es produeix amb anterioritat, ja que a partir dels anys seixanta i fins l'actualitat s'hi assenten el 94,3% dels immigrants.

El transcurs migratori ha estat, per tant, un dels integrants decisius de l'augment absolut de la població de les Balears i el factor dinamitzador de la seva estructura. La taxa migratòria mitjana ha romàs en el 8,62% entre els anys 1976-1979, mentre la dels darrers anys, on han predominat mesures força liberals per a la contractació de mà d'obra, ha estat molt menor, del 2,35% en el darrer quinquenni.

Balears i sobretot Mallorca, sostenen una mobilitat important de població amb la resta de l'Estat. Aquesta situació es relaciona amb l'eventualitat dels llocs de treball i llur precarietat. Els lligams deixen de ser definitius, com ho eren a les dues dècades anteriors, i es transformen en moviments de temporada.

Entre els anys 1975-81, els municipis de major saldo migratori, superior al 20% són els turístics com Calvià, Capdepera, Son Cervera, Pollença i Llucmajor i alguns de la Serra, com Deià, Escorca i Bunyola, per la seva nova funció residencial. D'altres municipis turístics, com Alcúdia, Sta Margalida o Andratx, junt amb alguns del Raiguer, com Inca, Binissalem, a més de Palma i la seva àrea d'influència, presenten saldos positius, encara que menors que els d'anys enrera.

Els termes del Pla de Mallorca disposen també en aquest quinquenni de saldos migratoris negatius. Alguns municipis del Raiguer, com Lloseta, Sta. Maria, Alaró o Sa Pobla, aporten igualment saldos migratoris negatius provocats, excepte al darrer, per la depressió econòmica d'una de les zones més industrials de Mallorca, la de la comarca d'Inca, iniciada a partir de la crisi del 73 i de la qual no se n'ha sabut sortir.

El darrer quinquenni, apunta, a Mallorca, una ruptura amb situacions anteriors heretades dels anys seixanta.

Palma es converteix en nucli emissor de població, cap a Marratxí, Bunyola, Esporles i Valldemossa, modificant el seu signe migratori, fins a hores d'ara negatiu. Els municipis turístics amb capacitat d'atracció de mà d'obra són: Alcúdia, molt per damunt dels altres, Ses Salines i Santanyí. Finalment, els municipis interiors amb creixement vegetatiu negatiu, continuen enviant efectius demogràfics cap a la costa.

Si fins als anys cinquanta la població originària fou la predominant a les illes, el canvi de model econòmic que implicà l'explotació turística, comportà una alteració en el component de la seva població.

Anys	%POBLACIÓ i l'ASCUDA CAIB
1930	95,5
1940	93,3
1950	91,5
1965	84,6
1975	76,6
1986	71,3

La conseqüència immediata és que per al conjunt de la CAIB tan sols el 71,3% dels seus habitants, un total de 484.862 persones, hi han nascut. El 25,1%, amb 170.913 residents, provenen d'altres comunitats i un 3,5%, amb 23.848 persones són estrangers.

El percentatge de població autòctona és menor a Palma i Pitiüses, amb el 65,4% i 58,9% respectivament i esdevé el més elevat a Menorca, amb un 80% dels seus ciutadans. Menorca s'integra al turisme de masses quan els trasbalsos de població interregionals a nivell d'estat ja s'hàn aturat. Mentre, a les Pitiüses, es registren els percentatges més elevats de residents procedents d'altres comunitats autònomes (35,1%) i de l'estranger (6%).

Per orígens, i per al conjunt de les Balears, els habitants d'Andalusia, un total de 68.030, representen en l'actualitat el 34,9% del conjunt d'immigrants i constitueixen, majoritàriament, la resposta a la demanda de mà d'obra provocada pel turisme. La segona força no originària ve integrada pels estrangers, amb 23.848 persones, que figuren el 12,2% de la població de les Illes. La de Castilla-La Mancha, amb 20.660 habitants, indica el 10,6%. Els originaris de Catalunya, 18.855, el 9,7%, mentre els valencians, amb 11.490 persones, ja se'n duen percentatges molt inferiors, un 5,9% de la població no autòctona de les illes.

Els resultats de Mallorca i de Palma són semblants als del conjunt de la CAIB. A Palma, un 35,1% dels immigrants són andalusos, un 11,3% de la comunitat castellano-manxega, un 9,6% són catalans i un 6,1% valencians. A Calvià, el municipi més turístic, el 54,7% dels seus residents no hi han nascut i, concretament, el 45,3% d'ells deriven d'altres CCAA.

A Menorca, el percentatge d'immigrants de la comunitat autònoma andalusa, encara que és la que proporciona les majors quantitats, no assoleix els valors de les altres illes incloses les Pitiüses, amb un 37,3% de població no autòctona, ja que a aquella es situa en un 28%. Els provinents de Catalunya integren la segona força, amb un 22,8%, seguits dels estrangers, amb un 13%. El major percentatge de no originaris es manifesta a Maó, on el 75,7% dels seus veïns són de la CAIB, en canvi a Ciutadella, aquests representen el 84,7%.

A Eivissa-Formentera, els estrangers, que utilitzen les illes com a descans escapant-se de llurs països industrialitzats, s'erigeixen en la segona força amb un percentatge del 14,3%, seguits dels catalans amb un 10,4% de la població immigrada.

Eivissa és la ciutat amb més població de fora, ja que el 48,4% dels seus residents no és de les illes i un 43% prové d'altres comunitats autònomes.

Dels 23.848 habitants estrangers afincats a les Balears, els europeus representen més del 50%. Per al conjunt de la comunitat autònoma, els anglesos integren la primera força, amb el 17,7%, seguits dels francesos, amb el 15,1%. Mentre a Mallorca i a Palma els procedents de França són el primer flux estranger amb un 17% i 16,3% respectiva-

ment, seguits molt de prop pels britànics, amb un 15,8% i 11,5% respectivament. A Menorca aquests formen el 38,6% dels residents estrangers i a les Pitiüses el 18,1%, seguits dels alemanys amb un 14,9%.

La població de les Illes Balears i la qüestió lingüística.

La diversitat de la població per orígens comporta problemes importants a nivell lingüístic, al coexistir a les illes Balears dues llengües, la catalana i la castellana. La primera, és la llengua pròpia de la població nascuda a la comunitat autònoma i es troba en unes condicions de desigualtat prou clares.

El coneixement de l'idioma català, a nivell de comunitat autònoma, indica que un 9,9% de la població no l'entén i un 18,7% l'entén, però no el parla. A les Balears, idò, el 28,6% de la seva població no parla en català. D'ells, el 23,8% han nascut a les illes mentre del reste, un 30,9%, han nascut a Andalusia.

Menorca és l'illa amb menor pes de població peninsular i per tant és la que compta amb dificultats menors per la comprensió i la parla de la llengua catalana. Els percentatges es concreten en un 4,6% de població que no entén el català i en un 9,9% de residents que l'entenen però que no el parlen. D'ells, el 15,5% són originaris de la CAIB i el 31,1% són andalusos.

Eivissa-Formentera són les illes que revelen un menor coneixement de l'idioma, ja que un 16,15% de llur població, la més alta dintre del conjunt de Balears, inclús avançant la capital, no entén el català, mentre un 21,6% l'entén però no el xerra. Tan sols el 14,07% han nascut a les illes, mentre que el 37,25% procedeixen de la CA andalusina.

Aquestes xifres són indicatives que el procés normalitzador, en qüestions idiomàtiques, es troba encara poc avançat, ja que una tercera part dels habitants que no parlen en català han nascut a les Balears.

A Mallorca, el municipi de Calvià, amb més de 13.000 habitants, un 60,7% no parla en català. Altres municipis amb percentatges elevats, són Lluçmajor (31,4%) o Alcúdia (30,7%), els dos amb una pressió turística molt important. A les Pitiüses els percentatges més elevats s'aconsegueixen a la ciutat d'Eivissa on un 47,8% dels residents tampoc el parla.

A Menorca, l'ús i coneixement de la llengua es troba en condicions molt més favorables. Així a Maó, tan sols el 19,9% dels seus habitants no parla en català.

En el conjunt de les Balears el 71,7% dels habitants no nascuts a la comunitat autònoma no xerren en llengua catalana. Aquest percentatge és semblant a Mallorca (72,2%), Palma (73,9%) i Pitiüses (74,9%), mentre es planteja a nivells molt inferiors a Menorca. Una de les raons recau en què el percentatge de població de més de sis anys no nascuda a l'illa no abasta el 21% dels seus habitants, mentre als altres conjunts geogràfics és superior al 30%, sent a les Pitiüses del 43%.

Els anys de permanència a la comunitat constitueixen un factor limitatiu a l'hora de parlar o no en català. Per al conjunt de les illes, dels immigrants arribats amb anterioritat a 1940, en l'actualitat tan sols un 25% no parla en català. Emperò, dels arribats entre 1940 i 1944, un 45% no parla en aquesta llengua. Els percentatges són cada vegada més elevats fins arribar al 83% dels que aterren a la CAIB entre

1985-1986 que no parlen en aquesta llengua. Els percentatges són molt similars a totes les illes, excepte a Menorca, en què el desconeixement de la llengua per part dels seus ciutadans és molt menor. Fins i tot entre els arribats els dos últims anys abans de l'elaboració del padró.

La qüestió de la normalització lingüística és tal vegada una de les raons de major pes a l'hora d'explicar la falta d'ús de la nostra llengua, emperò, el grau d'instrucció de la població constitueix també una de les bases importants que expliquen la desigualtat existent entre les dues llengües.

El 82,3% de la població major de deu anys, no nascuda a la CAIB està molt poc instruïda, ja que apareix configurada per analfabets (3,35%), sense estudis (29,1%) o amb estudis primaris (49,9%). Aquests percentatges són molt parells a Mallorca i a Palma i, en canvi, són lleugerament inferiors a Menorca (75,7%) i a les Pitiüses (78%). Per a les illes Balears, tan sols un 11,5% dels seus habitants no autòctons, majors de deu anys, té estudis de BUP i el 6,1% de titulat mitjà i superior. Són precisament les persones analfabetes, sense estudis o amb ensenyament de primer grau les que constitueixen per a la CAIB més del 80% dels habitants que no parla en català. ■

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

CARBONERO, M.A.; MASCARO, P. (1988): "El marc socio-demogràfic dels serveis socials a Mallorca". In: CIM: Bases per a la planificació de l'acció social a Mallorca. Palma

GOVERN BALEAR. IBAE. Padró Municipal d'Habitants. 1986. Varis volums.

L'ULL DE VELLUT

DOCTOR "DINERIS CAUSA"

GUILLEM DAVIU VICH

La pròxima vegada que el nostre cantant Raimon (com nos feim notar alguna gent de la meua generació!) glosi, cantant, les excel·lències dineràries dictades per la inspiració d'Ausias March, haurà d'afegir "diners fan doctors honoris causa". I és que això ha passat fa poc (amb gran sorpresa de la meua caparruda ingenuïtat) quan la Universitat de les Illes Balears ha nomenat per a tal honor, el conegut empresari hotelier Escarrer.

Dic, de pas, que tampoc veig cap raó per fer-hi en Fèlix Pons (esperem, primer, que faci una aportació monumental a la ciència jurídica).

El doctorat "honoris Causa" concedit al senyor Escarrer sembla un reforçament (i un recolzament universitari) del discurs dominant: "Fes-te ric, és el valor màxim, sinó, no vals".

Jo em pensava que la universitat -els homes i dones que la componen- que, tot i que forma part de les institucions lligades al poder, tenia unes quotes de capacitat crítica i d'instruments d'interpretació de la realitat, així com també d'una consciència civil, que li impedia considerar la possessió d'un cabal immens d'accions i de bossa com a mereixedors d'un doctorat "Honoris Causa".

Com que sé que el que em pensava és vera, sàpiguen tots i totes els/les disconformes amb aquella decisió que no estan sols.

La Universitat de les Illes Balears, ha fet, fa i ha de seguir fent coses molt millors que aquesta. Igual que en Walter Benjamin i en Marcuse som d'una esperança impenitent i esper com en Mao (ara ja m'he passat) les mil flors que en floriran.

Amorós i fruitós 1989. Ho necessitam. ■

ENTREVISTA

MOSSÈN PERE XAMENA, UNA HISTÒRIA PARTICULAR

MIQUEL V. SEBASTIAN

La història local és la cèl.lula de la gran història, feta no pels reis, sinó pel poble, amb els seus treballs i dies. Els historiadors d'aquesta petita història s'estan revaloritzant avui en dia i són font complementària d'estudi a les universitats.

Mossèn Pere Xamena ja fa trenta anys que es dedica a investigar i treure a llum els fets quotidians d'aquesta història particular. Director de la Fundació Mossèn Cosme Bauçà de Felanitx i cronista oficial d'aquesta ciutat, el seu "Resum d'Història de Mallorca" fou un "best-seller" el 1977. De llavors ençà, mai no s'ha cansat de publicar altres llibres, dels quals parlarem més endavant, i de donar conferències sobre el tema.

-El primer que vull que quedi ben clar és que no em consider un historiadors, som un afeccionat al qual li agrada saber què feien els nostres avant-passats, com vivien i sota quines institucions es governaven. Generalment,

aquesta curiositat humana és instintiva i tothom la sol tenir. Amb les meves publicacions no pretenc descobrir res, sinó modestament, vulgaritzar i popularitzar una història basada fonamentalment en bibliografia. Per a mi és un

entreteniment molt gros.

L'any 1960 va sortir un opuscle meu titulat "Demografia retrospectiva de Felanitx", compendi de dades de natalitat, mortalitat i nupcialitat referents al meu poble, de 1730 a 1959, que ja havien aparegut impreses abans, a les pàgines del setmanari "Felanitx". I aquest va ser el punt de partida, el principi de tot.

-Quin és el seu mètode de treball i quines fonts sol consultar?

-Acudesc a les fonts. Pels esdeveniments de tipus oficial consulto els llibres oficials: llibres de morts, de baptismes, actes de regidors, llibres de consells, que trobo als arxius de les parròquies i ajuntaments. Les excepcions o esdeveniments de tipus particular, poden trobar-se als dietaris escrits a vegades per pagesos que hi anotaven successos viscuts per ells, sense intentar escriure història (penjaments, arcabussades, etc.).

-Què és per a vostè un llibre d'història?

-Per a mi principalment és un resum de les coses succeïdes al llarg del temps, costums, economia, població... Mestra de la vida, la història estudia, jutja, interpreta uns fets i en pot treure unes conseqüències.

-Ha trobat sovint manipulacions a llibres d'història d'altres autors?

-Sí; moltes de vegades els historiadors són partidistes i fan interpretacions arbitràries que poden induir a l'error.

-Quina opinió té de la història-ficció que ara està tan de moda, inclús entre els escriptors més reconeguts: Graves, Yourcenar...

-Tenen més de novel.la que d'història i això sempre s'ha fet. Pertanyen al terreny de la literatura de re-creació i són de gran impacte entre el públic. Em pareix bé, mentre no es confongui amb la vertadera història.

-A Mallorca, hi ha molt per investigar?

-Oh, sí! Hi ha gran quantitat de lli-

HOVER Assessors

Assessoria Laboral, Fiscal, Comptable, Financera i Jurídica.

IMMOBILIÀRIA OLIVER MAYRATA

Compra-Venda, Lloguers, Traspassos, Peritatges

TECNO-BROKER CORREDORIA D'ASSEGURANCES

Assessoria Tècnica d'Assegurances

PROMOCIONS ANFE S.A.

Construccions i Rehabilitacions, Promocions

Hover

Julià Alvarez, 7 i 7A.- 07004 Palma

Tels. 203411-203630-206120-207821

● **No em consider un historiador, som un afeccionat al qual li agrada saber què feien els nostres avantpassats**

bres a l'Arxiu del Regne de Mallorca, als arxius municipals, als arxius eclesiàstics. També els notaris han deixat molta paperassa, malgrat s'hagi perdut molt de material a causa d'incendis, humitat; el 1868, pel destronament d'Isabel II hi va haver molts d'incendis provocats als arxius. Desgraciadament, falten moltes coses de la part antiga.

-Hi ha qualche època de la Història de Mallorca que li interessa més?

● **Moltes vegades els historiadors són partidistes i fan interpretacions arbitràries que poden induir a l'error**

-Els segles XVIII i XIX m'agraden molt.

-Possiblement, el seu llibre més conegut sia el "Resum d'Història de Mallorca". Quan el va fer i per què?

-Quan jo era professor al Seminari Diocesà, vaig dirigir un curset d'Història de Mallorca durant tot un trimestre i ho vaig agafar amb simpatia. Només arribàrem al rei En Jaume, a la Conquesta, i vaig pensar fer-ne un resum molt condensat. La primera edició va ser el 1965, en castellà, a causa de la censura franquista; ho va editar la impremta de Ca'n Llopi de Felanitx i a l'any 1970 es tornà reeditar. El 1977, ja mort el general Franco, la vaig oferir a Francesc de B. Moll; la traduïren al català, la publicà l'Editorial Moll i va ser un èxit. Per quina causa? En aquell temps no hi havia res d'Història de Mallorca en català, podia servir com a llibre de text perquè era un resum, i com a llibre de butxaca no era car... De llavors ençà n'han sortit d'altres, sobretot pels infants d'EGB. El 1978 vaig publicar

Mossèn Pere Xamena.

una Història de Mallorca més completa, dirigida més bé a la Segona Ensenyança, també com a llibre de text.

Les històries de Mossèn Xamena són molt objectives perquè l'autor no vol formar judicis de valor. Contenen fets, cronològicament encadenats, contrastats per diverses fonts, l'exposició dels quals pot semblar un poc seca, però queda equilibrada per la seguretat que dóna un treball minuciosament elaborat.

Endemés dels ja esmentats, han

anat apareixent altres llibres de Pere Xamena: "Història de Felanitx" en dos toms (el primer fet en col.laboració amb Ramon Rosselló), "Història de les Religioses Trinitàries" i "Història de l'Església a Mallorca" (en col.laboració amb Francesc Riera), que han servit per a reconèixer i consolidar el seu prestigi d'home preocupat pels avatars del nostre passat, que sempre tindrà llibres i consells oberts per a tothom i que, malgrat que encara es consideri un afeccionat, és consultat quasi a diari per nombrosos professors i estudiants. ■

NOTICIA

PREMIS A COL·LABORADORS

JAUME TORRES I ESTRADÉ, col·laborador a les pàgines d'art d'EL MIRALL, ha estat guardonat amb el PREMI BALTASAR PORCEL de prosa narrativa dels PREMIS ANDRATX, per un conjunt de nou narracions titulat "Personatges amb ics".

PERE ROSELLÓ I BOVER, membre del Consell de redacció d'EL MIRALL, ha rebut el premi CIFRE DE COLONYA de literatura infantil que concedeix la Caixa de Pollença, per la novel·la "Les aventures d'en Tres i mig".

També GABRIEL JANER MANILA, igualment col·laborador d'EL MIRALL, ha estat guardonat. El Centre de les Lletres Espanyoles de la Direcció General del Llibre del Ministeri de Cultura li ha concedit el PREMIO NACIONAL DE LITERATURA INFANTIL d'enguany, per la seva novel·la "Tot quan veus és el mar". ■

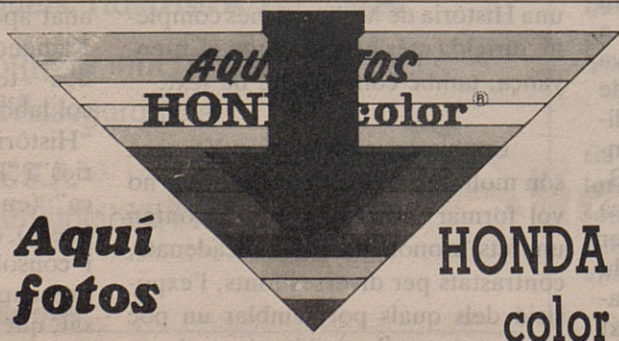
LA RECEPCIÓ A LES ILLES DEL CANAL 33

Els Pressupostos Generals de la Comunitat Autònoma Balear per a 1989 han recollit una esmena del Grup Mixt al projecte del Govern, afegint-hi 8 milions de pessetes per tal d'augmentar l'oferta de TV3 (el Canal 33) i poder rebre més ràdios institucionals en català (actualment ja es rep Catalunya Música).

Fonts de VOLTOR, Entitat destinatària de la partida, i titular del repetidor d'Alfàbia, que permet la recepció de TV3, ha manifestat que "és un acord molt important, que materialitza el suport genèric ja expressat per les institucions a favor del Canal 33, i que dóna compliment a la Llei de Normalització Lingüística balear, que vol *facilitar als ciutadans de les Illes Balears la recepció de les emissions de televisió en llengua catalana que depenen d'altres comunitats autònomes* (art. 30-2)".

La mesura havia estat proposada als grups parlamentaris de les Illes en un informe elaborat per l'Obra Cultural Balear, dins un "paquet" de quatre accions de xoc per fer avançar la normalització lingüística i cultural, amb iniciatives de gran rendibilitat social i cultural, per un import de 15 milions de pessetes, i que foren íntegrament aprovades pel Parlament.

Així, s'aprovaren també partides per a la creació d'un setmanari íntegrament en llengua catalana; per a una campanya d'ús del català i del bilingüisme passiu per tal d'evitar la discriminació dels castellano-parlants i ajudar-los a integrar-se a la societat de les Illes; i per potenciar la implantació de la llengua pròpia de les Balears als àmbits administratius no autonòmics ■

Anau a revelar les vostres fotografies a les
botigues on vegeu aquest distintiu

PREMIS 31 DE DESEMBRE DE L'OCB. 1988

ACTA

De la sessió deliberadora del jurat per a la convocatòria de 1988 dels PREMIS 31 DE DESEMBRE DE L'OCB, celebrada dia 7 de desembre de 1988, al local de l'Obra Cultural Balear, de Palma, carrer de la Impremta, núm. 1, a partir de les 19,30 hores.

Hi assisteixen els Srs. Miquel Alenyar i Fuster, Maria Barceló i Crespi, Josep M. Llompart, Isidor Marí i Mayans, Joan Miralles i Monserrat i Miquel Monserrat i Rius. Havent-ne excusat l'assistència el Sr. Bartomeu Bennassar i Vicens, per motius professionals. Cal recordar que el Jurat concedeix els Premis d'acord amb les Bases d'aquesta edició, fetes públiques per l'OCB, i que pren en consideració només les propostes presentades. El Jurat vol manifestar que tots els candidats presentats reuneixen mèrits suficients per ser destinataris dels Premis OCB. La responsabilitat de triar-ne només quatre ha estat, enguany, particularment difícil. D'altra banda no ha cregut oportú limitar l'opció de cada candidat al Premi per al qual ha estat presentat, donada la similitud de les condicions exigides per optar a cada una d'elles.

El Jurat acorda *per majoria* concedir el PREMI GABRIEL ALOMAR "destinat a premiar un treball escrit (llibre, informe, sèrie d'articles periodístics,...) o audiovisual (TV, ràdio, vídeo...) publicat o difós per primera vegada al llarg de l'any. Com a anàlisi, descripció o divulgació, el treball premiat haurà de facilitar la comprensió de qualsevol aspecte de la realitat present a les Illes Balears", a l'Escola Universitària de Treball Social pel treball "Bases per a la planificació de l'acció social a Mallorca",

acabat i difós parcialment enguany.

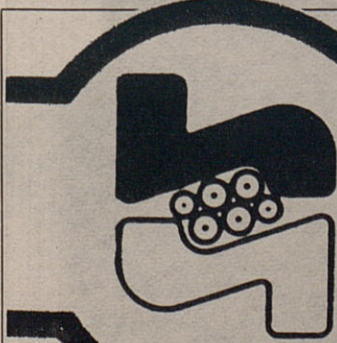
El Jurat aprova *per majoria* concedir el PREMI BARTOMEU OLIVER "destinat a premiar una activitat individual o col·lectiva, feta durant l'any, que hagi contribuït a la normalització lingüística i a la difusió pública de l'ús del català, en un àmbit concret", al Sr. Josep Antoni Grimalt i Gomila per la seva tasca com a director, guionista i presentador de la sèrie de programes que sota el títol genèric de "Lletra menuda" s'emeten durant l'any a través del centre regional de TV. El premi es concedeix en atenció a la gran acceptació i a l'esperit de reivindicació nacional amb què va ser plantejat i realitzat pel professor Grimalt.

El Jurat aprova *per unanimitat* concedir el PREMI EMILI DARDAR "destinat a premiar iniciatives o experiències en el camp de l'educació, especialment orientades cap a la normalització del català com a llengua vehicular de l'aprenentatge, la renovació pedagògica o l'educació medioambiental", a l'Escola Municipal de Mallorca de Manacor, creada el 1973 i dedicada a l'ensenyament i divulgació de la nostra llengua i cultura, en homenatge a la labor constant d'aquesta Escola a Manacor i a la seva comarca, labor que ha servit d'estímul i d'exemple a iniciatives similars. Se li concedeix especialment per la tasca realitzada,

en una època, no ho oblidem, de repressió planificada de la nostra llengua, de la nostra cultura i del nostre país i perquè l'escola, any darrere any, continua augmentant la seva influència i el seu camp d'acció a la comarca de Llevant.

Fetes aquestes consideracions, el Jurat acorda *per majoria* concedir el PREMI FRANCESC DE BORJA MOLL destinat a premiar la persona, o el grup de persones, entitat jurídica o l'organisme privat, que en la trajectòria de la seva activitat hagi participat de manera destacada a les Illes Balears, en la Normalització de la Llengua, la cultura i la personalitat nacional, a una entitat nascuda fa quinze anys, una entitat que estatutàriament té com a objectius l'estudi, la divulgació i la defensa de la naturalesa i de l'ambient de les Illes Balears. Les seves activitats s'han estès cap a la conservació, cap a la defensa de la naturalesa, del territori i, al cap i a la fi, del país. El premi es concedeix, com és obvi, al GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa).

Finalment, i condicionat per la impossibilitat de donar el Premi Francisc de Borja Moll a dos dels candidats, el Jurat vol fer constar els mèrits rellevants que reuneix una altra entitat que figurava entre els candidats a aquest premi, l'STEI (Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de les Illes) i vol fer pública la gratitud que aquest sindicat mareix per la seva labor no limitada exclusivament al camp estrictament sindical sinó també a la promoció de l'ús de la nostra llengua com a vehicle de tota l'activitat educativa. ■

hilarario

- * Material Tècnic de dibuix
- * Llibreria Tècnica de dibuix
- * Papereria

C/. Aragó, n.º 10
Palma de Mallorca
C/. Quint, n.º 3

Tel. 46 45 72
Tel. 71 54 33

ELS PREMIS 31 DE DESEMBRE DE L'OBRA CULTURAL BALEAR 1988

Dià 15 de desembre, en el Gran Hotel Albatros, d'Illetes (Calvià), i amb assistència de nombroses personalitats de la vida política i del món intel·lectual de les Balears, l'OCB va fer entrega dels PREMIS 31 DE DESEMBRE que el Jurat va concedir a l'Escola Universitària de Treball Social, al GOB, a l'Escola Municipal de Mallorca de Manacor, i a Josep A. Grimalt.

En el mateix acte es va lliurar una placa de distinció a Aina Moll, en reconeixement de la tasca que ha realitzat en el camp de la normalització lingüística.

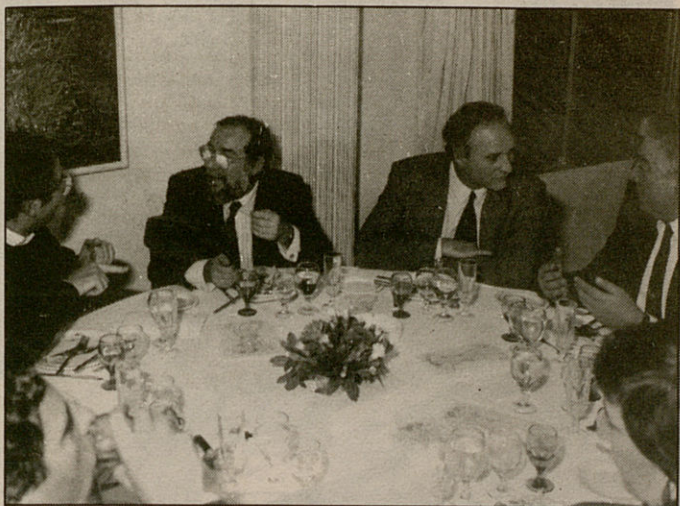
Reportatge fotogràfic de Soler-Romeu

Recolliren el PREMIS: Pere Mascaró, el PREMI GABRIEL ALOMAR, concedit a l'Escola Universitària de Treball Social; Anthony Bonner, el PREMI F. DE BORJA MOLL, concedit al GOB; Gabriel Barceló, el PREMI EMILI DARDER, concedit a l'Escola municipal de Mallorca de Manacor; i Josep A. Grimalt, el PREMI BARTOMEU OLIVER, pel programa "Lletra Menuda" emès per TVE-BALEAR (esmentats d'esquerra a dreta).

Aina Moll rep del president de l'OCB, Miquel Alenyar, la placa amb què va ser distingida.

(D'esquerra a dreta) Bartomeu Colom, professor de l'UIB i directiu de l'OCB; Andreu Crespi, Delegat Provincial del MEC; Bartomeu Rotger, Director General d'Educació de la CAIB; Tirs Pons, President del CI de Menorca.

Membres del jurat: Joan Miralles, Maria Barceló, Josep Maria Llompart; i Encarnació Viñas.

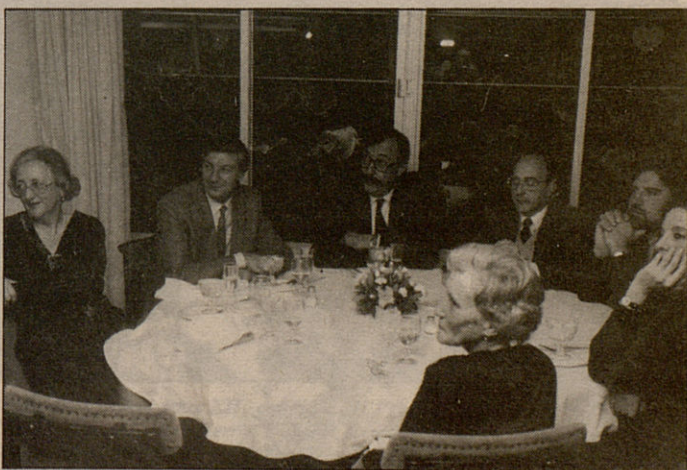
Catalina Garcías, presentadora de l'acte; Antoni Mir, director-gerent de l'OCB; i Miquel Monserrat, membre del jurat.

Karin Kammerich; Josep Melià (d'esquena); J. LL. Carod-Rovira, vice-president d'Omnium Cultural; Eliseu Climent, d'Acció Cultural del País Valencià; Alexandre Forcades, conseller d'Economia i Hisenda de la CAIB; Antònia Ques; Josep Moll, vice-president del Parlament Balear.

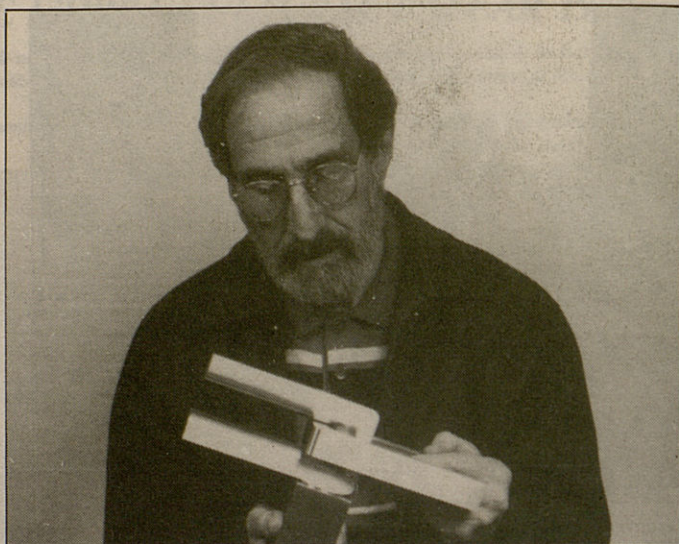
Maties Oliver, secretari-gerent de l'Associació VOLTOR, informa de les propostes de normalització per a 1989 en els mitjans de comunicació.

Aina Moll; Jaume Martorell, Director General de Cultura de la CAIB; Antoni Alfonso Salgado, president de la Comissió de Cultura del CI de Mallorca; Miquel Alenyar, president de l'OCB; Climent Picornell, vice-rector de la UIB i director d'EL MIRALL; Joana Gual, regidora de Benestar Social de l'Ajuntament de Palma; Maria Cardús.

Pere Rosselló, secretari de l'OCB, entrega el PREMI GABRIEL ALOMAR a Pere Mascaró.

Pere Martínez Pavia, autor de la peça escultòrica dels Premis 31 de Desembre 1988.

Antoni M. Badia Margarit dedica el seu parlament a Aina Moll. A la taula: Joan F. López Casanovas, del Grup Parlamentari Esquerra Nacionalista-PSM; Sebastià Amengual, regidor de Cultura de Lloret; Joan Mayol, parlamentari del PSM/EN; Mercè Oliver; Joana Obrador, d'UM.

Joana Obrador, d'UM; Carles Ricci, del Grup Mixt; Francesc Triay, portaveu del PSOE en el Parlament de les illes; Carmen Buendía; Francesc Quetglas, portaveu del grup parlamentari CDS; Carme Barceló.

Pere Polo i Gabriel Caldentey, de l'STEI, entitat que merescué una menció del jurat; Rocio González i Claudio Bonilla, de la Federació de la AA.PP.AA.; Jaume Obrador, dels Serveis Sòcioculturals de l'Ajuntament de Palma. D'esquena: Fca. Velasco, Maria Sastre, Paco Mengod, president de la Federació d'AA.VV.; Maria Gener, d'UGT.

Carme Vidal, de la directiva de l'OCB; Nicolau Llaneras, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma; Victòria Cobarro; Miquel J. Nadal, Secretari General Tècnic de la Conselleria de Cultura de la CAIB; i Maria J. Sard.

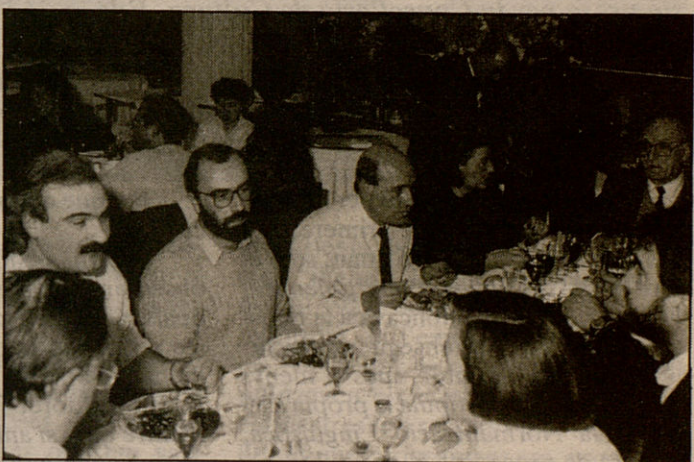
Montserrat Gimeno, Carme Sánchez, Gaspar Valero, Pilar López, Margalida Seguí, Felip Munar, Catalina Vich, Joana M. Adillon, i Josepa Canyelles (d'esquena), de la secció de cursos de català de l'OCB.

Antònia Homar, Angela Moragues, Mercè Juan, Joan Lladonet, Joan Mesquida. D'esquena: Catalina Mir, Concepció Pastor, Lluís Mendoza, Jerònima Valls.

Taula del GOB: Gabriel Ensenyat, Maria A. Albertí, Concepció González, Miquel Rayó (president del GOB), Pere Llofriu, Conxa Pons, Anthony Bonner (president interinsular del GOB), Matilde Echeto, Francesc Moll.

Francesc Obrador (d'esquena), batle de Calvià; Manel Suàrez, regidor de Cultura de Calvià; Jaume Bosch i Maties Terrades, regidor de Cultura i batle d'Andratx, respectivament; Joana M. Coll, regidora de Cultura d'Inca; Antoni Pons, president d'UM i batle d'Inca; de perfil: Miquel Pastor, batle d'Artà, i la seva esposa.

Pere Rosselló, d'esquena, i al seu costat, Ignasi Ribas, anterior president de l'OCB. Enfront, entre d'altres i d'esquerra a dreta: Antoni Martorell i Josep Forteza-Rei, Secretari i President de la Federació Hotelera; Maria Llaneras; i Joan Company.

Taula del Col·legi Pius XII, candidat als Premis: Jaume Conti (director), Catalina Canals, Fca. Ferrà, Elisabet Herrera, Isabel Femenia, Josep M. Zaragoza. Aquest centre privat ha iniciat en aquest curs una interessant experiència d'ensenyament en català. Comparteixen taula, l'arquitecte Pere Nicolau, Joana Nicolau...

NOTA: Disposam de 90 fotografies que podem reproduir. Si voleu adquirir-ne còpies, l'àlbum amb els originals és a l'OCB a la vostra disposició, fins dia 31 de Març.

TOPONÍMIA

LLORITO. ALGÚ S'HA TORNAT EQUIVOCAR

ANDREU RAMIS

Més de mig any després de la publicació al BOCAIB del decret on s'establien les formes oficials dels topònims de les Illes Balears, i sense afany de polèmica, vull fer algunes puntualitzacions sobre el topònim Llorito. Es tracta d'un tema que més pròxim i sobre el qual tenc les meves opinions personals que no sempre estan d'acord amb les adoptades per part de les institucions. Segons la meua opinió, amb la decisió presa per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, s'ha caigut de nou en un error històric. Tal com ja succeí al 1925, i deixant de banda les qüestions estrictament filològiques, s'ha dissociat la toponímia popular de l'oficial tot oblidant una important tradició històrica i allunyant-se de la realitat sociolingüística.

La meua preocupació per la toponímia lloritana va esser primerenca i fou a finals de l'any 1986 quan, sota el títol *Reflexió* abans d'una polèmica: *Llorito o Lloret?*, publicava a la revista local *Es Pi Gros* el següent article:

"Car en un futur, més o menys pròxim, i segons estipula la pròpia Llei per a la Normalització Lingüística, s'haurà de procedir a la normalització de tots els topònims (noms de lloc) oficials de la nostra Comunitat Autònoma, crec adient manifestar i posar en coneixement del públic un parell de qüestions que personalment em preocupen.

En primer lloc, pens que, abans d'entrar en una potencial polèmica, els que hi participen haurien de reflexionar i també documentar-se.

Per què crec que hi haurà polèmica?

Senzillament perquè és suficient observar les planes d'aquesta revista o qualsevol altre escrit que parli del nostre poble (no podem parlar de documentació oficial), per trobar-hi sovint la forma *Lloret* i el genèric *lloretà*, mentre que, si anam pel carrer o si escoltam qualsevol conversa col·loquial, sentim parlar de *Llorito* i dels *lloritans*.

Qui té la raó?

Com ja hem dit, abans de polemitzar hauríem de reflexionar, i això és l'únic que pretenem. La gent hauria d'assabentar-se de la realitat i després optar pel que consideri més adient.

1) Al llarg de la història el nostre poble ha rebut tres noms: *Manresa*,

Llorito i *Lloret de Vista Alegre*. Tots ells perfectament documentats.

2) El topònim *Manresa* queda, de moment, descartat car no està en ús a nivell col·loquial ni oficial, pràcticament des del segle XVI.

3) El topònim *Llorito* s'ha vigut usant col·loquialment des del segle XVI fins ara i, oficialment, des de la mateixa època fins al 1925.

4) *Llorito* és un topònim derivat de l'italià *Loreto*, etimològicament perfectament explicable. Un topònim

● Al llarg de la història el nostre poble ha rebut tres noms: *Manresa*, *Llorito* i *Lloret de Vista Alegre*

aparegut a ran de la introducció de l'advocació a la Verge de *Loreto* per part de l'Orde Franciscà al convent del nostre poble.

5) *Lloret de Vista Alegre* és un topònim imposat al nostre poble per l'Administració a causa de la segregació municipal de *Sineu* al 1925. Aquesta designació està perfectament documentada a l'acta fundacional de la nostra vila que va esser reproduïda en "*Es Pi Gros*" i al *B.S.A.L.* Segons la

Embat
llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

QUARS
llibres tècnics

C/ REINA ESCLARAMUNDA, 13
07003 PALMA - TEL. 72 64 96

mateixa acta, al nom de Lloret s'hi afegí de Vista Alegre per diferenciar el topònim d'altres del Principat de Catalunya.

6) Oficialment és obligatori l'ús de Lloret de Vista Alegre (en castellà, car no s'ha normalitzat). En català hauria d'esser Lloret de Vistalegre, tal com proposa la Gran Enciclopèdia Catalana.

7) Col·loquialment i popularment les opinions estan dividides entre una tradició de gairebé quatre segles (partidària del topònim Llorito) i una altra que té l'origen al 1925 (partidària del topònim Lloret de Vista Alegre).

Fins aquí l'exposició de les qüestions que ens preocupen. No pens que sigui prudent entrar en polèmica sense abans reflexionar i esperar el dictamen que donarà la Universitat de les Illes Balears, a qui correspon legalment la decisió. Mentre esperam serà bo, crec, que les institucions competents facin un mínim esforç per donar informació als veïns del poble sobre aquest tema. Informació rigorosa i amb una base científica que ajudi a formar un criteri. Després es podrà entrar en polèmica, fins i tot es podrà discutir les raons estètiques;

● El decret publicat en el BOCAIB del 14-4-88 estableix que el nom oficial ha d'esser Lloret de Vistalegre

però abans, crec que no és prudent" (1).

Avui, després de dos anys, tot i que s'hagin pres decisions importants entorn al tema, encara subscriuria el mateix contingut. Crec que, malgrat les característiques una mica simples de l'exposició, alguna imprecisió i un excessiu didacticisme, es vertien unes opinions que reflectien de forma més o menys imparcial la realitat del moment.

D'altra banda, les coses tampoc s'han allunyat excessivament del que era previst: la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, assessorada per la Universitat de les Illes Balears, va emetre finalment el polèmic decret 36/1988 de 14 d'abril pel qual es publicaven en el BOCAIB les formes oficials

Lloret de Vistalegre o Llorito?

dels topònims de les Illes Balears que, també com apuntava, establia que el nom oficial de la meua vila era Lloret de Vistalegre.

Fins aquí pau i després glòria. El problema, el meu problema, està en com han anat les coses. En primer lloc, he de reconèixer que em vaig equivocar: la polèmica que esperava, encara que minsa, no es produí. Tot i que la publicació de la llei provocàs aferrissada polèmica i avalotàs tota la premsa, a Llorito ni piu, si exceptuam una breu referència a l'aparició del decret al núm. 56 de la mateixa revista (2).

Del tema se'n pot fer una lectura antropològica que pot ajudar a entendre els mecanismes de decisió col·lectiva i les reaccions o passivitat davant una actuació determinada.

Com explicar aquesta impassibilitat? Si he de dir ver, m'hauria sobtat una reacció distinta. Vegem el perquè. Simplement, com al 1925, ha triomfat la versió oficial: l'administració i els nuclis de "poder" local han imposat la seva opinió tot oblidant la realitat que els envolta. En ambdós moments històrics els problemes d'identitat han jugat un paper clau.

Sembla que per una simple raó estètica (no agraden les connotacions que provoca el terme Llorito) s'ha

optat per la solució fàcil: la que sembla més "digna", la que vesteix més, la que al 1925 els diferenciava amb més intensitat de l'emtat municipal que els "oprimia"; la que per ser l'oficial utilitzaven els metges, els secretaris, els mestres, els rectors i tota la gent de lletres que curiosament era, i continua essent, externa a la comunitat. Els lletraferits locals per simple mimesi i com a símptoma d'una educació "superior" actuaven i actuen, encara ara, de la mateixa manera. És, per tant, i des del punt de vista antropològic, totalment explicable i lògica la reacció i la tria. Al final ens hem llevat de sobre l'estigma insultant de la possible comparació amb certa fauna tropical.

En definitiva, no crec que es tracti de res més que de simple complex d'inferioritat. Al 1925, front a una altra entitat municipal de la qual ens havíem itentat independitzar en reiterades ocasions, avui, front a les possibles i odioses amenaces de veure la rialleta sarcàstica d'algun ignorant que després de sentir el nom del nostre lloc d'origen demana:

-d'on has dit que eres...?

És un goig poder replicar, quasi de forma automàtica, amb un cop de Lloret de Vistalegre.

Malgrat tot, si la reacció dels lloretans respon a una certa lògica del

● Per una simple raó estètica (no agraden les connotacions que provoca el terme Llorito) s'ha optat per la solució fàcil

comportament, el que no puc entendre i menys compartir és el paper de la Universitat, si és que en aquest cas va actuar com a assessora.

Explicaré la meua opinió. Ignor si existeixen raons científiques que aconsellin, de forma clara, adoptar la denominació de Lloret de Vistalegre front a la de Llorito. Vull suplir la meua manca de coneixements per la confiança que encara m'inspira la més alta institució acadèmica, tot i que un membre del departament de filologia de la nostra universitat em comentàs que s'havia pres l'opció proposada per la G.E.C. ja que tenien entès que Llorito era un topònim que no agradava massa al poble. Si això és cert, crec que ens hem equivocat de nou. Les institucions han ignorat la realitat quan precisament no poden o no haurien d'al·legar ignorància.

S'ha ignorat una realitat històrica de gairebé quatre segles, de la qual els

arxius en són masells de testimonis. És suficient repassar els apèndixs documentals, publicats pel P. Gaspar Munar o consultar l'escassa bibliografia local (3).

També s'ha ignorat la realitat sociolingüística. Crec que resultaria molt aclaridor si mitjançant una enquesta sociolingüística seriosa els habitants i nadius de Llorito exposassin com anomenen al seu poble i no com els agradaria anomenar-lo. Pensem que si ens haguéssim de basar en els desitjos en comptes de fer-ho en la realitat potser hauríem de tolerar aberracions com "Binisalem", "Sancel·las" o "Buñola". Tots sabem que aquest no és el camí.

En homenatge a totes aquelles persones que abans de 1925 indiscutiblement nasqueren a Llorito i moriran a Lloret de Vistalegre, vull manifestar el meu desacord amb la decisió presa i com a testimoni d'una realitat històrica, encara viva, vull reivindicar el meu dret a dir, sense empegueïment, que som nat a Llorito. ■

(1) ES PI GROS. Butlletí informatiu núm. 42/43, Lloret de Vista Alegre, novembre/desembre de 1986.- pp. 8 i 9

(2) ES PI GROS. Butlletí informatiu núm. 56,

● Llorito és un topònim derivat de l'italià Loreto, etimològicament perfectament explicable

Lloret de Vistalegre, març/abril de 1988, pag. 7
(3) MUNAR OLIVER, Gaspar.- Història de Lloret de Vista Alegre i del seu Convent.- Palma de Mallorca: ed. Moll, 1975.

Vegeu també qualsevol dels títols de les obres que segueixen:

Art de contró compost per Montserrat Fontanet del lloc de Llorito, òlim conductor de son Juan Arnau, y de la Porrassa; mayoral de Massanella, de Lloseta y de son Sanct Juan, segons lo estil de Mallorca, 1747.- A cura de M. Dolors Juncosa i Catalina Martínez, a Estudis d'Història Agrària, 3.- Centre d'Estudis d'Història Local. Universitat de Barcelona, 1979.

Relación que hizo D. José María Jordá, Presbítero exclaustado, de las Iglesias, religiosos y vicarios que han existido en el pueblo de Llorito, llamado antes Manresa, según lo que había oído, leído o visto con sus ojos desde que tenía uso de razón hasta el día de la fecha 12 de octubre de 1875.- Transcripción, introducción i notes de Mateu Fiol i Tomàs.- Ajuntament de Lloret de Vista Alegre, 1986.- (Quaderns de Lloret; 2)

Un poc d'història y colecció de fallos en la causa de sa Comuna de Llorito.- Palma: Imprenta La Esperanza, 1918.

LA MOGUDA PLANETÀRIA

LA QUÍMICA DEL PODER

ANTONI GINARD

El dematí llegia que l'exèrcit libi estava en situació de màxima alerta. Un altre diari deia que *els Estats Units estan utilitzant pressions diplomàtiques i advertències d'un eventual atac militar contra Líbia en una campanya contra la fabricació i l'ús d'armes químiques...* El vespre escoltàvem que dos F-14 d'un portavions USA -que sortí del port de Palma- havien despenjat dos Mig-23 libis. Tot el mateix dia. Era la crònica d'un atac anunciat.

Seguidament, els americans intentaren fer creure al món que el tema de la fàbrica líbia -sigui d'armes químiques o de medicaments- no hi tenia cap relació, que l'atac *no era premeditat* i havia estat un acte en *defensa pròpia*, en resposta a una *provocació*. Amb la retòrica de sempre, l'OTAN afirmà que es tractava d'una *qüestió bilateral*.

L'ús d'armes químiques està prohibit, però no la fabricació. L'ús efectiu d'aquest armament pels iraquians havia tornat a plantejar la preocupació sobre l'anomenada bomba atòmica dels pobres. Si les bombes de l'Irak serviren per cotrolar els "revolucionaris" de l'Iran, la possible fabricació d'armes químiques per part de Líbia -"confirmada" pels americans i també, naturalment, pels britànics- és un assumpte que no s'ha de consentir, i més si empen tecnologia occidental.

Un parell de dies abans de començar una conferència internacional sobre armes químiques, pot haver-hi una lectura clara: o s'aturen per les bones, o tendran arguments per fer-ho a les males. Els estats àrabs, en una referència clara a l'estat d'Israel, pretenien a la conferència vincular la no fabricació d'armes químiques amb la reducció de les armes atòmiques, però això són figures d'un altre paner. ■

EIXANCATS

PERE FONT

Si per un miracle de sort o una desgràcia inesperada ningú no ho sap. O si per les dues coses a la vegada. Com tampoc ningú no sap com succeï de manera precisa. Certament, però, va ser un simi, un Australantrop pelut, potser mig desgarrat i pollós. Es veu, però, que aquell jorn l'atzar, o vés-a-saber quina necessitat ignota, estava per apoteosis i el mico aquell va rebre. Fou com un sotrac o diarrea neuromotriu. Les seves estructures neuronals es creuaren i saltà la guspira rabenta del cop definitiu: el simi aquell articulà el primer símbol. Representà la categoria. Llavors va cructar. Un rot transcendental rubricava l'esdeveniment: la mossegada primera a la poma de l'Inici. De llavors ençà, milers de segles, dies i sobrassades. Així que deixem-nos de coverbos, conyes i estupideses: No podem tampoc retornar als orígens. De cap de les maneres. A l'estructura profunda de l'A.D.N. ja està gravat el verb. I l'article i la conjunció disjuntiva. Amb foc i temps remot. No podem desprogramar milions d'anys com tones i quilos. És inevitable pensar, raonar, conceptualitzar. Tots els vuits, nous i cartes lliguen el joc sobre la taula. L'home, tren eixancat, no li queda opció: Ha de rodar sobre els dos rails. Dos rails cap a futur sense fita: el raíl de la biosfera de floretes perfumades i buïnes tufejants i el raíl de les idees creant art, nombres, demarcacions de déus i dimonis nuclears i tecnològics. No podem menysprear-ne cap, de les dues coordenades.

Així, eixancats de bona o mala manera, ens veiem forçats a lliscar gaudint aires i geometries, i escalats, a la vegada, d'angoixes hemorroidals i filosòfiques. I tot això sota un cel constant, sí, però ja amb testa calva d'ozon. Al pol capblanquet de senectut precipitada. ■

LA REFORMA DE L'ESTATUT

ENTREVISTA AMB
BARTOMEU COLOM

ANTONI NADAL

Una vegada transcorreguts cinc anys d'ençà de l'entrada en vigor de l'Estatut d'Autonomia per a les illes Balears, la Comunitat Autònoma pot ampliar les seves competències dins el marc establert per l'art. 149 de la Constitució. Per la transcendència d'aquesta qüestió, hem volgut conèixer l'opinió de Bartomeu Colom, professor titular de Dret administratiu de la UIB i membre de la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear:

-Senyor Colom, ¿vostè és partidari de la reforma de l'Estatut d'Autonomia?

-Personalment, crec, i així ho he manifestat públicament, que el mitjà ordinari per ampliar les competències de l'Estatut balear és la reforma, perquè així ho diu la Constitució, a més a més. I és que hem de tenir en compte que tenim un Estatut atorgat per l'Estat, no pactat, fet amb clíxé i conseqüència dels acords autonòmics de l'any 1981. Aleshores, crec que és important la qüestió de la reforma per, diguem-ho així, retornar al poble la confiança en les institucions i l'autogovern. Hem de tenir en compte que els partits majoritaris de les Balears, en el seu moment, eren partidaris de la via de l'article 151 de la Constitució, tant el PSOE com la UCD. Aleshores, per unes suposades raons d'Estat les executives centrals d'aquests partits varen decidir passar a la via d'accés a l'autogovern de l'article 143 i del 146, que donava lloc a les competències del 148. Durant aquests darrers cinc anys s'ha intentat ampliar les competències de l'Estatut, via llei orgànica estatal no-estatutària, i les Corts Generals han considerat que no era oportú. Bé, doncs ja han transcorregut els cinc anys i, segons la Constitució, mitjançant la reforma es poden ampliar les competències i ara és el moment en

què el Govern Central diu que no, que la via més adequada o més oportuna en aquests moments és la de la llei orgànica no-estatutària. Això pot desmoralitzar molt les persones que de bon de veres creuen en l'autogovern. Per aquestes raons, pens que és millor la reforma. D'altra banda, la reforma és un procés ineludible: la Constitució diu a l'article 148.2 que, una vegada transcorreguts cinc anys, les comunitats autònomes ampliaran les com-

• El Govern Central vol repetir una mica els pactes de 1981, però en aquests moments hi ha uns interlocutors que són vàlids: les comunitats autònomes

petències mitjançant la reforma dels estatuts, és a dir, que la reforma tanmateix s'ha de fer, ja sigui en aquest moment o ja sigui quan s'hagin dictat totes les lleis orgàniques. Per tant, si s'ha de fer la reforma, és millor que es faci ara, d'una vegada i per totes, i que es clogui aquest Estat de les autonomies.

-Vostè creu que s'ha d'eleva el

Bartomeu Colom i Pastor.

sostre competencial de l'Estatut d'Autonomia?

-Sí, una de les altres raons de la reforma és que tenim molt poques competències a l'Estatut, que amb qualsevol política que es vulgui dur endavant o defensar, que amb qualsevol reglament que es vulgui redactar es troben les dificultats que manquen títols competencials per fer coses. En aquest sentit, jo he tengut experiències curioses: dins l'Obra Cultural ma-

• Tenim un Estatut atorgat per l'Estat, no pactat. És important la reforma per retornar al poble la confiança en les institucions i en l'autogovern

teix, varem estudiar la possibilitat d'elaborar i presentar al Govern Balear un avantprojecte de reglament que regulàs l'etiquetatge dels productes que es comercialitzassin dins la Comunitat Autònoma perquè l'etiquetatge es pogués fer en català, però a l'hora de fonamentar-ho va resultar que ni tan sols la idea es va poder concretar perquè no tenim competència exclusiva en matèria de defensa dels consumidors i dels usuaris. Llavors, és clar, fins i tot en els aspectes culturals ens trobam limitadíssims. Basta veure que no tenim la competència de l'educació, que no tenim la competència en matèria mitjans de comunicació i que falten moltes de competències instru-

mentals que donen suport a la competència que potser la Comunitat Autònoma voldrà exercir en un determinat moment. En poques paraules, per fer qualsevol acció cal no solament la competència en matèria de cultura, de llengua o d'ensenyament de la llengua, en sentit estricte, sinó que cal tota una sèrie de competències instrumentals o connexes per poder fer una política diferenciada i pròpia. Això és el que trobam que ens manca, fins i tot dins l'Obra Cultural -deixem anar ara els qui intenten governar i els qui intenten fer polítiques molt més complexes i d'envergadura-. Cada dia constatam les mancances de l'Estatut, un Estatut que per una altra banda és tècnicament molt imperfecte, que en moltes de qüestions és reiteratiu i en el qual alguns dels articles són còpia, a més a més, dels acords de 1981, amb totes les limitacions que aquests impliquen de cara a l'autogovern: limitació fins i tot quant al nombre dels membres que componen el Govern, al període de sessions, etc., etc.

-¿Vostè entén la reforma estatutària com un pacte?

-Tal vegada és el moment de fer el gran pacte entre les comunitats autònomes i l'Estat i per signar aquest pacte, ara que sabem quins ordres poden pactar, ara que ja està definit, per dir-ho de qualche manera, el mapa "regional", és el moment en què les comunitats autònomes podrien fer el gran pacte amb l'Estat i es podria fer una reforma, si tant es vol coordinada, d'acord amb la qual totes comunitats

autònomes tendrien la majoria de les competències iguals, perquè el que no hauria de fer l'Estat seria quedar-se amb poders que només s'exercissin en algunes comunitats. Seria el gran moment en què entre tots decidissin d'una vegada per totes quines competències seran de les comunitats autònomes i amb quines es quedarà l'Estat, si és que se n'ha de quedar algunes de les regionalitzables, cosa que no caldria, perquè es podrien traspasar totes a les comunitats autònomes. Això seria bo fins i tot per al mateix Estat, que no pot continuar sense fixar el model de l'Estat de les autonomies; seria, en fi, una manera de tancar-ne el procés, perquè, si no, d'aquí a vint anys podrem seguir parlant de transferències, ja que si es fan puntualment, competència per competència, això pot durar anys infinits i pot fer perdre mol-

• Que totes les comunitats tinguin un nivell homogeni i que totes accedeixin a un autogovern ple

tes d'energies a les comunitats. A més, les lleis orgàniques de transferència o delegació tenen això d'inconvenient, que són lleis estrictament estatals; per tant, l'Estat pot disposar sobre aquestes lleis orgàniques, l'Estat pot revocar-les, l'Estat pot imposar més controls a la competència que transfereix mitjançant lleis orgàniques, o transferir simplement facultats de gestió, en comptes de totes les funcions sobre una matèria, perquè així ho preveu la Constitució. Si la Comunitat Autònoma vol celebrar convenis de col·laboració amb altres comunitats que es refereixin a competències cedides via llei orgànica no-estatutària, aquests convenis potser hauran d'es-

• Tal vegada és el moment de fer el gran pacte entre les comunitats autònomes i l'Estat. Això seria bo per al mateix Estat, que no pot continuar sense fixar el model de l'Estat de les Autonomies

ser autoritzats per les Corts Generals, en comptes d'esser simplement comunicats, perquè en aquest cas la competència no serà de la Comunitat: la titularitat de la competència la continuarà mantenint l'Estat, és una classe de delegació o transferència -més de delegació que de transferència- sotmesa a importants controls, allà on la responsabilitat i la titularitat de la competència la continuarà mantenint l'Estat. Parlar de lleis orgàniques en aquests moments fa l'efecte que és voler ajornar el problema indefinidament, plantejar una discussió eterna sobre quin ha d'esser el model que es preveu i impedir de començar a albirar cap a on van les autonomies, una qüestió que és molt clara per a mi: que totes les comunitats tinguin un nivell homogeni i que totes accedeixin a un autogovern ple, a les competències que tenen Catalunya, el País Basc, Galícia i Andalusia, les comunitats d'autonomia plena. I això implica obrir una negociació.

-Llavors, ¿per a què servirien les lleis orgàniques de transferència i delegació previstes en l'article 150.2 de la Constitució?

-Aquest article seria molt útil en una tercera fase per ampliar les competències de les comunitats autònomes, transferint-hi facultats sobre les competències exclusives de l'Estat. Justament per això, l'article 150.2 estableix tantes de limitacions i facultats de control.

-¿I quins haurien d'esser els interlocutors del pacte de reforma?

-D'interlocutors n'hi ha, perquè no es pot dir, com pretèn ara el Govern Central, que no hi ha interlocutors vàlids: els interlocutors han d'esser les comunitats, no els partits. El Govern Central diu que no vol iniciar el procés de transferències, perquè no té interlocutors vàlids, al·ludint que no hi ha un segon partit com hi havia en els temps d'UCD-PSOE, en els pactes de 1981. Vol repetir una mica els pactes del 1981, però en aquests moments hi ha uns interlocutors que són vàlids, les comunitats autònomes, i s'hauria d'acordar un pacte entre les comunitats i l'Estat per fixar, com he dit abans, quines competències es queda l'Estat definitivament i quines competències passen a les comunitats autònomes perquè puguin exercir l'autogovern. ■

EL SAVI QUE MENJAVA TRAMUSSOS...

PERE MOREY I SERVERA

...es planyia de la seva dissort, fins que es va girar i en veié un altre que recollia les clovelles i se les etzibava. Aquest article, emperò, no vol ser ni un apòleg medieval ni una denúncia de l'agravi comparatiu en les retribucions, no. A més d'estar molt vist, ja sabeu quina hauria de ser la conclusió: diríem que els savis (llegiu "els titolats") tenen altres compensacions que no es mesuren amb doblers, tots fariem com si ens ho creguéssim i tal dia faria un any.

No, avui voldria parlar-vos de la difícil supervivència d'una escola en català a un país català, i malauradament això no és una paradoxa. Allò que vull dir és que si aquí ens quixam de les dificultats amb les quals ens hem d'enfrontar, voldria recordar-vos que hi ha llocs on encara ho tenen més cru. Al Rosselló, per exemple.

El vaig conèixer a la Festa de l'Estandard i em vaig apressar a asseure'm a una taula de la Plaça de Santa Eulàlia. El seu nom és Joan Pere Lebihan Rullan, fill de bretó i sollerica, com ja haurà descobert qualsevol entès en toponomàstica, de manera que l'home té una herència genètica de pinyol vermell: pertany pels dos costats a ètnies minoritàries, a dues nacions sense estat; nasqué a Provença l'any 48 i

diria jo que NATURALMENT ha anat a parar de President de l'Escola en català dita "La Bressola", a Perpinyà, a més de la seva activitat com a cantautor (ha gravat el disc "In vitro", que podreu trobar a la llibreria del Carrer de la LLuna, a Sóller)

-Parla'ns de la vostra escola, Pere.

-Va ser fundada el 76 i ara mateix tenim uns setanta alumnes a Perpinyà i trenta a un segon centre a un poblet que es diu Nyils. Feim des de parvulari fins a cinquè, és a dir fins als 10-11 anys. L'ensenyament es fa tot en català, excepte les classes de llengua francesa i les d'anglès, que hem inclòs al programa perquè no volem caure en el tòpic de l'escola testimonial que fabrica "Petits patois", figures de pessebre

FES-TE CONÈIXER

Anuncia't en

EL MIRALL

vivent per mostrar als turistes com els indis d'una reserva: volem formar ciutadans del món, però ben arrelats a la seva personalitat històrica.

-I quin suport -o entrebancs- teniu per part del govern francès?

-Tot va començar amb el tractat dels Pirineus de 1659, quan es xapà Catalunya i els francesos -que de centralisme en saben un niu- ocuparen el Rosselló i la Cerdanya i, per entrar amb olivetes, prohibiren les escoles en català a les mateixes localitats on n'hi hagués en francès. Naturalment, a mesura que se n'obrien més en la llengua oficial anaven minvant les catalanes, fins que quan s'imposà l'escolaritat obligatòria a finals del XIX s'ofegà la darrera possibilitat d'ensenyar en la nostra llengua, de tal manera que la integració de la nostra escola dins la xarxa estatal ha estat declarada anticonstitucional per l'equivalent francès del Tribunal Suprem.

-Idò així! I com s'ho munten les altres nacionalitats de l'Estat francès?

-Els bascs han organitzat la SEASKA, una sèrie d'ikastolas amb un mil·lenar llarg d'alumnes, a Occitània tenen la CALENDRETA, el DIWAN a Bretanya i a Còrsega existeix la SCOLA CORSA. Allà fins i tot han assolit d'implantar l'ensenyament

obligatori del cors a les escoles a partir del proper curs acadèmic. Pel que fa a Catalunya Nord, existeix un moviment de recobriment de la identitat nacional: Tenim una emissora, Ràdio Arrels, tota en català, i l'índex d'audiència de TV3, malgrat la competència de VUIT canals més, té un creixement sostingut allà on se pot rebre, que és a la plana del Rosselló. Als llocs on no arriba el senyal s'estan muntant repetidors, com a l'Alt Vallespir, o el que finançaren els ajuntaments de Banyuls, Cotlliure i Port Vendres.

-Home, l'antic Portus Veneris. Amb un nom així, en temps de Roma hi devia haver una marxa... I què en pensa l'Estat de tot això.

-Home, te diré, de moment els repetidors són tècnicament il·legals, però segueixen. De tota manera, no li fa gaire gràcia aquest renaixement de la consciència de poble, fins al punt que una vegada que assolírem d'entrevistar-nos amb el que a Espanya en diríem Director General d'Ensenyament Mig el musiú ens va rebre molt cordialment, lloant la nostra feina de recercar les arrels i mantenir les tradicions i recobrar el passat i totes aquestes perendengues. Es veia ben clar que ens imaginava a tots amb barretina i ballant sardanes, tots "mignons". Aleshores li vaig amollar el nostre ar-

• "La Bressola" va ser fundada el 1976 i ara mateix tenim uns 70 alumnes a Perpinyà i 30 a Nyls

gument més usual per vendre la idea als pares, i és que tenim el convenciment que el català té un lloc dins Europa; que abans del 92 es produirà un apropament, un recobriment en el camp econòmic de la unitat de la Catalunya històrica, una reconstrucció de l'eix Barcelona-Perpinyà; que el català és una eina important per reforçar les relacions comercials amb empreses catalanes, afavoreix l'intercanvi de béns, serveis, llocs de treball i les inversions a través d'una frontera artificial però de cada vegada més esvaïda... bona la férem! L'home es va sentir ferit en el seu esperit de "grandeur", mudà el cantet de blanc a negre i mos n'anàrem com Madò Moreia: amb un dit en es cul i s'altre a s'oreia. La subvenció que cercàvem es va convertir en la proposta de considerar-nos escola privada, amb els mestres pagats al 100%... i amb el programa oficial. Naturalment, li diguérem que més avall en donaven dos, i mullats d'oli.

-I doncs, d'on treis els duros?

-Ara tenim una subvenció del 50% del sou dels mestres... amb títol i nacionalitat francesos, perquè els catalans que tenim els ha de pagar l'escola fins a doblar i malla. Tot plegat vivim en una situació d'incertitud massa lligada als esdeveniments polítics de París, amb el temor constant que l'estat deixi de reconèixer els títols d'escolaritat que donam.

-I l'Ajuntament de Perpinyà, com ho veu?

-Uep, aquest sí que és dels nostres! El local que empram és propietat municipal, i l'Ajuntament ens paga la neteja i el personal de la Guarderia, que tot ell parla català.

-I la gent del carrer, és conscient del seu heritatge cultural?

-El nucli de persones que senten la necessitat espiritual d'afirmar la seva nacionalitat és més reduït que aquí, tant en nombres relatius com absoluts -Perpinyà sols té uns cent-cinquanta mil habitants- però n'està molt més convençut que no el malloquí mig: un

Perpinyà La Tresoreria

detall significatiu pot ser que en proporció es veuen molts més cotxes amb l'adhesiu de les quatre barres a Catalunya Nord que no aquí; la nostra evolució és positiva, mentre que aquí jo la veig regressiva, potser perquè les meves estades més espaiades em permeten adonar-me'n més. És com els nins de fora casa, que sempre creixen més de pressa. Aquí, com més va més gent sents xerrar en castellà pel carrer, i això que el català s'ensenya per tot, mentre que allà, de tots els nostres alumnes, just n'hi ha devers deu que parlin en català amb UN dels pares a ca seva. Als fills se'ls parla SEMPRÉ en francès, i mai s'escomet a un desconegut en català. Ara, si tu vas allà i parles en català t'hi respondran devers un 50% de les vegades, prenint-te per un turista que no sap francès.

-Vol dir que "la langue de l'Empire" també avassalla! Però la gent, té consciència de ser més francesa que catalana o al revés?

-És paradoxal, però es consideren més autènticament catalans que els del Sud dels Pirineus.

-Sempre ho veuràs... I existeix cap partit polític que canalitzi aquest sentiment?

-Existeix la Unitat Catalana, que va pujant poc a poc, però encara no té cap escó al Consell General del Departament. A les darreres eleccions obtingué un 7% dels vots.

-I com anau de premsa en català?

-Existeix el "Punt Catalunya Nord", d'un periodisme molt més actiu que els seus competidors, L'"Indépendant" o el "Midi Libre", i per això es fa llegir... és més o manco com el Dallas de TV3, que si bé la his-

● **Com que estic segur que el batle de Ciutat llegeix EL MIRALL, ara mateix li proposo l'agermanament amb Perpinyà: com ho veus, Ramon?**

tòria en ella mateixa no té agafada, al manco la gent s'esforça per entendre-ho i seguir les aventures del bandarra de "Ge-Err", com diuen els francesos; o els partits de rugby, que és un esport molt popular al Migjorn de França.

-O, i aquí també, sols que es juga sense pilota i es diu "Discussió dels Pressuposts al Parlament"... Però anem a veure, tu creus, doncs, possible un avenç del català a CN?

-De moment hem deixat de morir-nos per consumpció, però per ara "Parlar del bilingüisme és anar massa lluny" digué -en català- el Senyor Marquès, president del CGPO a una entrevista que li feren al "Punt". No esper assistir, per ara, a la implantació de l'assignatura del català a totes les escoles, com aquí.

-No te pensis, Joan Pere, jo tenc per mi que el català se'ns ha convertit en una assignatura més, en el millor dels casos com la Geografia o les Matemàtiques... o com una "Maria". L'objectiu dels alumnes -i qui sap si també de molts de mestres- es redueix a aprovar-la, quan allò que cal és, més que els fots adjectius pronominals, fer veure als al.lots la necessitat espiritual de tenir una identitat, i això precisament de cara a un continent sense fronteres, que sàpiguen "que la soca més s'enfila com més endins pot arrelar". El meu somni particular és una Europa amb un idioma propi, una mena d'esperanto, de gramàtica molt simplificada i les

arrels dels mots escollides en proporció al nombre d'habitants de cada àrea lingüística, i que es podria dir "Europés" per entendre'ns tots; a partir d'aquí cada nació podria conrear la seva pròpia llengua històrica. Però ara que hi pens l'entrevistat ets tu: Què fa Europa per La Bressola?

-Doncs mira, paradoxalment ens ajuda més que l'estat francès: l'exposició que férem a Barcelona el 86 fou patrocinada per la CEE, i el mateix farà el 89 amb la que muntarem dins el marc de les celebracions de l'agermanament de Girona amb el Departament dels Pirineus Orientals.

-I ara que en parlem, pens que li podries proposar al teu amic el batle de Perpinyà un agermanament amb Ciutat: ben mirat ja fórem tot ú fa set-cents anys.

-Li ho puc suggerir. Li faràs tu un escolt al batle de Ciutat?

Com que estic segur que llegeix EL MIRALL, li ho direm ara mateix: Tu com ho veus, Ramon?

Qui vulgui saber més sobre aquest experiment quasi heroic pot llegir el llibre "10 anys de La Bressola", que trobarà a la Llibreria Quart Creixent, car son amo, En Jaume Corbera és el delegat local de l'associació Amics de La Bressola, presidida per Francesc Ferrer, el Senador gironí autor de la monumental obra "Història de la persecució política de la llengua catalana".

Ah, i quan torneu a passar per Perpinyà, no deixeu de visitar-la al Carrer Natura, s/n. 66000 Perpinyà. Telèfon: 07/33/68/665001.

Diada de cap d'any 1988. ■

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col.lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)

Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

Realment res no és com era. Com ha canviat la vida! I la mort? Sí, com ha canviat també la mort! Abans la gent es moria d'una altra manera. El procés biològic no es veia sobtat per l'esclafit d'uns ferros, ni les estridents sirenes sortien a camí del darrer tras-pàs. La mort arribava, amb seny i mesura, a poc, a poc.

Fent rotlada, les dones anaven enfilant corones de rosaris amb un ritme progressiu a mida que la vida del moribund s'allunyava. Els homes, de xep-a-xep i de xafarderia, entrunyellaven converses ben poc relatives al cas objecte del debat que finalitzava. Ningú no es referia mai al qui partia. Només es podria ponunciar la seva gesta, l'anècdota còmica, aquella facècia exageradíssima, quan ell no pogués rebatre res i quan, a més, l'elogi no li arribàs. Com es podrien entendre sinó les tirallongues d'homenatges pòstums? Sempre hi havia algun bon pedagog, generalment seixantí, que se sabia rodejar dels infants de la casa. Amb un alt sentit del fet educatiu, rodejava els

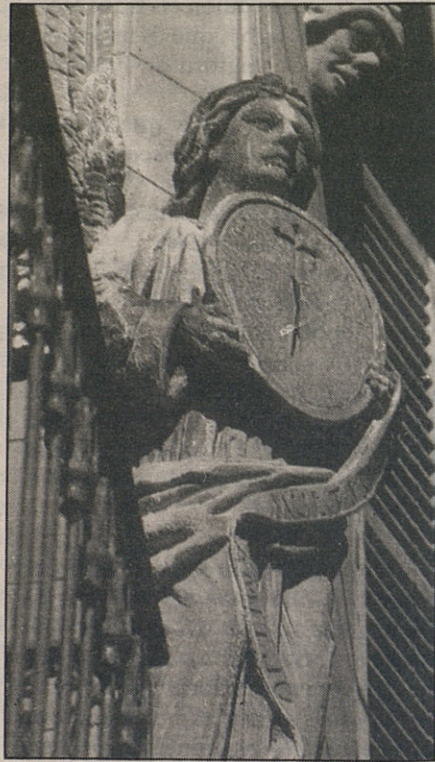
• El rosari de les dones, el xep-a-xep dels homes i les rondalles de por, solien acabar amb el darrer alè del qui partia

seus ulls de misteri i debuixava, amb les mans esquifides i veu de baix, històries fantàstiques de morts i cementeris. La mort formava part, aleshores, del fet cultural.

El rosari de les dones, el xep-a-xep dels homes, i les rondalles de por, solien acabar de cop amb el darrer alè del qui partia (ningú no sap a on) o del qui no tornarà mai a partir. El moment era esperadíssim. Tots sabien què havien de fer. L'avisador, les vestidores, les cuineres... Tot anava com un relloge. Ningú no havia de fer cap pregunta. L'engranatge es posava en marxa amb una perfecció envejable. Ben aviat la família ja estava vestida de negre rigorós. El mort en el seu mostrador. I aquí començava la mai

ELS MORTS!

MESTRE TOMEU

"Àngel de la Mort, si has de venir més val que vinguis ara" (Màrius Torres).

ben ponderada parafernàlia: "És talment ell mateix!", "Oh, i que ha quedat de bé!", "Mirau, angelet meu...!" (aquesta afirmació tenia més èmfasi si es tractava d'un vertader arpellot), "Sembla talment com si dormís!", "T'has fixat quin somriure més seu?". Cada una d'aquestes dites (exceptuant el forasteríssim "No som res en aquest món!") feia reprendre els cadenciosos brams de les ploradores, autèntiques professionals de la cerimònia. El ritus i la parafernàlia de la mort reclamaven també una litúrgia precisa.

Cada visitant que arribava era acompanyat per algú de la família a visionar el caixó que suposava el darrer magatzem de l'involuntari protagonista. Les veus, baixes però audibles, anunciaven la personalitat del qui venia ("És el seu fillol que estudia a Barcelona").

Així tot estava ben controlat. Les veïnades oferien cafè i galetes als qui vetlaven i es responsabilitzaven, també, d'explicar a tots el "com ha estat?" començant per dir on eren elles en el moment exacte, i fent incidència expressa sobre la gran vinculació que mantenien amb la família del mort. També era un bon moment per recordar als interrogadors el lapse de temps que havia passat d'ençà la mort del seu darrer familiar acostat, molt especialment si el visitant no havia assistit al funeral.

• El ritus i la parafernàlia de la mort reclamaven també una litúrgia precisa

Però quan arribava el zènit de la col·lectiva histèria, era quan "ja el vénen a cercar!" (els qui esperaven a l'església dirien "ja el duen!"). Aleshores alguna veu femenina solcava com un llampec les freixures i emocions dels presents: "Deixau-me anar amb ell! Deixau-m'hi anar!" o, també, algun parent llunyà que impedia tancar el baül aferrant-se al coll del mort mentre cridava, plorant: "Dóna molts de records a mumparet!".

A la bancalada de l'església, amb el mort present al davant, la presidència del dol era col·locada per rigorós ordre de parentesc legal. Amb més o menys dignitat, un rera l'altre, els assistents organitzaven una processó de cares afectadíssimes i paraules estan-tissades pels formulismes. Algunes, ben analitzada, intueix el sarcasme irònic dels illencs: "Que poguem resar molts d'anys per ell" (que és com auto-donar-se els "molts anys"). Una altra dita, digna del més refinat sadisme, és la que s'aplicava quan el mort era un jove: "A veure si no hauria pogut ésser a l'inrevés!" li deien al pare o a la mare. Clar que... la resposta també era digna d'estudi: "Toca a qui toca! Déu ho vol així!"

Després de tot això, només calia emblanquinar la casa. ■

IWAN LLWYD WILLIAMS

JOSEP VICENT GARCIA/CARME MANUEL

Poeta i cantant popular, Iwan Llwyd va nèixer a Llanidloes el 1957, al nord de Gal·les. Va passar la major part de la seua infància a Bangor. Es va llicenciar en Filologia Gal·lesa per la Universitat de Gal·les a Aberystwyth. Va fer la seua tesi doctoral sobre els mecenes dels poetes del comtat de Caernarfonshire. Ha treballat per a l'Acadèmia de la Llengua Gal·lesa i la University Wales Press. D'ençà febrer del 1987 és gerent de la companyia teatral Hwyl a Fflag. Ha publicat dos volums de poesia: Sonedau Bore Sadwurn (sonets dels dissabtes de matí) i també Dan Anasthetig (sota els efectes de l'anestèsia). Els seus poemes són un bon exemple que la poesia gal·lesa actual s'arrela en temes i vivències comparables a qualsevol poesia contemporània europea.

Els poemes que us presentem a continuació són trets d'una antologia de poetes gal·lesos contemporanis que publicarem en 1989 a una editorial del País Valencià. Per als catalanoparlants serà, doncs, un dels primers contactes que s'han establert amb la literatura gal·lesa. Hem triat del nostre recull un dels poetes més joves i, no per això, menys interessant.

CACTUS CACTUS

La vellesa el gest més característic,
però ha de pagar un preu,
i passar estacions punxoses
aferrant-se incolor
a les fràgils partícules de l'arena,
i nodrir-se de les gotes de rosada
que escassegen tant com el treball:

pot sobreviure a l'hivern així,
i dormir-ne d'altres
sense créixer,
només vivint de gotes
tossut i punxós:

tant de bo no balafiàs l'energia,
les gotes que va arreplegar conscienciós,
esclaten en una ramassada de flors
i moren.

Cactus

Hirhoedledd yw ei nodwedd hynotaf,
ond rhaid talu pris,
a threulio tymhorau'n
pigog llynu'n ddi-liw
yng ngronynnau bregus y tywod,
a thynnu maeth o'r dafnau gwlith
sy mor brin â swyddi:

gall bara'r gaeaf fel hyn,
a chysgu gaeafau eto
heb dyfu dim,
dim ond bodoli o ddefnyn i ddefnyn
yn styfnig a phigog:

o na fai'n afradu ei ynni,
dafnau a gasglodd mor gydwybodol,
eu ffrwydro'm gawod flodau
a darfod.

YNYSWYR ILLENCES

Els illencs
veuen els núvols baixos
i el vent i la pluja fuetejant llurs espatles:

senyals que de clima i història
damunt la salada pell de la gent de la mar:

i malgrat l'estiu
i la marea de turistes
envaint sorollosa les desertes platges,
accents estrangers
i diners preparats per a comprar el sol:

i malgrat l'hivern
i les ones esmicolant les roques,
i l'oceà de bell nou
exigint el seu incondicional tribut:

malgrat la volubilitat de les estacions,
els illencs continuen,
amb la seua estranya parsimònia,
caminant pels viarans de la inhòspita terra,
llaurant els aspres camps:

apropant-se a l'horitzó,
abraçant-lo tot
com l'ona la platja.

CORWYNT CHARLIE HURACÀ CHARLIE

(Castletownbere, agost 1986)

Vinguérem a arracarar-nos de la tempesta
que durant dies havien pronosticat
l'estàtica dels pubs
i la longitud d'ona dels carrers:

competint amb el torrent,
daixant darrere els cotxes borratxos companys
d'estranyes ocells fins el llunyà refugi,
i esguerrats que trontollen

vers els profunds fossats del camí:
arribàrem a l'ombra de Slieve Miskish
i l'illa en el port
es gronxava ancorada

al ritme dels xiulets del vent
de la tamborinada plujosa,
la ciutat tanca les escotilles
i neteja la coberta,

mentre la tempesta ens agranava
uns quants dins d'un restaurant,
com una antiga pel·lícula en blanc i negre
un dissabte per la vesprada,

per contemplar com els arbres, i els vaixells i els gossos
es guanyaven el rebuig de l'huracà
mentre jo m'arrecer
sota el teu paraigua.

Ynyswyr

Ynyswyr
a'u cymylau'n isel,
a'r gwynt a'r glaw ar eu gwarau'n chwipio:

creithiau eu hin a'u hanes
ar groen hallt gwerin y môr:

ac er yr haf
a'r llanw ymwelwyr
yn torri'n swllyd ar y traethau llwm,
eu hacenion estron
a'u harian parod yn marchnata'r haul:

ac er y gaeaf
a'r tonnau'n hollti'r graig,
a'r cefnfor
eto'n mynnu ei deyrnged ddiamod:

er holl wamalrwydd y tymhorau,
erys yr ynyswyr,
a'u llonyddwch rhyfedd,

yn troedio llwybrau'r tir gwydn,
yn amaethu'r caeau caled:

yn aros yn agos i'r gorwel,
ac eto'n cofleidio'r cyfan
mor naturiol â thon ar draeth.

Corwynt Charli

(Castletownbere, Awst 1986)

Daethom i lechu rhag y ddrycin
y bu darogan ei dyfod ers dyddiau
drwy statig y tafarndai
ac ar donfeddi'r stryd:

rhedeg ras â'r dilyw
heibio'r ceir brwysg a hebryngai
eu hadar brith i'r hafan draw,
a'r cloffion a gyffiodd

mewn cafn o ffos ar fin y ffordd:
cyrraedd cesail Slieve Miskish
a'r ynys yn yr harbwr
yn siglo wrth angor

i gyfeiliant pibau'r gwynt
a bodrhan y glaw,
y dre'n cloi'r hatsys
ac yn clirio'r dec,

a'r storm y sgubo
dyrmaid ohonom i'r ty bwyta,
fel hen ffil ddu a gwyn
ar b'nawn Sadwrn,
i wyllo'r coed a'r cychod a'r cwn
dan gerydd y corwynt,
a minnau'n ddiogel
dan d'ymbarel di.

ESPECTACLE POÈTIC DE NÚRIA CANDELA

UN COR I UNA VEU AL SERVEI DEL POBLE

COLOMA JULIÀ

Núria Candela ens va oferir per primera vegada a Mallorca una interpretació de poesia viva a la qual no estàvem acostumats i és per això que els vuitanta mallorquins que acudirem a la vella capella de S'Arenal, convocats per les delegacions de l'Obra Cultural de S'Arenal i Lluçmajor, ens emocionàrem i connectàrem ràpidament amb aquest acte d'una solidesa i capacitat comunicativa formidables, anomenat "Poesia Catalana del s. XX".

Núria Candela, a la Capella Vella de s'Arenal.

Núria Candela és una sabadellenca que va renunciar a l'estabilitat econòmica que li proporcionava la feina per comunicar tot allò que duia dintre i que no ho podia comunicar suficientment en les seves relacions normals. D'aquesta manera ha fet el seu camí, pas a pas, a canvi de no res segur, però amb una voluntat ferma i una gran fe en la paraula.

L'any 1966, quan era molt jove i treballava a la botiga de queviures de ca seva va presentar el seu primer recital a la Caixa d'Estalvis de Sabadell i va agrair molt, possiblement això la va encoratjar i al cap d'uns deu anys ja va iniciar la seva trajectòria professional. Era l'any 1978 quan va presentar a la Sala Villarroel de Barcelona, el muntatge "En defensa pròpia" sobre textos de Jacint Verdaguer. Es tractava d'un recital monogràfic sobre "L'Atlàntida" amb motiu del 75è aniversari de la mort de Verdaguer i s'arribaren a realitzar vuitanta representacions al Saló del Tinell, al teatre Romea i per tot Catalunya.

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

«Los Geranios»

Tel. 72 19 31

07002 PALMA DE MALLORCA

COMERCIAL I INSTAL·LADORA BALEAR, S.A.

Eusebi Estada, 70

Tels. 29 39 08 - 29 39 15

07004 - Palma

● Creu que recitar una poesia dóna una dimensió distant i per això la diu, perquè l'apropa més a l'espectador

El 1980 va presentar a la Sala Regina el muntatge "Amb la clenxa ben partida i un clavell vermell al trau" sobre textos de Josep M. de Sagarra.

El 1982 l'Ajuntament de Sabadell va lliurar la medalla d'or de la ciutat a Pere Quart i va demanar a Nuri que preparàs un recital monogràfic sobre textos d'aquest poeta. Així va néixer l'espectacle "Ja és hora que se sàpiga" representat al Teatre Lliure de Barcelona i després a La Cuina dels Teatres.

Llavors va alternar aquests tres muntatges amb el recital "Poesia Catalana del segle XX", un recull de poemes des de Maragall als nostres dies, i l'any 1986 va protagonitzar l'"Homenatge a Apel·les Mestres" juntament amb Carme Sansa i Pepita Perelló. Aquest recital va obtenir un gran èxit de públic i de crítica per tot Catalunya.

Ha col·laborat en diversos homenatges públics i oficials com a lectora de poesia: Josep Carner i J. V. Foix al Saló de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, Josep M. de Sagarra al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, Salvador Espriu a l'Aula Magna de la Universitat Central...

Els recitals sempre han anat acompanyats de música -flauta dolça o piano-. Si en un principi el

músic acompanyant era Lluís Vila, actualment és Josep M. Pladevall qui fa els muntatges tan suggerents amb música popular i tradicional catalana i amb arranjaments de música clàssica.

Núria Candela rebutja la definició de rapsoda, diu la poesia en lloc de recitar-la "perquè crec que és com més proper, més autèntic". Creu que recitar dona una dimensió distant i per això la diu i la diu amb força, vol apropar a l'espectador la poesia de l'autor.

El públic de S'Arenal estava molt predisposat

A S'Arenal ens va oferir uns trenta textos de diversos poetes -J. Maragall, J. Carner, J.V. Foix, S. Espriu, B. Rosselló-Pòrcel, M. Antònia Salvà, Pere Quart, J. Vinyoli, M. Martí Pol, J. M. Llompart, D. Pons, J.M. de Sagarra, M. Pessarrodona, N. Albó i C. Domènech-. Va anar alternant diversos temes i textos perquè sabia que es trobaria amb un públic heterogeni, no iniciat en recitals de poesia.

"No sabia com respondria i m'interessava l'eficàcia, que la gent no s'avorrís i que ves que un recital de poesia és una cosa viva".

Creu que el públic de S'Arenal estava molt predisposat, ja ho va notar amb el silenci a la seva sortida. "Ja vaig veure que allò seria fàcil, que hi hauria una comunicació, m'ho van fer molt fàcil, jo disfrutava molt. De vegades no és així, perquè el públic es resisteix o per-

què jo no estic prou lúcida i no hi ha fluïdesa".

Na Núria cercava amb la seva mirada la nostra mirada d'espectadors, perquè ens féssim còmplices d'ella, perquè reparàssim com els ulls i el gest donen suport a l'emoció tant com la veu.

El moment màgic de la comunicació pot canviar la manera de dir el poema

"Jo disfruto del moment màgic de la comunicació i això m'estimula moltíssim, fins i tot per arriscar-me i improvisar, no el text, però sí la manera de dir el poema, perquè en aquell moment m'he adonat que passa alguna cosa i m'agrada molt. La màgia està en el tu a tu, en el poder mirar la gent. Encara que no la vegis, la mirada t'arriba".

Creu que el públic dels recitals no és mai el mateix. "Tant ara com fa 10 anys hi ha hagut públics més sords i d'altres més receptius i comunicatius. Són factors imprescindibles perquè els recitals surtin d'una determinada manera".

Per vèncer tots els obstacles és pel que ens transmet tanta força i dona cos i vida a cada poema.

Com a projectes de futur estrenarà per la primavera un muntatge monogràfic amb poemes i cançons, juntament amb Carme Sansa, sobre Josep Carner.

Per arribar al públic i per la fe en els poemes és pel que lluita Núria Candela. Amb paraules manllevades de Pere Quart, es tracta d'un cor i una veu al servei del poble. ■

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

DICCIONARI CATALÀ DE L'ALGUER

PER
Josep Sanna

amb la col·laboració de
JOSEP SUBIRATS i EMILI PASCUAL

L'ALGUER/BARCELONA
1988

ENTORN AL DICCIONARI CATALÀ DE L'ALGUER

EN MEMÒRIA DE MN. JOSEP SANNA

JAUME CORBERA I POU

Tot just fa uns mesos ha sortit publicat el *Diccionari Català de l'Alguer*, de Mn. Josep Sanna¹, sacerdot alguerès que durant molts d'anys va tenir l'encert i la paciència d'anar recollint els mots patrimonials dels seu parlar, amb la lloable intenció de fer-ne un diccionari que servís als seus conciutadans com a eina per impulsar

la normalització de la pròpia llengua catalana. L'obra fou presentada, per primer cop a tots els Països Catalans, a Palma el passat 16 de setembre, durant els actes promoguts per l'Obra Cultural de l'Alguer a Mallorca. La fatalitat va fer que l'autor no pogués assistir personalment a la presentació: mentre a la Casa de Cultura es llegien

les paraules que ell mateix havia preparat per a aquesta ocasió, Mn. Josep Sanna era a una clínica algueresa començant una lenta agonia que havia d'acabar amb la seva vida, de sempre dedicada al seu poble i a la seva gent, ben poques setmanes més tard...

Mn. Sanna no volia fer un diccionari purament dialectal i amb intenció localista, sinó una obra que, recollint les particularitats lèxiques, fonètiques i morfològiques, fos integradora -en relació a la llengua catalana- i normativitzadora -en relació al dialecte alguerès-. A més a més, calia donar forma ortogràfica a mots desconeguts en els altres dialectes, de procedència molt diversa, encara que majoritàriament sarda i italiana. Això, dit així tan ràpidament, no és en veritat tan fàcil, ja que mai no és gens clar fins a quin punt es pot arribar en un sentit o en l'altre. Per això, l'autor va tenir l'interès d'acudir a uns assessors, filòlegs professionals de la llengua, que l'orientassen i ajudassen en la seva feina. Tanmateix, el resultat global no ha estat el que hauríem pogut esperar.

Efectivament, malgrat que els assessors a la introducció diuen que "s'havia de fer l'esforç de revisar-lo (el diccionari) d'acord amb els criteris científics de la filologia", el fet és que aquests "criteris científics" que hi han aplicat no són més que criteris subjectius i discutibles, els quals porten a un resultat on la contradicció i la raresa són ben freqüents.

Llegint els "Criteris pràctics en la preparació del Diccionari" hom s'adona de la confusió amb què s'han establert: s'hi consideren fenòmens equivalents allò que són particularitats dialectals genuïnes alguereses (p. ex., la distribució, diferent a la del català central, dels fonemes /e/ i /ɛ/; o la resolució en (> ll) dels grups lletins T'L (SPATULA espatla), D'L (AMIGDULA > metla)) i allò que són influències sardes o, sobretot, italianes (p. ex., la pronúncia [je] de "projecció" {en realitat, "proiecció" < it PROIEZIONE}; o la [11] de "cavalle-

figura

550

figura *f* (figura); pr: «frigura» (frigura). Figura.
fringuel *m* (fringuel); pr: «fringuel» (fringuel). Pardal (Fringilla coelebs).
fris *m* (fris); pr: «fris» (fris). 1) Decoració, feta en ali de les parets, a prop de la bóveda. Si vols te puc fer un bell fris a la posada de menjar. 2) Llena una línia de color feta a una paret o a una pàgina de llibre. Les pàgines del llibre tenen un fris que tanca l'escriptura. 3) Línia feta amb una llenca teixida de tinta per tirar dret lo socol. Primer de fer lo socol tirau lo fris.
frisadura *f*; pr: «frisadura» (frisadura). Creació d'un fris, d'un embelliment de les parets.
fríula *-ana adj i m i f* (fríula-esa); pr: «fríula» (fríula). 1) Habitant o nativ del Fríuli (Fríuli). 2) Del Fríuli.
frivolitat *f* (frivolitat); pr: «frivolitat» (frivolitat). Randa assaï fina. Tenc mocadors fins, amb frivolitat.
fríolar *v* (fríolar); pr: «fríolar» (fríolar). Esbarriar los ossos. Tenc de fríolar l'ou per la criatura.
fríolata *f* (barut d'ou *m*); pr: «fríolata» (fríolata). Ou esbarriat amb sucra. Cada dia donc a mon fill la fríolata; té necessitat de coses de substància.
fromatge *m* (fromatge); pr: «fromatge» (fromatge). Aliment fet amb llet qual·lida: formatge. He comprat una peça de fromatge sard; és encara un poc fresc.
fromatgeria *f* (fromatgeria); pr: «fromatgeria» (fromatgeria). Petit recipient de vidre, de metall, a on se posa lo fromatge tallat: fromatgeria. Dóna-me la fromatgeria; pos un poc de fromatge a la minestra.
froment *m* (froment, blat); pr: «froment» (froment). Llavor cultivada de la qual se fa la farina pel pa (Frument aestivum); froment. Tenim lo froment i cada setmana mos jem la farina pel pa.
fromigola *f* (fromigola); pr: «fromigola» (fromigola). 1) Petit insecte que viu a sota terra en grans famílies (Formica rufa); fromigola. 2) Element assaï petit. És una minyona assaï petita; una fromigola.

fromisquedà (sardà) *f* (furdoncol *m*), *gru* (*m*); pr: «fromisquedà» (fromisquedà). Petit furonco, erupció de la pell. Sò tot a fromisquedes; forses perquè he menjat cosa fregida.
front *m i f* (front); pr: «front» (front). 1) Part superior i anterior de la cara de l'home o de l'animal. És caigut i ha escodit la front en terra. 2) La línia més enviat d'un exèrcit en guerra. Han enviat al front los soldats més joves. 3) Extensió d'una línia. Lo foc s'és allargat per un front de deu quilòmetres.
Fer front: afrontar, resoldre.
frontal *adj i m* (frontal); pr: «frontal» (frontal). 1) Part anterior d'una casa, d'un moble. Lo frontal d'aquesta escola no diu arres. 2) Ornament en teixit o en metall posat a davant d'un altar. Lo frontal de l'altar major és de plata. 3) De la front. La llargària frontal no és senyal de gran intel·ligència.
frontaler *-a adj i m* (frontaler); pr: «frontaler» (frontaler). Qui, o que, habita a davant; que té la campanya a davant. Com a frontaler de campanya tenc un germà meu.
frontalment *adv* (frontalment); pr: «frontalment» (frontalment). 1) Fatxa a fatxa. Mos sem entopats frontalment i havem clarit les coses. 2) Entre les parts anteriors. Les dues automòbils se són enfrontats frontalment.
frontera *f* (frontera); pr: «frontera» (frontera). Línia última dels confins d'un Estat. Cada nació pos guardies a la frontera.
frontissa *f* (frontissa); pr: «frontissa» (frontissa). Xerniera; element compost de dues plaques de ferro (o altre mineral fort) col·legades amb un perni per pòquer girar, que s'ampra per portes o finestres. Compr les frontisses per les finestres, que són promptes.
frontó *m* (frontó); pr: «frontó» (frontó). 1) Part anterior d'un edifici en estil clàssic. 2) Entrada, part treballada d'un edifici.
frontoni *m*; pr: «frontoni» (frontoni). Gran roca a pica a vora de la marina.

establerta per la tradició literària i recollida modernament per M. Sanchis Guarner², Fr. de B. Moll³ (tots dos, membres de la Secció Filològica de l'I.E.C.) i, més recentment, per J. S. Beltran i Caballé⁴ (entre altres): TL. Doncs bé, com que aquesta solució, ara per ara, no està recollida al DGLC (que posa únicament TLL), hom no sap què fer-ne, de la pronúncia algueresa, arribant fins a escriure-la de tres maneres diferents: “espatla” (l'adequada i tradicional), “mela” (grafia totalment impròpia per “(a)metla”) i “motlle” (grafia adequada als parlars nòrdics peninsulars, inclòs el barceloní). Que consti, a més a més, que a la introducció els assessors expliquen que si han transigit a escriure “espatla” (“solució intermèdia, corrent en català medieval i viva en alguns dialectes”, com diuen en to d'excusa) és perquè així ho volia, amb més bon criteri, Mn. Sanna.

Altres casos en què no s'ha sabut apreciar la validesa de les formes alguereses, condemnant-les davant les barcelonines, són els de “depòsit” (<llatí DEPOSITUM) i els seus derivats⁵, “orde” i “desorde” (<llatí ORDINEM)⁶ o “bolletí”, canviada innecessàriament en “butlletí”, tot i que aquella és al DGLC.

Per una altra banda, davant fendmens com les metàtesis, freqüents en alguerès, però conegudes també en tots els dialectes, la solució adoptada és irregular: es dona entrada a “craba” com a forma preferent a “cabra”, també inclosa; s'hi troba exclusivament “aquidrar”, en lloc de “(a)cridar”; però es rebutgen “dromir”, “prebe” o “probe”. Per què un tractament tant

diferenciat per a casos iguals?

És inexplicable, també, que paraules catalanes vives igualment en altres dialectes, l'ortografia de les quals no hauria d'ofereir dubtes, es trobin en aquest *Diccionari* escrites en grafia dialectalitzant: “càntara” (per “càntera”), “palalla” (per “palaia” o “pe-laia”), “velmari” (per “vellmari”)...

Però allà on la feina oferia, sense dubtes, més dificultats, era en l'adaptació dels nombrosos forasterismes entrats a l'alguerès, provinents sobretot dels parlars sards veïnats, dels dialectes italians més pròxims i de l'italià oficial. Era aquí on els assessors podien haver fet una feina més important, ja que per la seva preparació filològica, de la qual mancava l'autor, haurien pogut aplicar uns criteris racionals, científics i, potser, indiscutibles. El resultat, però, no sempre ha estat del tot reeixit: davant tota aquesta munió de paraules originalment no catalanes, no s'ha sabut trobar una solució regular i coherent per a tots els casos. Respecte als italianismes, alguns han estat respectats en la grafia original (a vegades, amb l'addició de qualche accent) (p. ex.: “cèrnia” [tʃɛrɲia], “panificio” [panifitʃo]), altres han estat parcialment catalanitzats (p. ex.: “ciconya” [tʃikjpa], “pulcinella” [pultʃinɛlla]) i altres han estat catalanitzats (gràficament) del tot (p. ex.: “eixiar”, [aʃia] (<SCIARE), “quatlla” [kwàlla] (<QUAGLIA). Qualcun té una grafia inexplicable: “faige” [fàdju] (<FAGGIO). És evident que hom no sabia com tractar totes aquestes paraules... I cosa semblant ha succeït amb els mots d'origen sard o italià dia-

ria” {en realitat, “cavalleria” < it CAVALLERIA}).

Partint, doncs, d'aquesta confusió inicial i fonamental (la qual sembla agreujada pel prejudici que tot allò que no es diu igual que a Barcelona no pot tenir una forma gràfica pròpia i acordada amb els principis de l'ortografia catalana), la “normalització” de l'ortografia algueresa resulta sovint incoherent i desbaratada, i en molts de casos, falsa: reflecteix una forma inexistente a la realitat.

Un cas molt clar és, precisament, el d'aquelles paraules sorgides d'un ètim en T'L o D'L. La solució algueresa, com la balear i la sud-occidental, és (>[l]), com ja he dit. Aquesta pronúncia té una solució gràfica perfectament

LLIBRERIA ANTICUARIA RIPOLL

LIBROS
ANTIGUOS

LAMINAS
GRABADOS

San Miguel, 12 - Tel (971) 72 13 55 - Apartado 338
07002 PALMA DE MALLORCA

particularment en música religiosa. A la *semana santa* se *canvien* motius.

motivo *f* (m*otiv*o); pr: «m*otiv*atos» (m*otiv*atos). La *raó* per la qual se fa una cosa. «*El motiu* m*otiv*o ha dat la *motivació* del que ha dit».

motivar *v* (m*otiv*ar); pr: «m*otiv*ar» (m*otiv*ar). Donar la *raó*; ésser *causa* de fer una cosa; justificar. Tens de *motivar* el comportament *tu*o.

motu *m* (m*otiv*o). *La mort* de la mare ha *motuat* la desesperació del jove.

motu *m* (m*otiv*o); pr: «m*otiv*u» (m*otiv*u). *La raó*; *motiu*; *causa*.

motlle *m* (1. *moll*e, pr*at*lle; 2. *moll*u) (m*oll*u). 1) Mesura de *pa*per per bot*es* o vestits. *Lo sabater* ha *fet* per bot*es* o vestits. 2) Bot*ol* de suro.

motolotxo (m*otol*otxo; m*otol*otxo; m*otol*otxo). Autocarri petit.

motocarro (m*otoc*arro); pr: «m*otoc*arrol·la» (m*otoc*arrol·la). Motocarro *ass* petit.

motocicleta (m*otoc*icleta); pr: «m*otoc*icclista» (m*otoc*icclista). Bicicleta amb motor.

motociclista *m* (m*otoc*iclista); pr: «m*otoc*icclista» (m*otoc*icclista). Qui condueix una *motocicleta*.

motocasco (i*ti* m*ot*o*us*ca); pr: «m*otoc*asco» (m*otoc*asco). Barra lleugera a motor.

motona (i*ti* f*ot*o*us*na); pr: «m*ot*onaka» (m*ot*onaka). Qui guia un motocasco.

motonaútic (f*ot*o*us*naútic); pr: «m*ot*onauític» (m*ot*onauític). 1) Navegació amb motocasco. 2) Esport fet amb motocasco.

motonave (i*ti* f*ot*o*us*na); pr: «m*ot*onave» (m*ot*onave). Grossa nau a motor.

motor *m* (m*ot*or); pr: «m*ot*ur» (m*ot*ur). 1) Màquina a benzina que dóna moviment, força. *Lo motor* d'aquesta *automòbil* no *l'agrada*; no respon bé. 2) Màquina que transforma l'energia.

motorista *m* (m*ot*orista); pr: «m*ot*orista» (m*ot*orista). Qui guia lo motor d'una nau o una màquina.

motorització (f*ot*o*us*torizació); pr: «m*ot*orització» (m*ot*orització). Activitat de canviar de màquina a motor per la can-

[illegible]

39

BREU HISTÒRIA DE LES TERRES CATALANES DEL NORD

Autora: *Alicia Marcet i Juncosa*

Amb aquest llibre d'història de les terres catalanes del nord, l'editorial *Llibres del Trabucaire*, de Perpinyà, inicia una nova etapa del seu treball de recuperació de la pròpia cultura, de la pròpia identitat. L'autora fa aquí una important obra creativa: organitzant, sintetitzant, analitzant els esdeveniments col·lectius des dels temps més remots fins avui dia. Utilitzant a la vegada els mètodes més científics de la recerca històrica, i els mètodes més moderns de la investigació geopolítica, ens dona una extraordinària visió de conjunt de la nostra història, subratllant-ne tres grans moments: -els orígens- de la integració a la separació (1172-1659) -d'ençà de l'annexió.

Història d'un país que ha sempre participat en els esdeveniments a nivell europeu, -sent massa sovint al cor mateix dels conflictes- lluitant per a imposar la seva especificitat.

Un llibre que ens permet com a catalans de mirar cap al segle XXI amb confiança i orgull. ■

191 pàgines.- 2 fotos - 1 mapa.- Preu: 1.200 psts.- Arc de Bera, Barcelona.

EL NOU PINOTXO

Christine Nöstlinger. Les aventures de Pinotxo contades de nou. Amb dibuixos a tot color de Nikolaus Heidelbach. (València, Gregal Llibres, 1988).

Pinotxo, el famós personatge creat per Carlo Collodi (Florència, 1826-1890), ja ha complert més de cent anys... però encara és un nin. Durant tot aquest temps els infants del món, una generació rera l'altra, l'han conegut i han après a estimar-lo. Aquest estrany i humaníssim ésser de fusta, el nas del qual creix cada vegada que diu una mentida, ara ha estat adaptat als temps actuals per l'escriptora vienesa Christine Nöstlinger, considerada com una de les figures més importants de la literatura per a infants de tot el món. *El Nou Pinotxo* respecta la trama i la línia argumental de l'obra de Collodi. Però, en canvi, la nova versió ha eliminat el didacticisme passat de moda, que sovint ha estat considerat com a "pedagogia negra" ja que sempre totes les aventures de Pinotxo acabaven amb el càstig. A més, *El Nou Pinotxo* s'ha enriquit amb diàlegs i motius humorístics nous, que posen encara més en relleu que el protagonista no és simplement un ninot de fusta, sinó un ésser ple de vida, que ho vol conèixer tot per si mateix. Igualment, el dibuixant alemany Nikolaus Heidelbach ha il·lustrat aquesta nova versió amb un bon nombre de dibuixos a tot color, bellíssims i fascinants, que just per aquest aspecte ja fan del llibre una obra d'art. En resum, *El Nou Pinotxo* és una bona recreació amb la qual els infants i els adults d'avui podrem gaudir d'aquesta obra mestra de la literatura infantil. ■

P.R.B.

BARCELO CRESPI, Maria: Ciutat de Mallorca en el trànsit a la modernitat

Institut d'Estudis Baleàrics.- Palma, 1988. 312 pàgs.

El llibre reproduïx la tesi doctoral (llegida el 1982) de Maria Barceló, professora de la Universitat de les Illes Balears i especialista en història medieval.

És un treball fet en base a la recerca exhaustiva a fonts de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i de l'Arxiu del Regne de Mallorca. Analitza els components estructurals de ciutat de Mallorca a partir dels documents de les *Talles* (recaptació de tributació directa sobre el patrimoni). Les *talles* estudiades són les de 1478, de 1483 i de 1512, que es situen al final de l'edat mitjana i principis de l'edat moderna.

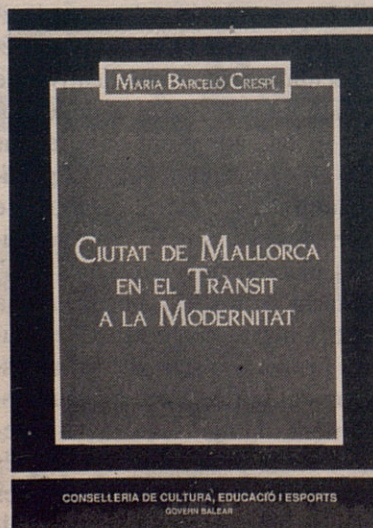
L'elaboració d'aquestes dades de tipus fiscal permet conèixer la morfo-

logia urbana i l'estructura social i econòmica de la ciutat. L'estudi revisa la morfologia de la ciutat (murada, portes, carrers i places); els aspectes quantitatius i qualitatius de la demografia; la distribució de la població segons els seus béns, per parròquies i illetes, els contribuents i els exempts; l'estructura de la població segons els sectors de producció, la localització topogràfica de les professions i l'estructura professional.

En un ampli apèndix documental es transcriuen la *talla* de 1478, el nom de les illetes i el seu índex onomàstic, amb el complement d'algunes actes de les sessions del Gran i General Consell.

El llibre aporta una informació molt valuosa, que suposa una fita fonamental i necessària per anar completant el coneixement progressiu de l'evolució de la ciutat de Palma al llarg de la història. ■

A.G.

EL TEATRE DE JOAN SOLER I ANTICH

PERE ROSSELLÓ I BOVER

Encara que alguns dels millors crítics teatrals i dels historiadors de la literatura catalana de postguerra s'han referit al nom de Joan Soler i Antich (Palma, 1935), el teatre d'aquest mallorquí resident a Barcelona gairebé ha passat desapercebut. Potser si ens preguntàssim quines en són les causes trobaríem la resposta en el mateix caràcter de la seva producció, en la ideologia que els seu teatre transpuia i, evidentment, en el moment social i polític en què aquesta obra va tenir lloc. Un breu repàs a la bibliografia literària de Joan Soler pot servir per omplir aquest buit d'informació, alhora que palesa el gran pes que la repressió franquista va exercir en aquest oblit. Ara, una edició "d'autor", encara de caràcter marginal, ens ofereix la possibilitat d'entrar en contacte amb la producció del nostre dramaturg.

Com assenyala Antoni Nadal al pròleg del volum que aquí comentam, la dedicació de Soler a la literatura és el resultat d'una crisi de valors experimentada en la joventut, és a dir, cap als anys cinquanta. Aleshores el futur autor teatral fou espectador de la caiguda dels grans mites feixistes, amb els quals s'havia identificat, alhora que experimentava una aguda crisi religiosa. De fet, era un moment de canvi en què, per tal d'adaptar-se a la nova conjuntura internacional, el Règim volia adoptar unes postures aparentment més racionals. *Aquí no ha passat res* (1964), la seva primera obra teatral, és producte d'aquesta sotragada interior, de la mateixa manera com en fou el trasllat de residència a Barcelona cap a l'any 1960.

Joan Soler no va tardar gaire a donar-se a conèixer. En 1964 fou guardonat amb el premi "Josep Maria de Sagarra" per la peça abans esmentada, a la qual seguiren *Misteri de les flors i les banderes de papers* (1965), *Aquestes fi-*

níssimes arrels (accésit al premi "Joan Santamaria", 1966), *Pellsomorta* (accésit al premi "Camí de Cantonigròs", 1966), *El llarg camí* (1967), *Els commoguts* (premi "Ignasi Iglésias", 1968) i, més tard, *A Pellsomorta lliguen els gosos amb llangonisses* (1973). Cal subratllar, a més, que cap editor no va voler (o no va poder) publicar cap d'aquests llibres. Fruit d'una formació autodidacta, segons ja antigues declaracions de l'autor, es tracta d'una obra que caldria sotmetre a reelaboració². De fet, crec que el volum que aquí comentarem conté algunes petites modificacions respecte de les versions precedents. Potser, qui ho sap!, ens trobam en el bon

camí de la recuperació d'aquest escriptor oblidat.

He dit abans que el caràcter i la ideologia del teatre de Joan Soler en bona mesura havien estat la causa principal de la seva marginació. *Aquí no ha passat res*, per exemple, fou estrenada l'any 1967 per l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual en una sessió privada, clandestina, ja que no havien obtingut l'autorització per representar-la. És un fet ben significatiu de la sort que ha seguit el nostre autor. Però no ens ha d'estranyar: Soler havia triat el difícil camí de l'honestat amb si mateix, tot i que això barrà el pas a la difusió del seu teatre. Fins i tot no és difícil veure-hi una aparent contradicció o -potser millor- l'atzucac en què desembocaran aquests plantejaments: un teatre de contingut eminentment social, l'objectiu del qual és transformar la realitat, però que, precisament a causa del seu propòsit, no s'ha pogut difondre, tot restant exclusivament a l'abast d'alguns pocs especialistes. És a dir, tot el contrari del "teatre regional" aleshores tan vigent a Mallorca. Tampoc no crec que sigui gens agosarat creure que tanmateix sense aquesta finalitat social Soler segurament no hauria escrit res mai. Antoni Nadal ho deixa bastant clar al pròleg, quan diu: "A l'extrem a què havia arribat, la conseqüència més lògica hauria estat de tirar bombes (com va advertir Llorenç Villalonga de Baltasar Porcel). Això no obstant, Joan Soler optà per escriure-ho" (p. 5).

Efectivament, *Aquí no ha passat res* reflecteix un conflicte bàsicament personal. Si el nostre autor no hagués canalitzat els seus capteniments a través de l'escriptura, potser hauria arribat a un final paregut al de Sebastià, el protagonista del drama. És ben significatiu que la peça sigui dedicada al seu pare, "republicà en temps de monarquia i monàrquic durant la segona república espanyola" (p. 11) i antifranquista declarat. *Aquí no ha passat res* neix d'un plantejament propi d'un tipus de teatre que vol difondre un missatge d'intenció ideològica. Els personatges es mouen i són condicionats sobretot pels seus plantejaments davant l'existència, la qual cosa els dona un caràcter potser massa esquemàtic i no del tot real. Així, la mare representa l'actitud individualista ("el món comença i acaba en un mateix", diu al fill; p. 20) i pragmàtica (s'aprofita de la seva relació amb l'es-

glésia, identifica el bé exclusivament amb el benefici material, etc.). En canvi, el pare és l'home conscient i idealista, però incapaç de lluitar ni de transformar el món; és el vençut d'una guerra, la Guerra civil espanyola, en la qual "guanyaren els canons, no pas les idees" (p. 21). Així mateix, Rafael i Jordi representen altres posicions intermèdies: el primer és l'individu que s'ha adaptat a la corrupció que la societat li imposa; l'altre, l'home fermat a les normes socials i religioses, incapaç de plantejar-se cap tipus de rebel·lió. Enfront d'aquests, Sebastià és l'idealista que necessita lluitar contra l'engany de la societat. És l'home que creu en els altres, en la justícia, en la llibertat, la qual cosa el duu a un conflicte religiós que sobretot reflecteix una crítica greu a l'actitud de l'església catòlica durant la dictadura. Tot això el converteix en un marginat, que veurà en la fuga a la ciutat l'única sortida possible.

L'acte segon transcorre en un bar dels barris baixos on coneix Estrella, personatge que em sembla força desaprofitat per l'autor. La relació entre ella i Sebastià és analitzada d'una manera poc precisa, ja que resta en un segon terme a causa de la importància de l'altre aspecte de l'argument: la necessitat de la lluita revolucionària, a què Sebastià és impulsat pels seus amics. La fuga a la ciutat, per tant, no ha estat cap solució. L'acció és l'única sortida. Desperar el poble alienat es convertirà en l'ob-

● Soler havia triat el difícil camí de l'honestat amb si mateix, tot i que això barrà el pas a la difusió del seu teatre

jectiu de la seva existència. Tot i que al principi s'hi resisteix, Sebastià accepta els mètodes d'aquells per als quals els fins "són més importants que unes quantes vides humanes" (p. 51), és a dir, el terrorisme. Paral·lelament, durant tot aquest acte dos homes que prenen unes copes a la barra del bar representen dues actituds diferents davant la vida i alhora són un reflex de la societat en què vivim: un s'ha enriquit i es considera feliç; l'altre, pobre, és incapaç de sortir de la misèria en què ha caigut.

A l'epíleg la influència de l'existencialisme encara es fa més explícita. El missatge de Sartre, segons el qual "l'home no és, sinó que es fa", la filosofia de l'acció, impregna les reflexions de Sebastià quan espera ser executat per l'assassinat que ha comès. A través del per-

sonatge del frare mercedari Soler assaja una última crítica a l'església catòlica per haver fet costat als poderosos, tot permetent la injustícia. En aquest context la violència s'ha convertit en l'única possibilitat de vivificació, de despertar la consciència de la societat alienada, car és millor "matar-ne uns centenars a tenir vius milions de morts" (p. 67). Als últims moments, quan la proximitat de la mort esdevé l'única realitat en què tot es resumeix, el pes de l'existencialisme és encara major. Per això, juntament amb *Els condemnats*, de Baltasar Porcel, tal com diu Antoni Nadal, *Aquí no ha passat res* és una de les fites més representatives de la introducció d'aquest corrent en el nostre teatre.

Tot i la riquesa del missatge de l'obra, *Aquí no ha passat res* es ressent d'una sèrie de defectes estructurals i d'un plantejament potser massa simple. Abans m'he referit a l'explotació insuficient del lligam entre Sebastià i Estrella. Hi hauríem d'afegir una excessiva manca de relacions entre els dos actes, connectats únicament per la figura del protagonista, i un punt de partida potser massa teòric. Això no obstant, *Aquí no ha passat res* té el mèrit d'esser una peça de teatre compromès produïda en un moment en què aquest era absolutament reprimit i en què el nostre panorama escènic era dominat per un altre tipus de representacions.

Els commoguts, en canvi, l'altra obra que recull el volum aquí comentat, és una peça molt més ben construïda, més ben elaborada, que palesa una major maduresa de l'escriptor. Segueix les línies bàsiques del teatre èpic, d'intenció didàctica i social, segons els postulats de Bertolt Brecht. Es basa en esdeveniments històrics reals, referents a un episodi precedent de la Guerra de les Germanies. El nombre de personatges que hi intervenen és considerable, per la qual cosa també l'obra és molt més complexa. Igualment, però, els recursos i les tècniques són majors. Això no obstant, no hi ha cap casta d'abandonament de la concepció del teatre com a eina per a la transformació social. Evidentment *Els commoguts* no és una obra de teatre històric. L'ambientació en una altra època i la utilització d'uns esdeveniments reals no són altra cosa que un recurs per aconseguir un major distanciament, una objectivitat major. *Els commoguts* és la història d'una lluita popular i de la seva repressió, és el resultat de l'anàlisi de les diferents posicions davant la revolta: l'absolutisme, la intransigència o la debilitat dels poderosos; l'ambigüitat, l'egoisme o la insoli-

daritat dels burgesos; la lucidesa dels oprimits. El missatge és força clar: les classes altes permeten la injustícia social per tal de conservar els privilegis de què gaudeixen. La rebel·lió sols pot aconseguir-se amb la suma de forces de tots els sectors populars. És per això que a *Els commoguts* l'aixecament dels pagesos empobrits és avortat i més tard, quan esclata la Germania pròpiament dita, tampoc no pot triomfar.

Però, a més, la tècnica teatral emprada a *Els commoguts* no presenta la història narrada com un fet isolat del passat. La introducció i l'acabament, en els quals l'obra apareix com una peça dins una altra, connecten la història tractada amb el present. Així, la imatge idíl·lica de la nostra illa promoguda per la societat turística és desemmascarada i denunciada en esser contrastada amb

● El seu pare, "republicà en temps de monarquia i monàrquic durant la segona república espanyola"

la realitat dels obrers (els tramoistes). La tòpica calma illenca és, segons Soler, el resultat d'una dominació històrica, de la frustració a què les classes dirigents han duit el nostre poble, tal com diu a l'obra el personatge de Nicolau: "Després d'aquests dos intents frustrats de conquerir la plena llibertat, el poble mallorquí no s'ha tornat a proposar més ser protagonista de la seva història" (p. 141). Emperò, quan dos tramoistes irrompen en l'escenari i un diu a l'altre la frase equívoca amb què finalitza l'obra ("Eh, tu! Que això encara no ha acabat..."; p. 141), ens queda clar que la intenció de l'autor era precisament denunciar l'explotació existent encara avui i incitar a la lluita pels nostres drets.

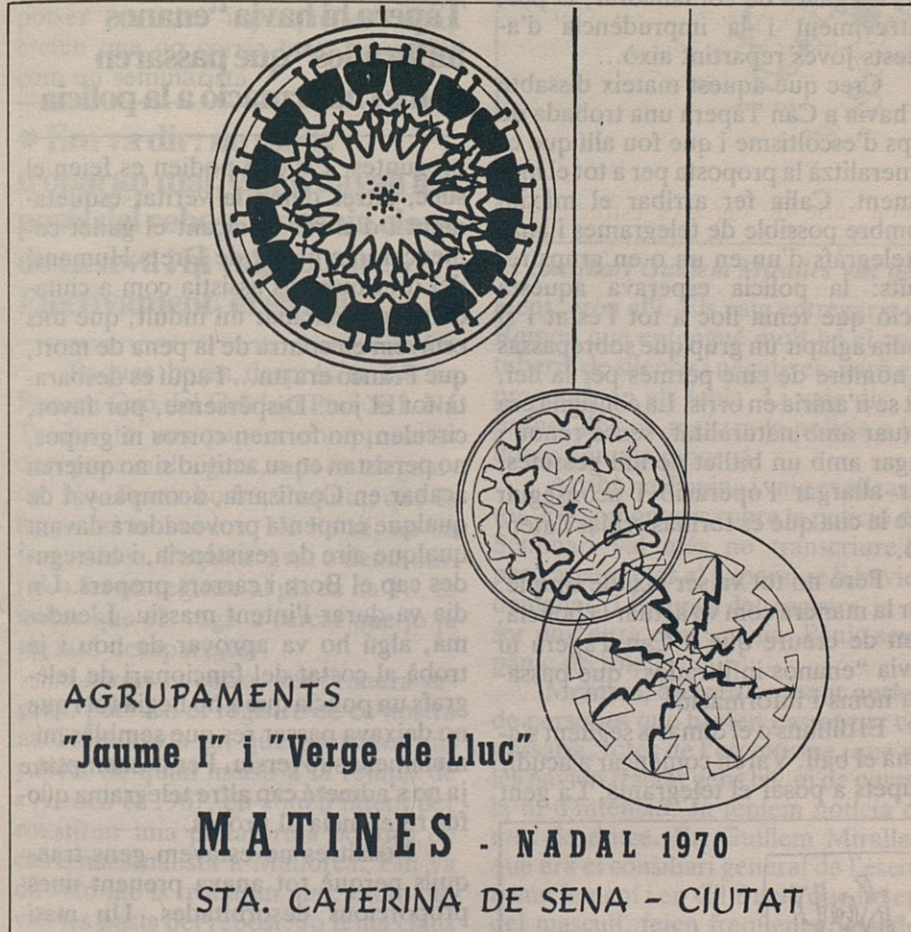
En conclusió, l'edició d'aquest volum del teatre de Joan Soler i Antich em pareix força oportuna per al recobriment d'un escriptor oblidat, l'obra del qual, fins ara inèdita, ha restat fora de l'abast del nostre públic. Hauria d'esser un primer pas al qual seguiria l'edició de les altres obres i, naturalment, l'escenificació almenys d'algunes. Sens dubte, es tracta d'un treball que val la pena. Esperem que tenguim la continuïtat que mereix. ■

1. Joan Soler i Antich, *Aquí no ha passat res. Els commoguts*. Pròleg d'Antoni Nadal i Soler i dibuixos de Benito Magallón. (Esplugues de Llobregat, J. Soler editor, 1988).

2. Vegeu Jordi Arbonès, *Teatre català de postguerra*. (Barcelona, Ed. Pòrtic, 1973), p. 155.

MATINES DE NADAL 1970. SISENA LECTURA

FRANCESCA BOSCH I CAPÓ

Coberta del llibret de matines del Nadal de 1970 (dibuix de Josep Pascual).

Al núm. 23 d'aquesta revista aparegué la meva col·laboració "Petita lectura d'Advent". Les emocions i la memòria sembla que no són bones companyes de viatge quan van juntes. L'emoció de trobar el llibret de les matines de Nadal de 1970 i reviu tota la història de l'escorcoll a ca nostra fou tot u, i per això vaig pensar que valia la pena d'escriure-ho i fer memòria històrica. És memòria i és història, però la memòria se'm trabucà dins el temps. L'escorcoll de casa nostra i d'altres caps de l'escoltisme fou el desembre del 68 i no del 70, quan els estudiants anaven revolucionats pel maig francès i els mallorquins eren membres actius dels moviments de protesta que es generaven dins la Universitat de Barcelona. Per la policia tot era el mateix. Joves-estudiants-escoltisme-mallorquí-país-revolució-subversiu. Em refiï molt poc de la meua memòria si no puc constatar-la, i d'ara en endavant me'n refiaré manco, vos ho promet. Excusau-me.

RECANVIS FONT

ACCESSORIS-EINES-MAQUINARIA

JAUME FONT PUJOL

C/. Fco. Manuel de los Herreros, 11
Teléfono 46 81 11 (2 línies) - 07005 Palma

Revista independent de
documentació política

debat
NACIONALISTA

Subscriuiu-vos-hi:

Gran Via de les Corts Catalanes, 570, Tel. 254 97 02 - 08011 Barcelona

Sisena lectura de Nadal: "Sereu conduïts davant governadors i dels reis per causa meva, per testificar davant d'ells i dels estrangers". Mat, 16. Cant:

*Un home mor en mi,
sempre que un home mor
en algun lloc del món
assassinat per l'odi.
(Jaume Arnella)*

A primers de desembre, en Domingo Llull anà a Barcelona per qüestions de l'Agrupament i tornà amb un missatge molt engrescador: un grapat de trinxes de paper ciclostil·lades, d'amplada de foli i no més de tres cms. d'alçada en què es demanava que cada u posàs un telegrama al Generalíssim Franco demanant l'indult pels condemnats a mort en el porcós de Burgos que acabava de pronunciar-se. I va afegir: aquest procediment és legal. En el mateix paper hi constava l'article de la llei que l'acollia. En resum, si s'aconseguia fer arribar al Generalíssim no-sé-quants-mils de telegrames, forçosament havia d'aturar la màquina de la mort.

Aquest fet il·luminà el nostre Advent i el nostre Nadal que, justament, havíem escollit que tractàs el tema de l'Amor. Reunits a ca nostra en Consell d'Agrupament, devíem ser una trentena de persones adultes (caps d'unitat, consiliaris, representants de pares, etc.), decidírem posar-nos al servei d'aquesta causa perquè es tractava de ser conseqüents amb el tema que havíem triat. Usàrem una màquina nostra per fer un clítxe nou, ho ci-

clostil·làrem, ho guillotinarèrem de manera que fos el més semblant possible al que havia arribat de Barcelona i un dissabte, a la missa vespertina i tot el diumenge (devia ser el primer diumenge d'Advent) vàrem repartir papers d'aquests als feligresos de l'Encarnació. Com més major era qui l'entregava, més poder de convicció per fer-lo acceptar. Ningú el rebutjà i marxaven carrer enllà comentant, paperet en mà (no oblidem que era legal), el fet, les ganes de col·laborar, la por, l'atreviment i la imprudència d'aquests joves repartint això...

Crec que aquest mateix dissabte hi havia a Can Tàpera una trobada de caps d'escoltisme i que fou allí que es generalitzà la proposta per a tot el moviment. Calia fer arribar el màxim nombre possible de telegrames i anar a telegrafs d'un en un o en grups reduïts: la policia esperava aquesta acció que tenia lloc a tot l'estat i si podia aglapir un grup que sobrepassàs el nombre de cinc permés per la llei, tot se n'aniria en orris. La consigna era actuar amb naturalitat, sense renou i pagar amb un bitllet de mil pessetes, per allargar l'operació i aconseguir que la cua que es formàs cridàs l'atenció.

Però no tot va ser així de simple. Per la manera com va actuar la policia, hem de creure que a Can Tàpera hi havia "enanos infiltrados" que passaren noms i informació.

El dilluns o el dimarts següent s'anima el ball. Varen començar a acudir grupets a posar el telegrama. La gent

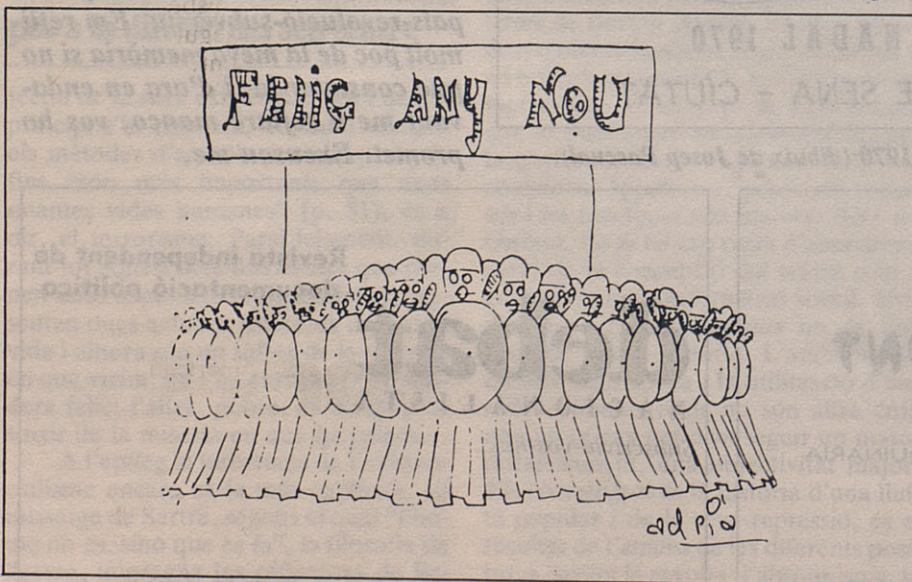
de telègrafs no els volia cursar i calia dir que eren legals i mostrar-los l'article de la llei. Com que cada telegrama era una discussió amb el funcionari i calia esperar el canvi de les mil pessetes, l'estratagema donà el resultat esperat i ben prest la cua de gent sortia fins el carrer. I el Govern Civil i la Policia allí mateix, a l'edifici del costat. La policia començà a rondar i a fer

● Hem de creure que a Ca'n Tàpera hi havia "enanos infiltrados" que passaren noms i informació a la policia

preguntes. Els que podien es feien el suec, altres deien la veritat esqueta i d'altres ja alçant el gallet començaren a parlar de Drets Humans, del dret que ens assistia com a ciutadans per demanar un indult, que tots estàvem en contra de la pena de mort, que Franco era un... I aquí es desbaratà tot el joc. Dispèrsense, por favor, circulen, no formen corros ni grups, no persisten en su actitud si no quieren acabar en Comisaría, acompanyat de qualche empena provocadora davant qualche aire de resistència, i corregudes cap el Born i carrers propers. Un dia va durar l'intent massiu. L'endemà, algú ho va aprovar de nou i ja trobà al costat del funcionari de telègrafs un policia que s'ho llegia tot i que no deixava passar res que semblàs mínimament subversiu. Per descomptat, ja no s'admeté cap altre telegrama que fes referència al procés.

Nosaltres no estàvem gens tranquils perquè tot anava prenent unes proporcions desorbitades. Un matí comparegué a ca nostra el superior del Seminari Major. Els seminaristes, potser a través dels consiliaris d'escoltisme, també s'havien afegit a la campanya i els encalçaven de prop. D'això, nosaltres, no en sabíem res. Com que els seminaristes desconeixien la

● Si s'aconseguia fer arribar al Generalíssim no-sé-quants-mils de telegrames forçosament havia d'aturar la màquina de la mort

N'Adrià Amorós expressà d'aquesta manera l'ambient d'aquell Nadal.

història dels paperets o en sabien ben poca cosa, digueren a qui els ho demanà que els havien rebut de na Tonina Canyelles. El superior ens venia a demanar per favor que na Tonina no desmentís el fet perquè, si el desmentia, tot el seminari se'n ressentiria molt, i l'Església, i la Jerarquia, i el compromís, i el no fer política, i... i... Na To no era a casa, i vaig dir que li comunicaria. Na Tonina no s'havia quedat gens enrera a l'hora de treballar per aquesta causa, vos ho ben assegurat, i potser per això i perquè era dona creien que no corria tants de perills com un seminarista.

● **Em va dir: no me'ls trobaran mai, estan davall les posts del rebost. Jo tenia claus de ca seva i hi vaig partir. Efectivament, eren allí**

Poques hores després arribà en Ramon Oró del Col.legi Pius XII. Na Tonina té uns papers comprometedors per a molta gent, saps on els guarda? No. Pensa-ho bé, Paquita, que és necessari trobar-los. No ho sé, no en tenc ni idea. Paquita: avui o demà aniran a fer un registre al pis de na To, és millor que els vagis a cercar que jo ja els faré desaparèixer.

Llavors m'entrà, per primera vegada, por. En el registre de ca nostra na To m'havia dit que guardava uns papers de quan assistí a la reunió de s'Arracó el 1967, en aquell intent per constituir una plataforma política de caire nacionalista a Mallorca. Em va dir: No me'ls trobaran mai, estan davall les posts del rebost. Jo tenia claus de ca seva i hi vaig partir. Efectiva-

El consiliari Guillem Miralles vist per Biel Bonnín.

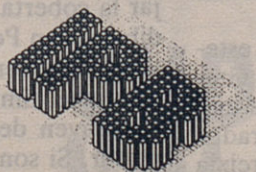
ment, eren allí. Els vaig entregar a en Ramon que entengué molt bé el contuberni de silencis i negatives, però em preguntà on els tenia. Li vaig dir. El primer lloc on registra la policia a les dones són els rebosts!

Arribà na Tonina i vaig explicar-li tot. Els comentaris sobre la petició del Seminari val més no transcriure'ls, però acceptà fer el paper que li havien demanat. L'anunci del registre ja va ser una altra cosa: pànic. Pànic seu i pànic de tots.

Mentres, anaven arribant notícia de persones que havien passat per comissaria, totes de l'escoltisme, que no les havien tractat gens bé, ni de paraula ni d'intenció. Ja teníem notícia de més de dotze. En Guillem Miralles, que era el consiliari general de l'escoltisme femení i en Cil Buele que ho era del masculí, feien freqüents passades per davant Govern Civil per observar

qui entrava i qui en sortia. Na Rosa Amengual se'n desfeu molt bé, serena i hàbil i no s'immuntà quan un policia, arrambant-la contra la paret, va dir-li: tu pèqueña, pero puñetera. Només na Pilar Fuster, a qui també havien escorcollat ca seva, va ser retinguda tota la nit.

Llavors era cap de l'escoltisme a Mallorca en Toni Pagès i, amb en Guillem Miralles, visità el bisbe Rafael Alvarez Lara, responsable en darrer terme de l'escoltisme diocesà, perquè intervingués prop del Governador i a favor de na Pilar Fuster. Telefonà al governador, però era de compres amb la seva dona. En Toni i en Guillem esperaren fins que el bisbe, a les 2 de la matinada, els aconseguí una entrevista per al matí següent. "Yo respondo de mis catequistas", va dir-li el bisbe. Aquesta vegada acompanyaren a en Toni Pagès la cap de l'escoltisme fe-

INFORMÀTICA PROFESSIONAL DE BALEARS, S.L.

- * Instal·lació i manteniment d'ordinadors i programació
- * Centre de dades
- * Comptabilitat

- * Material informàtic
- * Sistemes d'alimentació ininterrompuda

DISTRIBUÏDOR AUTORIZAT

ARC American Research Corporation

Arxiduc Ll. Salvador, 90
Tel. 75 98 39 Fax. 75 98 00
07004 Palma

mení, Polita Mas, i en Cili Buele. Els feren esperar. Varen sentir com un secretari deia, portes endins: aquell sacerdot mulato... Ep! Aquests som nosaltres, va dir en Toni. Ara ens rebran. Efectivament. El governador Víctor Hellín Sol va dir que en aquell encuentro de Can Tàpera se había propuesto el asunto del telegrama. I en Toni: Sí señor, somos responsables del hecho, y si busca un nombre me busca a mi porque soy la cabeza visible de todo lo que sucede dentro del escultismo; pero Vds. no han de ir deteniendo jovencitos por ahí, reteniéndolos en los calabozos y haciendo registros sin informar antes a los responsables más altos: primero tenían que

● L'horabaixa va ser llarguíssima, a les 9 de la nit encara no havien retornat cap dels tres

haberme llamado a mi. Sí, claro, quizás tenga Vd. razón, pero es que en Can Tàpera se dijeron cosas muy gordas...

El governador va dir que "yo mismo iré abajo a ver cuantos quedan", i que "sería conveniente tener más intercambios de opiniones entre Vds. y nosotros como el que hemos tenido hoy". No sé, no sé... va embullar en Toni, esto de reunir periódicamente un movimiento de Iglesia que depende del Sr. Obispo, con Vd. que es el Gobernador Civil y representa la policía, no me parece que entre mucho en los esquemas del escultismo...

Na Pilar Fuster va sortir de les dependències policials aquell mateix matí. L'havien retinguda perquè en lloc d'orugar-se, s'engallà amb els seus interrogadors.

Però l'acció policial continuava. Na Tonina i nosaltres vivíem i vivim enfront, en cases separades pel carrer. De ca nostra es veuen els seus balcons, i viceversa. Na Tonina marxà cap a ca seva disposta a que si l'havien d'escorcollar no quedàs per ella i que mai camí passar-lo prest. Calia repassar si tenia res comprometedor, seu o d'algun d'aquells soldats catalans que feien la mili a Palma i que hi anaven a canviar-se la roba, a dutxar-se i a dormir els dissabtes. Quedàrem que si la policia feia el registre posaria un

pedaç d'espolsar al respatller d'una butaca perquè jo el veïés.

Aquella horabaixa no succeí res, fora que en Guillem i en Cili reberen avís d'anar a policia l'endemà a les cinc.

Al matí, na Tonina es quedà a ca seva fent guàrdia. Jo, sovint sovint anava al balcó i veia la seva butaca sense cap avís. Devers les 12 (crec que era dia 21 de desembre, Sant Tomàs), el fatídic i esperat senyal aparegué al respatller de la butaca i el sol li pegava de ple. No sabia quanta estona feia que era allí i vaig decidir esperar un temps prudent abans de fer qualque cosa, no sabia ben bé què. Prop de les 2 el tros de roba seguia allí. Llavors vaig resoldre anar a veure què passava. Vaig pujar sense alenar els dos pisos de ca na Tonina i vaig tocar el timbre cinc o sis vegades en pla de confiança, ti-tiriti-ti, ti-ti. M'obrí la porta una veïnada, retgiradíssima, que feia de testimoni. Jo vaig entrar xerrant en veu alta: Tonina, són les dues, que no vénis a dinar? L'arròs estarà més que eixancat! Ah, perdona: no sabia que tenies gent... No, no és res, un registre de la policia. Aquests senyors ja acaben. Sí, sí, sólo falta la firma de los testigos y ya hemos terminado. Els testimonis firmaren (el sogre de la veïnada va ser el segon) i ells, mentre guardaven l'informe, repetiren: esta tarde a las cinco la esperamos en comisaría, le parece bien? No faltaría más, allí estaré. Saludaren tothom, i escales avall. Na Tonina estava esgotada i tenia el cor estret per l'entrevista de l'horabaixa, però no li faltà humor per contar qualque anècdota: un dels primers llocs que registraren va ser el rebost! No saberen obrir una cartera d'aquelles de "ministre", d'aquelles que s'obrien pressionant dos pius alhora. No se'n sortiren i ho va haver de fer ella.

Mentre dinàvem a ca nostra, establírem contacte amb en Cili i en Guillem. Tots tres estaven citats a la mateixa hora i no era cosa de contradir-se. Com que definitivament pareixia que el que més importava, segons manifestaven els que ja havien estat interrogats, era saber com i qui havia rebut el primer paper del telegrama, decidiren els tres que l'havia rebut na Tonina a ca seva, sense remitent, i que havia retingut el paper perquè indicava que es tractava d'una cosa legal.

L'horabaixa va ser llarguíssima,

tan llarga que no s'acabava mai, però el fet cert era que a les 9 de la nit encara no havien retornat cap dels tres, ni telefonat, ni res. Potser estaríem més tranquils si haguéssim anat a fer passos davant Policia, però havíem fet cas de consells, gairebé ordres, que no hi anàssim i que no ens deixàssim veure, que ja hi havia prou merder de gent entrant i sortint. Esperàrem.

Ja sopàvem quan arribà na To, més tranquil·la però molt atupada. Havia anat a passejar per relaxar-se. L'havien interrogat els mateixos que li havien fet el registre. El que escrivia a màquina ho feia amb dos dits i preguntava sovint com s'escrivia una paraula, totes castellanies i en castellà. Qui interrogava no va ser tan amable com al matí: qué hace Vd., en qué se ocupa? Conoce mucho a estos Sres.? Se ven con mucha frecuencia? Por la noche? Y después qué hacen?... Als consiliaris els feien les preguntes més directes sobre quin tipus de relació existia entre ells i les al.lotes...

Ja havia passat la part pitjor, semblava. Just acabat de sopar, com que eren vigílies de Nadal, començaren a arribar els caps del nostre agrupament, d'un en un, o de dos en dos, tal com feien aquests dies. Calia enllestir els llibrets de matines amb què obsequiàvem els pares i assistents. Era sempre un treball fet a mà, amb amor i

● Hi ha en Cil? preguntà la seva mare. No, no l'hem vist. Ningú no en sabiaa res. El corcò ens inquietà tota la nit. L'endemà telefonà: havia anat al cinema!

alegria. Aquest any havíem de colorejar la coberta, unes neules que havia dibuixat en Pep Pascual. Potser érem vint i no se sentia ni una mosca. Quan sonava el timbre de la porta els cors s'aturaven de bategar i les mans de pintar. Si sonava el telèfon, totes les orelles es multiplicaven per vint. Feia uns quants vespres que sonava el telèfon i no contestava ningú quan hi acudíem. Estàvem intervinguts? En una d'aquestes trucades, hi ha en Cil?, preguntà la seva mare. No, no l'hem vist. És que ha partit a les 4 i no l'he tornat a veure... Mare meva!, pensàrem, encara no s'ha acabat tot! Al cap

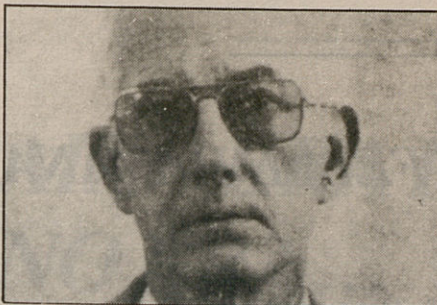
d'una hora un amic cercava en Cil. Ningú no en sabia res. Des de casa férem un parell de trucades a amics comuns (si estàvem intervinguts era ben exposat fer-ho). Ningú no en tenia notícia. A les 12 donàrem per acabada la tasca de pintar i tohom partí com havia vingut, d'un en un i sense fer grups al carrer. El corcò d'en Cil ens inquietà tota la nit. Al matí, devers les 9, telefonà: havia anat al cinema!!

Sempre enviàvem al bisbat un parell de llibrets de les nostres matines. Aquest any el bisbe ens en retornà un, a l'horabaixa del dia vint-i-quatre, amb un escrit personal seu que l'acompanyava: ens donava totes les benediccions, ens encoratjava a seguir així de valents, però ens demanava que fóssim prudents i que, si fos possible, no cantàssim dues cançons, "El meu país" i "Un home mor en mi". Agraïrem l'escrit, però ja era massa tard per refer els llibrets, ens excusàrem; i canviar el programa del grup que havia de cantar era impossible perquè no s'havia preparat res més.

A les 10 de la nit partírem cap a l'església de Santa Caterina de Siena, al carrer de Sant Miquel, disposats a aguantar tot el que poguéssim passar. No sabíem si els pares voldrien deixar-nos els seus fills aquell vespre, ni si tan sols vindrien els pares. Hi havia la possibilitat que féssim les Matines els Caps i molt poca gent més.

A les 11, l'església era plena, però plena. L'església era una caera d'abelles. Tothom s'abraçava, se somreia amb complicitat, se llegien el llibret amb un interès que no era pura curiositat. En Guillem Miralles, dins la sacristia, anava vestint-se amb calma i el cor en un puny. Ens miràvem i, veient tanta gent, ens donàvem coratge...

La primera lectura la va fer na

Antoni Pagès i Dalmau.

Tonina. El silenci era espès, es podia comptar l'alè de les més de 500 persones que escoltaven i llegien... Quan na Tonina s'assegué, em va dir: hi ha dos policies de l'interrogatori... Vaig pensar, almanco en Guillem, allà tot sol damunt l'altar, no ho sap i està més tranquil. La seva homilia va ser un prodigi de saber dir coses gairebé sense dir-les, i tothom va entendre-les. I els cantaires cantaven amb més ànim i coratge que mai. Quan després de la 5a. lectura sonaren els compasos d'*El meu país*, tothom s'alçà dret.

Senyor, no deixis sense empar
el bell país on jo naixia,
aquell que sempre he d'estimar
i estimaré sia com sia.
Sos enemics s'han conjurat
per a desfer-lo i enfonsar-lo,
feis-me valent i agosarat
per si en la lluita he de salvar-lo.
Oh Déu, empara el meu país!

Oh, Déu de Bthlem, quin calfred ens corregué de dalt a baix! Tothom cantava i les llàgrimes anaven cara avall de molts. L'església vessava de gent, les escales del portal fins a la vorera. I també cantaven els qui eren de fora.

A aquelles matines hi era tothom: tota la família Moll, com cada any; escoltes i consiliaris d'altres agrupaments que no feien matines pròpies. Les famílies Buele i Miralles. Tots els

qui havien passat per comissaria. En Toni Pagès i tots els seus. I l'equip rector de l'escoltisme, i antics escoltes cassets i amb fills. I els pares dels al.lots, i els seus amics, i els amics dels amics... I un seguit de noms que anys després esdevindrien notoris en la vida pública de Mallorca: Gerard Thomàs, Climent Garau, Miquel Morey, Joan Verger, Salvador Balle, Miquel Duran Ordiñana, Gabriel Barceló...

A la sisena lectura la cançó de Jaume Arnella, no tan coneguda com *El meu país*, la gent escoltava i seguia la lletra en el llibret amb un silenci paorós. En arribar la tornada, com una sola veu, tothom s'afegí al clam de l'home assassinat per l'odi.

En acabar les seves matines, va comparèixer en Cili Buele. Els ulls de tots s'allegren: un més a compartir el Nadal.

Mai més va haver-hi unes matines com aquelles. Tant d'amor en tants d'ulls, tantes veus en una sola veu, tanta pau en tantes mans plegades, tants Molts d'Anys! compartits de cor...

En havent acabat, en Guillem Miralles va dir-nos: hi havia, almanco, els dos policies de l'interrogatori, i crec que n'hi havia més. Han vingut a combregar i a besar el Bon Jesús. Vos ben assegurat que la mà em tornava en-rera...

Els condemnats en el procés de Burgos varen ser amnistiats el 1977, dos anys després de la mort de Franco. El procés sumariíssim havia tengut lloc entre el 3 i el 9 de desembre de 1970. ■

NOTA: Agrairé a tothom que tenguí la seva pròpia experiència en aquesta història, que hagi viscut el fet d'una manera o altra, que me la vulgui fer arribar per arrodonir més tot l'episodi. Pot enviar-ho a EL MIRALL, Impremta 1, 07001, Palma, a nom meu.

SUPERXANSAS

Carrer Major, 27 - Telèfon 58 16 18

FELANTX

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

QUAN L'AVILLUC FEIA L'HAVANA

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

L'avi Lluç, Lluç Ferrà i Colom, fou un home força singular que ens pot descobrir sense gaire esforç i al llarg de la seva dilatada vida, com era de feixuga l'existència d'un emigrant a les Amèriques i de quina manera es podia fer fortuna per allà l'Havana (quan un no era gent d'escrúpols) o tornar amb les butxaques buides i la consciència tranquil·la. Havia nascut l'any 1837 i morí el 19 d'abril de 1921, una i altra data a la seva ciutat de Sóller, on hi deixà la descendència de dos fills. Ja adolescent, i com qualsevol fill de casa sollerica, hagué de marxar lluny, tot d'una que els seus mestres del seminari pogueren demostrar que el tal al·lot no servia per a capellà. Anà, doncs, a Cuba i atès que sabia llatí i altres matèries de la branca de les humanitats, es llogà com a professor a una escola rural. Ensenyà de gust fins que un dia que havia portat els deixebles d'excursió a la platja, s'esdevingué un greu accident, puix que un tauró devorà un

dels petits banyistes. Decepcionat, sembla que canvià d'ofici, i va trobar feina en un enginy de sucre, del que en fou mestre. Això succeïa devers el 1862 a la localitat de Lugarditas i allà hagué de conviure com a capatàs i per espai d'una desena d'anys amb els nombrosos esclaus d'aquella hisenda. Conegué aleshores la més manifesta injustícia del colonialisme i de la venda de negres, i aprengué d'una vegada per totes que cada sac de blanc sucre era producte de la sang i la suor de tota una colla d'innocents tractats, en nom dele progrés, com a vulgar ramat. Ens consta dels ajuts econòmics i morals de l'avi envers tots aquells dissortats i el fet que va ser acomiadat finalment de la feina, acusat pels tals industrials sucres de manca d'autoritat i feblesa en la disciplina. I és que el sucre de l'avi era altra casta de sucre. Per això partí, com aquell que diu, amb les mans damunt el cap per

enllistar-se, com a darrer recurs, entre els veterans de la guarnició espanyola. Havia esclatat la guerra, una llarga guerra de la qual l'avi en viuria la primera etapa, de 1868 a 1878 (la segona va de 1892 a 1898) com a soldat de cavalleria i "rifleman" de primera. Amb tal condició hagué de participar en nombrosos combats a la manigua i als afores de les poblacions. D'ell he rebut, per via de mon pare, el relat de curioses anècdotes i rars episodis...

Un dia, anant a cavall per una plana, fou atacat per un bou. El salvà la seva altària i corpulència, posant-se dempeus sobre la sella del seu corcer i movent els braços i cridant, espantà l'animal, que girà cua. Un altre cop, anant de patrulla, va veure els fanals del ferrocarril que s'apropaven. A l'hora de la veritat no foren fanals, sinó els foc follets d'un camp de cadàvers. Una altra vegada begué, mig mort de fatiga, fortament acalorat, l'aigua d'una bassa sense adornar-se de que hi surava el cos mort d'un insurrecte... També aquell món en armes, aquells guerrillers que tiraven amb bales i amb raó, aquelles morts inútils en nom d'un colonialisme egoista que tenia la seva seu econòmica a Madrid... defreudaren les seves esperances, els seus somnis.

I heus aquí el que passà una diada de guerra, enmig d'un d'aquells combats. L'avi havia desmuntat i cercà refugi rera la soca d'un gran arbre. Des d'allà disparava als seus enemics quan per sorpresa un negre, quasi gegant, li caigué a sobre, desarmant-lo i tirant-lo a terra. Aixecà l'insurrecte el seu matxet ben disposat a tallar d'un sol cop el cap de l'avi. Ja quasi estava fet. Era només un instant. Però vet ací que mirant-lo fixament, aturà el braç i es retirà... ¿Per què, enardit per la baralla, mig cec com estava, aquell guerriller furiós, li perdonava la vida?

Cal dir que l'avi retornà a Sóller devers el 1887 sense haver fet cap mena de fortuna, tan humil com quan se s'anà. No havia duit de l'Havana sinó records i llàgrimes. I sempre es preguntaria si aquell negre del matxet no seria un d'aquells esclaus que ben sovint li deia:

-Don Lucas! Que tengo la mujer parida!

Toma cuatro pesos!

Usted sí que es bueno, carajo!

I ja és sabut que la bonhomia produeix pocs diners. ■

Fou un capvespre, no vull recordar-ne la data ni el lloc. Uns senyors, vestits de coll i corbata presentaren un llibre vilin-güe (perdonau l'errada. El diccionari ho escriu amb b, "bilingüe". Una B, molt suggerent i que acompanya excel·lents substantius).

Això sí, en aquest país sempre hem complert la LLEI, i tal com deia Hípias d'Elis: "La llei és tirana dels homes i força a actuar molt sovint contra la natura".

I tal dit tal fet, aquell cop la Casa de Xocolata ens presentava un autor, Santiago Castelo i el seu llibre, que com bé deia l'esmentat escriptor, es titula "SIUREL", escrit, per si no ho sabíeu "siurell".

I és que de tot això els qui vénen de turistes no en saben. NO acaben de comprendre la qüestió de les consonants dobles, múltiples; a més a més la fi de mot. És que, al cap i a la fi, la seva llengua no té aquestes coses, i què més hi voleu.

El frit i bullit acaba de començar. L'estrena, d'allò més espectacular. Senyors, senyores s'obre la funció, i la presenta un políglota nat, un cap de protocol, el Sr. Salvador, que ho fa en castellà i, és clar, pels passadissos parla en català. Cada cosa al seu lloc i cadascú que faci el paperàs per al qual ha nascut.

I bé, paraules d'un i de l'altre. No obstant això, el plat fort no era, encara, servit. De cop, el políglota presentà un tal, D. Juan Verger, amb la J castellana, aquella que els nostres padrins feien servir per dir el "Kamon", (BerXér) com ho transcriurien fonèticament els estudiants de llengua espanyola.

Els senyors "BerXér" i Salgado, tot i complint amb la totalitat de la Llei de Normalització Lingüística, i sobretot, l'article 2: "La llengua catalana és la llengua pròpia de les Illes Balears", no es privaren de dir el "Buenas noches", molt cortèsment, i després, només després, digueren el "Bon vespre". Encara bo que no digueren "Bona nit", perquè, particularment, no hi

AIXÒ ERA I NO ERA...

ROSA M. CALAFAT

Això era i no era... Quan era petita em començaven les rondalles i els contes amb aquesta frase, i tot eren orelles, i el món de la inversemblança entrava en acció. Però el que no hagués imaginat mai és que la irrealitat, allò de totes totes il·lusori es fes veritat i que de gran (per dir-ho d'alguna manera) hagués de veure l'espectacle de la "Casa de Xocolata" amb l'actuació estel·lar dels anti-herois.

havia anat preparada, no portava pijama dins la bossa.

I, vengui parlar, i el senyor Salgado dient que no havia pogut resistir la temptació i havia segrestat el llibre de poemes a l'autor. (El que no m'explico és per què, al Sr. Salgado, no li agafen altres tipus de temptacions, com és ara la subvenció de llibres en català, i un llarg enfillall que potser no acabàs mai).

La cosa s'animava, de cop el Sr. Salgado se li ocorre una dedicatòria per al llibre, i vet ací que la diglòssia li reneix. Interromp el seu parlament i parla en una altra llengua, dient: "A Santiago Castelo,

amigo". Ja hi som, i és que els estudiosos de la terra, tal volta el que els manca, de veritat, és embolicar-se de paper lluent i que els facin dedicatòries d'aquestes, però és prou evident que fins que no facem l'esforç de pronunciar "SIUREL", "SIUREL", "SIUREL", no ens subvencionaran, no ens editaran, ni ens promocionaran llibres. I l'edició de llibres en català que s'enfonsi, tant se val.

Fénelon, feia dir a Telèmac: "Aquesta condició em semblà més dura que la mort. Vaig cridar: Oh rei! matau-nos abans de tractar-nos tan indignament. Heu de saber que sóc Telèmac, fill d'Ulisses prudent, rei dels itacs". I és que esser com Castelo és condició dura. No ens "ensajornaran" mai, no, no ens conservaran. Santiago Castelo, presentat pel políglota ens ho posa molt difícil. Digué que és un home desarrelat de la seva terra, de Badajoz, i que des dels 16 anys visqué i fou de la "Corte i Villa de Madrid".

L'any 1983 vingué a Mallorca per cobrir l'estada de la Família Reial; i un altre que se'ns hi quedà. Descobrí el pla i la muntanya, i Mallorca l'encisà. Fixau-vos-hi bé, ja no era un home desarrelat. A cops de "SIUREL" i de "la llengua mallorquina" seguí el parlament. L'ànima encogida em fou alliberada, l'home desarrelat "se sentia mallorquí" i "su libro estaba traducido al mallorquí". És que per tenir èxit, per publicar, amics, hem d'esser de fora, ens hem d'anamorar de la Mallorca idíl·lica, de la que no empenya. Hi hem de veure els nadius calidoscòpicament, si pot ser saber molt de l'Arxiduc i estimar més que ningú el pla i la muntanya. Després la Casa de Xocolata ens segrestarà un llibre, el publicarà i conte, conte s'ha acabat. No obstant això, potser i només potser, ens subvencionaran alguna cosa, sempre i quan no sigui gaire científica, si té dibuixos i fotos molt millor. Mentrestant no us n'oblideu, de Trasímac: "Els déus no es fixen en els homes".■

Mallorquidea

"Prêt a porter"

Velázquez, 6 tel. 7221 98
Avda. Compte de Sallent, 12 · Blanquerna, 3
tel. 7567 45 - PALMA

POBRA ARMÈNIA

ANTONI MARIMON RIUTORT

Entre les diverses nacions d'Europa, n'hi ha algunes que s'han destacat per la seva desgraciada història. En són exemples, Polònia, repartida un cop i altre entre alemanys, austríacs i russos; Eire, oprimida econòmica, social i culturalment pels anglosaxons durant gairebé un mil·lenni; la nació jueva (abans de la creació de l'Estat d'Israel, és clar) i, entre d'altres, Armènia.

La nació Armènia ha aparegut en els mitjans de comunicació, primer pels seus anhels autonomistes i la rivalitat amb l'Azerbaitjan; i després pel terrible terratrèmol, que ha causat desenes de milers de morts. No és el primer desastre que s'abat sobre aquest antiquíssim país, l'origen del qual es troba en la mescla de la població d'Urtu amb una invasió indoeuropea del segle VII Abans de Crist. A l'atiguitat fou repartida un cop i altre entre romans i perses. L'any 640 la conqueriren els àrabs. Després d'un període d'independència fou sotmesa successivament pels turcs seldjúcides, mongols, turcmans, i turcs otomans (1473). A aquests els hi disputaren la possessió els perses. Només a començament del segle XIX feu acte de presència el poder rus. Davant l'avanç de Moscou els turcs s'enfurismaren i, el 1894, s'iniciaven les tristament famoses "matances d'armenis" que suposaren l'extermini o deportació d'un terç del poble armeni. El 1918 la part d'Armènia que estava en poder dels russos s'independitzà, però dos anys després sota la doble pressió de turcs i soviètics, Armènia s'incorporava a la Unió soviètica, que ara mateix reprimeix als nacionalistes armenis, com ha denunciat el premi Nobel de la Pau, Andrei Sakharov. ■

EXCURSIONISME

VALLDEMOSSA COM A CENTRE D'EXCURSIONS (V)

VOLTA DES MIRADORS (De s'Estaca a Miramar)

BENIGNE PALOS VADELL

Una volta curta, aprofitant els miradors que es van trobant al llarg de dos camins; el de s'Estaca que utilitzaven temps enrera els pescadors i el que puja de s'Estaca a Miramar que, segons comenta l'Arxiduc en el seu llibre "Los Pueblos de Mallorca", era el més curt per anar de Miramar a les vinyes de s'Estaca.

Una passejada molt interessant, malgrat les mutilacions que en alguns indrets del camí de s'Estaca a Miramar han provocat les esclavissades del penyal, la qual cosa obliga a posar-hi molt d'esment per a no perdre'l.

Quant al paisatge, es pot dir que són variacions sobre el mateix tema, però excepcionals. Ambdós camins recorren serpejant per dins espès alzinar a través del qual es pot resseguir el perfil de la costa, on cada racó o sinuositat motiven la nostra admiració. És precisament en aquest tros de costa, meravellós, on s'accentua la transparència de les aigües que amb una singular riquesa de llum i color permeten albirar el fons i fins i tot comptar els còdols de la vorera. La silueta de Na Foradada, sempre grata a la vista, és aquí constantment present, podent contemplar-la des de molts i diferents angles.

Magnífica l'arribada al conreu de Miramar, quan un poc abans d'assolir-lo, es puja per unes escales tallades a la mateixa roca que permeten l'accés a un impressionant cingle balmat i des del qual es domina una esplèndida panoràmica. Aquí també es té l'ocasió d'admirar un curiós baix relleu en marbre blanc del Beat Ramon Llull.

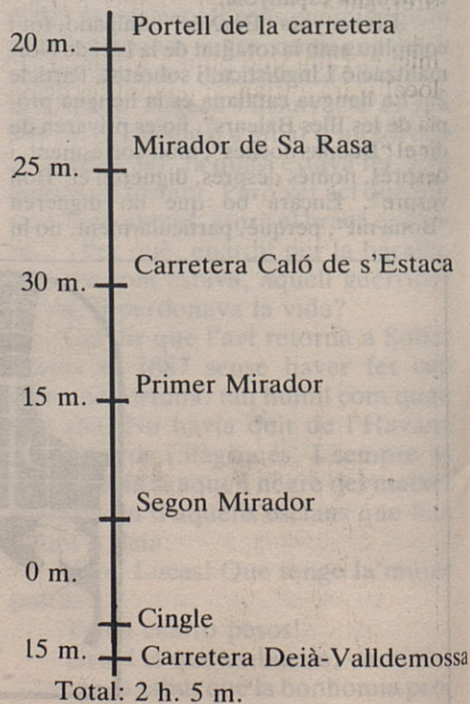
Ja a dalt, uns miradors més completen aquest itinerari que recomanem de bon de veres als qui veritablement frueixen en la contemplació del paisatge.

Hem de fer present als qui facin

aquesta excursió i que vulguin passar per les cases de les esmentades finques, la conveniència de sol·licitar abans l'oportuna autorització dels propietaris.

ITINERARI: Portell carretera Deià-Valldemossa, Mirador de Sa Rasa, carretera Caló de s'Estaca, camí de S'Estaca a Miramar.

HORARI APROXIMAT:

Panoràmica de la Foradada

Començarem l'excursió per un portell que es troba prop del km. 69 entre els Hms. 300 i 400 i a la dreta de la carretera C.710 de Deià a Valldemossa.

Passat el portell, s'anirà cap a l'esquerra per seguir pel vell camí que antigament utilitzaven els pescadors de s'Estaca i que situarem a la dreta d'una barrera que ens quedarà en front.

Sempre de davallada, aquest camí al seu inici voreja uns pocs metres una paret (esquerra). Més avall passa un portell tancat amb una barreira de ferro, per anar a trobar un mirador (Mirador de Sa Rasa) en el qual és obligada una aturada.

Segueix davallant el camí, fins que l'intercepta la carretera que mena al Caló de s'Estaca. Aquí, l'accés a l'esmentada carretera sense ésser difícil, convé anar-hi amb atenció.

Situats a la carretera, seguirem cap a la dreta (Nord-Est) direcció que mantindrem tota l'excursió. Després d'una curta davallada, trobarem a la dreta una rosseguera i just passada aquesta, i al mateix costat, té el seu inici el camí que puja a Miramar. Es localitzarà mitjançant unes fites de pedres i una vistable fletxa pintada amb pintura vermella. Per altra banda a més de les fites trobarem sovint unes petites pintades rodones i vermelles.

Per aquest nou camí, travessarem

quasi tot d'una una espècie d'esslavisada de pedres, més endavant es trobarà una rosseguera que es travessarà per la part més baixa.

Al cap d'una estona, el camí tomba en sec cap a la dreta, per a continuar pujant fent voltes. Aquí convé fixar-s'hi bé.

En alguns indrets el camí es veu interceptat per pedres que hi han caigut damunt. No és difícil trobar la continuació.

Ja bastant amunt trobarem el primer mirador. Cal aturar-s'hi. Val la pena.

Més endavant trobarem un altre mirador en forma de petita torre merletada i que també domina una gran panoràmica.

Des d'ell i contemplant els penya-segats que ens quedaran de front (Nord-Est) veurem el cingle per on hem de passar i que sembla un crivell horitzontal la bauma que hi fa el penyal.

Poc després de deixar el darrer mirador, el camí arriba a una zona de marges, on tomba cap a la dreta. Nosaltres ho farem cap a l'esquerra per un senderó que discorre per damunt una marjada, travessa un rotlo de sitja que es veu abandonat de fa molts anys.

Després es troba una tela

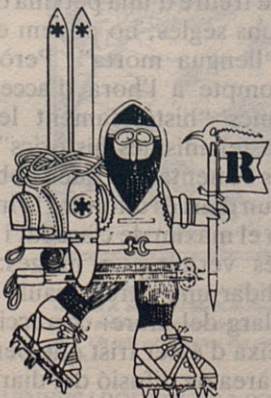
metàl·lica que se salva fàcilment per una escala feta amb branques d'alzina. El camí segueix fins al fons de la marjada, per enfilarse a la següent per una rampa. Tomba una estona cap a la dreta per tornar al poc temps cap a l'esquerra per un carritxar i situar-nos al començament del cingle que hem vist des del mirador en forma de torre.

Es passen dos trams d'escala tallats a la mateixa penya, després per la balma que també hem vist des d'abaix, per assolir finalment el conreu de Miramar després de salvar una tela metàl·lica per un portell fet al mateix filferro.

Seguint cap a la nostra esquerra, trobarem uns miradors més i des d'ells, en la mateixa direcció amb lleugera tendència a la dreta, toparem amb una paret i vorejant-la cap a la dreta, sortirem al camí de les cases de Miramar i on es troba la barrera principal. Aleshores continuarem cap a l'esquerra per assolir la carretera de Deià-Valldemossa.

(Aquesta volta es pot fer aprofitant l'autobús Palma-Sóller, i si es disposa de cotxe, es pot deixar a Ca Madò Pilla, que pot constituir el punt de sortida i tornada. Aquesta darrera opció pot representar uns 20 minuts més de marxa).■

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUI

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

**Ja arriba el temps de la
neu. L'esport de la neu
és la nostra
especialitat. Veniu i us
vestirem de cap a peus.**

EL PERILL DEL "CATALÀ LIGHT"

FELIP MUNAR I MUNAR

És ben segur -i la història social, econòmica, política i lingüística de la societat així ho demostra- que les lluites entre els components d'una mateixa comunitat porten un grau molt més elevat d'inseguretat; com porten una mena d'odi visceral, un odi gairebé sacríleg, de germans. I quan la sang -light o no- ha posat l'ullada incisiva sobre les relacions qualificades de naturals entre les persones que conviuen sota d'uns mateixos paràmetres, la lluita sol ésser a mort.

Editorial Empúries

Un model de llengua
pels mitjans
de comunicació

Llibre d'estil del
Diari de Barcelona

Francesc Ferrer i Gironès -sempre agut i suspicax, amb uns sil·logismes cruelment reals- al seu llibre "Els espanyols no són catalans", ed. El Llamp, diu que tem tant o més els enemics de la llengua que co-existeixen entre nosaltres que no als espanyols.

I quan el procés de normalització lingüística, sobretot al País Valencià, a Catalunya Nord i a les Illes, és a dir, on l'empremta oficial no és tan visual, pateix un dels moments més delicats -encara una altra vegada-, quan la situació sociolingüística roman afectada per una síndrome gairebé fatal, quan més que mai -ara també- ens hauríem de sentir almenys enllaçats per un tret ben rellevant de la idiosincràcia de les nostres comunitats, surt, com esperonant l'estultícia i alucinant la mirada al demà, el "model de llengua pels mitjans de comunicació" del Diari de Barcelona.

És evident que hem de parlar i escriure una llengua adequada al món actual, a la societat, a la comunitat on vivim. És cert també que hi ha certs aspectes de la morfologia o del lèxic que cal revisar -esperem que "el nou" Institut d'Estudis Catalans s'hi posi a fer feina-; ara bé, el que no podem fer, el que no podem acceptar i s'ha de condemnar -suposam que la nostra galtejada i malmenada llengua es podrà desfer per ella mateixa d'aquest altre atemptat- és la barroeria, la manca de lògica, la confusió i la comercialització únicament i exclusiva.

La llengua ha d'ésser viva, suficient per a omplir tots els nivells individuals i col·lectius dels parlants. No podem implantar un model com si l'acabàssim de treure d'una petxina on hi ha romàs uns segles; no podem estudiar una "llengua morta". Però cal anar en compte a l'hora d'acceptar certes formes "històricament legítimes" o "castellanismes històrics". El llibre abans esmentat diu que "l'objectiu bàsic d'un diari és difondre la informació amb el màxim de claredat i precisió", i és veritat... a mitges: no podem oblidar una altra paraula clau omesa al llarg del llibre: correcció.

No deixa d'ésser trist que perquè creu que l'àrea de difusió del diari correspon sobretot a la part oriental, no

• Com esperonant l'estultícia i aclucant la mirada al demà, surt el "Model de llengua pels mitjans de comunicació" del Diari de Barcelona

empri mai la preposició "per a". També és incomprendible l'ús del que anomena formes col·loquials: 'digue-li (per "digues-li"), 'anem's-en (per "anem-nos-en"), 'coneixe'l (per "coneixer-lo"). L'ús dels pronoms febles és un veritable atemptat a la normativa: 'ens en anem (per "ens n'anem"),

'us en ha tret (per "us n'ha tret"), 'aturem's-hi (per "aturem-nos-hi"); les combinacions "la hi" i "li ho" queden reduïdes a "l'hi" i "li ho", confont-se amb "li>el" o "el>hi".

Les formes 'hi han/'hi havien, 'hi hauran, etc. Prefereix 'Me n'haig d'anar a "Cal que me'n vagi". Accepta el participi 'sigut del verb "ésser", etc.

Podríem seguir, però creiem que no és el lloc per fer-ne una anàlisi més exhaustiva. Creiem que així no es pasta una llengua, i si surt gens de pa sortirà -ai!- sense llevat.

Una senyora ens va contar que va telefonar a una administració de loteria de Palma demanant informació

sobre un determinat número; la cosa que tenia a l'altra part del fil telefònic li va contestar: "Oiga usted, hable como las personas". Parlem, rallem o xerrem com les persones, únicament i exclusiva. Com les persones, sense vacil·lar, sense entrebancs col·locats per la nostra mateixa incertesa. I això no s'aconsegueix fent un mitjà de comunicació amb objectius d'abast nacional -això és, de Països Catalans- amb unes formes pròpies d'un determinat dialecte, amb un "som tres milions de barcelonins" o "6 milions de catalans". Esperem que ells mateixos es desqualifiquin, com tot allò que sona a light. ■

A CONTRAROSCA

Hi ha correctors d'estil, sobretot al Principat, que en veure un "idò", el substitueixen automàticament per "i doncs". Idò malament.

Molt possiblement, "idò" no sigui altra cosa que la corrupció de "i doncs", ningú ho nega, però si ho anam a cercar, qualsevol paraula catalana pura no és altra cosa que una corrupció del llatí. Una corrupció, això sí, legalitzada. Doncs, és una conjunció, diuen els llibres, però "idò", ja s'usa més com a interjecció. No poques vegades els fills prosperen més que els pares, o els alumnes més que els mestres, això no té res de particular. I parlant d'alumnes i fills, haver tengut descendència ("idoi", "idonces") també podria tenir mèrit.

Però deixem aquesta discussió pels filòlegs, que d'això també en

IDÒ

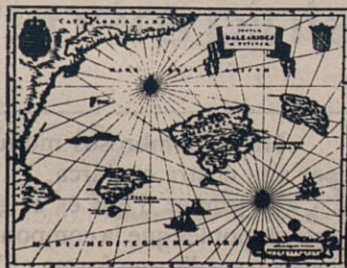
PERE LLOFRIU

saben. Tant si es vol com si no es vol, "idò" forma part del nostre capital cultural, ens sentim tan a plaer, àdhuc tan identificats amb aquesta expressió, que hi no la tenguéssim, l'sauríem d'inventar.

I què significa "idò"? Idò no ho sé, tot i res, depèn de com es miri, o millor dit, de com es pronuncii, és un mot per expressar-se, molt més que per escriure'l: la manera d'amollar l'"idò", pot amplificar l'expressió fins a extrems inefables. L'escriptura té possibilitats molt més li-

mitades. És una paraula jòquer que hom pot emprar en no trobar res millor, més o manco com "deixonar". Però "deixonar" és una paraula ambigua, que només serveix quan no trobam el mot escaient, i és clar que no el trobam. Pot indicar una manca de lèxic sobre allò que estam parlant. Una persona que vulgui passar per culta, no convé que "deixoni" gaire.

En canvi, "idò", a més d'ésser quasi tan polivalent com "deixonar", té un significat -o diversos- ben precis (si no el sabem explicar és el nostre problema). Una interjecció -ens deien a l'escola- és una paraula que pot significar tota una frase, idò "idò" deu ésser una "plusquaninterjecció", ja que pot significar tot un paràgraf o tot un capítol i

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin fermes vinyes i s'hi criïn esplendorosos vins coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

encara més. Un "idò" ben amollat, és la quintaessència de tot quant s'ha dit i tot quant se pugui dir, tant si és una frase, com si és tot un poema, com si és tota una epopeia: la Bíblia, hauria d'acabar amb un "idò".

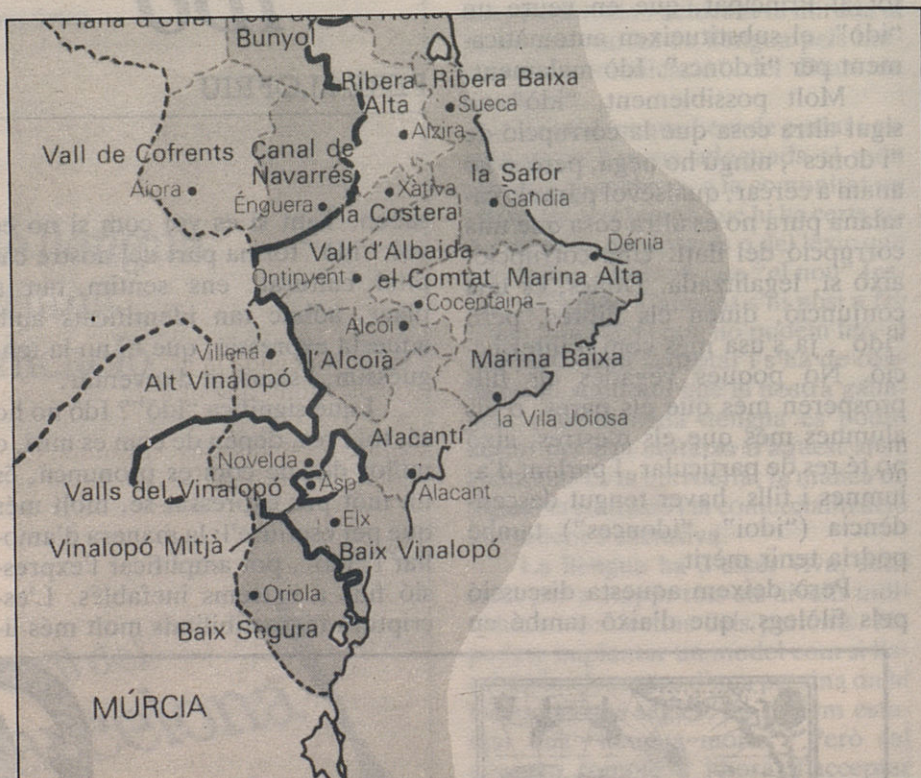
Estam encara nedant en el temps de degradació, les hores i les pàgines en català a la ràdio i a la premsa comercial, minven. Els barbarismes ocupen bona part de les nostres converses. I dins aquest ambient, "idò", com una flor enmig del desert, és una locució més ferma cada dia, tan incrustada dins la nostra idiosincràsia que n'és un tret definidor i forma part d'aquest tresor d'expressions endèmiques que no admeten traducció, com "seny" "badar", "deixonar", "me'n fot", o "cap de fava", entre d'altres. Els qui fan diccionaris, troben traducció per tot, i bé que fan, tenen el mateix dret que els altres a guanyar-se les sopes -una altra-. Però cal anar molt alerta a usar aquestes traduccions, perquè sovint dona més bon resultat cercar altres locucions que amb altres paraules vénen a significar la mateixa cosa. Això es veu molt millor en els refranys. La traducció al castellà d'"això són figues d'altre paner" seria "esto es harina de otro costal". I n'hi ha un xinxer que permeten acudits fàcils, però ara no me convenen, perquè aquests articles són d'equilibri molt difícil, i un que no és famós ha d'anar amb peus de plom. Però embullant l'exemple anterior, imaginem-nos que estam traduint la Bíblia al castellà a partir del català: com traduiríem l'"idò" final? Ho veis si és difícil! Tant, que no hi ha manera. Seria molt millor deixar l'"idò" així: entre cometes. Perquè, posats en pla utòpic, suposant que es trobàs una frase anàloga, encara és ben segur que li faltaria la gràcia, aquesta gràcia inherent tan difícil d'explicar com les seves possibilitats semàntiques. Encara que es pugui avançar que bona part d'aquesta gràcia rau en poder dir tantes coses amb una síl·laba i mitja. No, no es pot substituir per cap frase. ■

PAÍS VALENCIÀ

EL VINALOPÓ: LA COMARCALITZACIÓ

ARCADI SEGURA I NAVARRO

Al sud de les terres valencianes, fent frontera amb la regió murciana, es troben un conjunt de pobles que per diverses raons constitueixen una unitat. El Vinalopó al seu pas per aquestes latituds es convertix en la columna vertebral al voltant de la qual gira la vida quotidiana de les gentes de la comarca. És un nucli geogràfic, econòmic, cultural, lingüístic, ecològic i històric.

Des del meu punt de vista, la comarca és la unitat fonamental de subdivisió geogràfica. Sempre es podran solucionar millor els problemes des del lloc on es creen, que no des d'un indret més o menys llunyà, on no es coneixen ben bé les repercussions o l'alcanç tant dels problemes com de les mesures adoptades.

Hi ha nombrosos motius d'unió per a la nostra comarca.

El primer d'ells és el geogràfic: tots els pobles que la componen es troben a les valls que forma el Vinalopó al seu curs mitjà. Aquesta unitat geogràfica, i valga la redundància, té una gran importància tant econòmicament com social. Un exemple clar, d'aquest raonament, a la vida moderna podria

● A tota la comarca existeixen unes peculiaritats comuns en el parlar que fan una altra raó de la delimitació territorial

ser el de les comunicacions de gran repercussió en el desenvolupament d'aquesta zona, i que afecta per igual tots els pobles.

Altres temes, que sovint va íntimament relacionat amb l'anterior, és l'econòmic. L'Economia depèn en gran part de les comunicacions, encara que els efectes d'aquestes no són totalment determinats. L'economia dels distints pobles de la comarca està fortament relacionada, de tal manera que les decisions que sobre aquesta matèria es poden prendre s'han de fer de forma conjunta, tant si parlem de la indústria com si ho fem de l'agricultura. Així mateix, les relacions comercials han estat de sempre i són ben importants.

Hi ha problemes tan propis d'aquí com poden ser el de l'aigua, el raïm, el calçat o el de les "ramblades", cal una unitat comarcal per una millor discussió i resolució dels problemes, que a més a més afecten sempre a tots al mateix temps; i que la seua planificació comarcal podria prevenir i corregir d'una forma més segura. Una major cooperació i solidaritat entre els nostres pobles beneficiaria tothom.

D'altra banda, la comarca també és, de fet, una unitat cultural. Hi ha un creixent trànsit cultural entre les distintes parts de la comarca; i quan dic cultural, englobe també a tot el món

esportiu. En aquest camp, encara que ja hi existesqui un nutritiu paquet d'activitats, caldria potenciar més la relació comarcal. A nivell d'escoles, a part dels campionats esportius que tots els anys es fan, hauria d'haver-hi un major contacte i coneixement dels distints indrets de les comarques, així com de les diverses peculiaritats que les caracteritzen i que al mateix temps les unixen.

Hem de potenciar l'aparició de publicacions comarcals, així com la dels mitjans radiofònics i de tot tipus d'innovacions tecnològiques d'aspecte comunicatiu que reforcin els llaços d'unió comarcal. Tot això seria molt convenient que es fes potenciant la nostra cultura i personalitat, per la

● L'economia dels distints pobles de la comarca està fortament relacionada i les decisions sobre aquesta matèria s'han de prendre conjuntament

qual cosa cal que siga en la nostra llengua.

Altres aspectes culturals que també cal remarcar és l'històric. De tot el món és coneguda la gran tradició històrica comuna que al llarg del temps ens ha caracteritzat. Hi ha un bon nombre d'estudis i investigadors, tant de dins com de fora de la comarca, que acrediten aquesta història comuna. Els arxius dels distints ajuntaments, així com la rica cultura popular, estan plens d'anècdotes i històries comunes als distints pobles. Hi ha també una

llarga llista de sanes relacions i rivalitats, tan normals entre els pobles veïns.

Ens trobem a una zona netament valenciano-parlant, amb només dues illes castellano-parlants incrustades en els dominis comarcals per diverses raons històriques: per una banda Asp i Montfort, i per l'altra, Elda. El valencià es converteix, doncs, a aquestes terres, en altre motiu coesionador i d'unió, però al mateix temps, també de reivindicació i de defensa de la nostra cultura i patrimoni històric.

El nostre és un enclau molt característic del domini catalano-parlant des del punt de vista lingüístic. A tota la comarca existixen unes peculiaritats comunes en el parlar que en fan un altra raó de delimitació territorial. Als nombrosos llogarets dels termes municipals de Petrer, Monòver, Novel·la, la Romana del Tarafa, el Pinós, l'Alguenya, el Fondó de les Neus i el Fondó dels Frares, així com als llocs de penetració dels agricultors de la comarca en terres murcianes, com són en general el Carxe (o Raspai), la Torre del Rico, la Canyada de la Llenya, i la Sarsa, existeix un parlar molt típic i característic que integra una varietat dialectal de la zona.

Com ja he dit abans, hem de fer un esforç per difondre una cosa que és tant de nosaltres com és la nostra llengua, i en la qual s'expressa tota la nostra cultura i personalitat, tant comarcal com de poble. És el més preat patrimoni que tenim.

Cal que ens acostumem a valorar la nostra cultura i preocupar-nos més de la seua protecció, així com de la seua correcta utilització; pel contrari arribarà un dia en què el món i nosaltres mateixos haurem d'arrepentir-nos de la pèrdua d'un dels majors tre-

Papers pintats

Marcas i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

sors de la humanitat: les llengües. Espere, i realment crec, que a la nostra no li passarà això mai.

Tenim un gran deute ecològic amb el Vinalopó com a riu. A voltes mire amb prou llàstima el riu que ha creat i dona nom a les Valls del Vinalopó Mitjà, i pense quan bonic podria ser i la riquesa ecològica que podria albergar, i en què ho hem convertit: una escombrera de residus industrials.

Ja va sent hora que les distintes administracions locals així com l'opinió pública es mentalitze d'aquest greu problema que patim. El Vinalopó pot ser un lloc bonic de reunió i d'expansió popular dels pobles de la seua vora; a més a més d'un refugi ecològic comarcal. Personalment, crec que la societat moderna és totalment

● Hem de potenciar l'aparició de publicacions comarcals, dels mitjans radiofònics i de tot tipus d'innovacions tecnològiques que reforcin els laços d'unió comarcal

compatible amb el respecte del medi ambient.

El Vinalopó és també un important nucli arqueològic, que cal conservar i protegir correctament. La gran riquesa que pot estar guardada gelosament sota el seu llit, pot ser d'incalculable valor per conèixer un poc més la

història dels nostres avantpassats, i així saber més de nosaltres mateixos.

Igual que a tants altres llocs, un riu, una costa o qualsevol altra definició geogràfica constitueix un nucli al voltant del qual gira tota la vida cultural i econòmica d'una comarca, i, aquí, el Vinalopó hauria de convertir-se en el centre neuràlgic de la cultura i de l'economia d'aquesta comarca.

La unitat més real i vàlida per la nostra societat és, per a mi, la comarca. Des d'aquesta unitat estructural es poden defensar millor els nostres interessos. De tota manera el desenvolupament progressiu de la societat ha de fer-se de forma racional, en total harmonia amb el nostre entorn, ja que per la seua pròpia supervivència, l'Home ha de respectar la Natura. ■

HIPOTECA DE CABÒRIES

AQUEST VUITANTA-NOU QUE ACABAM D'ENCETAR...

RAFEL CRESPI

Pareix que en la qüestió dels anys hi ha discriminacions. Uns, a l'hora de néixer, ja són més venturosos que els altres. Així, per a molts, el noranta-dos serà un any que neixerà, per dir-ho d'algun manera, amb un pa davall el braç. Fins i tot, n'hi ha d'optimistes que pensen que el durà ja untat de so-brassada...

En canvi, aquest vuitanta-nou que acabam d'encetar, sense saber per quina cera del Corpus, ha vingut al món sense pena ni glòria. Fins i tot, ni que sigui per una vegada, als nacionals espanyols els ha agafat a contrapèl ja que, essent els galls d'Europa, veuen que no poden caponar gaire perquè tenen el seu galliner prou esvalotat...

De res li val, al 89, esser la cloenda de la dècada dels 80, la dècada del "milagro español" que en diran els cronistes oficials.

No té, el 89, ni olimpíada, ni Mundial de Futbol, ni Centenario, ni

Mil·lenari. Per no tenir, sols no té cap fill putatiu desvalgut per qui intercedir davant la conjunció planetària -any internacional de...- Davant aquestes migrades perspectives, davant un any quasi setmesó, sembla que no ens veiem legitimats a demanar-li massa miracles. I així, per la nostra dissort haurem de suportar, un any més, un Govern Balear encaparrostat només a captar turistes de bossa eixuta per les europes a canvi d'un bocinet de terra verge i submissa i una ampla carretera on fins i tot s'hi pot trobar una mort instantània a un molt mòdic preu. També haurem de suportar un govern estatal arrogant que aquí té una sucursaleta que hi exerceix d'oposició, però que transpua la mateixa arrogància i que les "grossíssimes responsabilitats de govern" -genial vers monorímic de J. Moll- justifiquen les vexacions més alienables: Cabrera parc no nacional, No a l'ampliació de Compe-

● També haurem de suportar un govern estatal arrogant que aquí té una sucursaleta que hi exerceix d'oposició

tències, expoliació continuada de les nostres senyes d'identitat...

Potser davant tanta feblesa còsmica amb què el 89 ens gratifica, ens haurem de conformar en què algunes anècdotes com les passades el 88 no es repeteixin gaire.

Una d'elles podria esser que l'efecte Olano no es notàs a TVE/B. Que no passàs allò que passà un dia a les darreries d'any al programa "mà de metge" on cap dels especialistes convidats -eminentes galens illencs- sabia parlar català; amb l'agreujant que, quan telefonà una senyora i veient que no l'entenien i poc esforç feien per entendre-la, girà la llengua, cosa que va esser obsequiada amb un clar i llampanant "Sí, mejor-" per part de l'il·lustre doctor. No hi havia a tot Balears ni un sol metge que parlàs català? No crec que fos un lapsus. Simplement demostra la poca sensibilitat del nou directori de TVE/B, així com també el demostra el fet que quan fan una entrevista al carrer, el reporter s'adreça

• Als nacionalistes espanyols el 89 els ha agafat a contrapèl ja que, essent els galls d'Europa, veuen que no poden caponar gaire

d'entrada en castellà a tothom. Així, mai no redreçarem el país.

Potser la segona anècdota és més greu. Segons l'Estatut, un administrat de les Illes té dret adreçar-se a l'administració en català. Bé, doncs, a les acaballes de l'any, més d'una persona rebé una telefonada del MEC dient que presentassin de bell nou un certificat de notes en castellà perquè el que

havien presentat en català, "En Madrid -on pobrets curterrons cosmopolites- no lo habían entendido", segurament anaven massa atrefegats amb les "grossíssimes responsabilitats de govern". Aquest fet em sembla molt greu perquè per aquesta senzilla regla de tres, els ciutadans catalanoparlants som uns ciutadans de segona, uns ciutadans que hem de saber en tot moment, si no ens volem passar mitja vida anant a cercar certificacions traduïdes, si un paperet anirà a Madrid o romandrà ací. I això sí que és discriminació per motius de llengua, una discriminació consentida i tolerada, ergo Socialisme i Autonomia només és una farsa esperpèntica, una dissortada màscara d'un carnaval macabre.

Potser, si actes com aquest no es repetissin massa sovint, no fossin mo-

neda corrent, i si no fos demanar massa que les administracions s'adreixin majoritàriament en català als ciutadans, si la premsa es comprometés d'una vegada amb el país i el poble i no fos una granja de gonellistes, si l'escola fos lliurement i sense traves en català, potser, un cop inaugurada la dècada dels noranta, tot i anant de rebaixes, no tornaria a sentir aquestes paraules pronunciades per un pare, castellanoparlant i d'aparença clara de classe baixa, que així s'adreçava al fill, devers la plaça de Cort:

-“Es que no teneis cojones de salios d'una classe de catalán, aquí no se habla catalán, aquí mallorquín qu'etamo en España”.

És que la primera cosa que aprenen és la dolentia. ■

TEMPS MODERNS

EL SEXE EN ELS TEMPS DE LA SIDA

JOAN COMPANYY SIQUIER

El temps canvien, el que ahir pensàvem que era una bona norma de conducta ara resulta que és absolutament nefasta. Tot es compon, recompon i capgira, el que ahir era veritat, avui és mentida,... són aquestes algunes de les dites que tots en una o altra ocasió

hem fet servir un poc a la impensada, sense adonar-nos de tot el rerafons que hi ha al darrera d'unes frases no desproveïdes d'una forta dosi de banalitat.

Pel que sembla, el sexe sempre haurà d'anar acompanyat

d'una tèrbola aureola de conseqüències perilloses i letals; fins ara el pànic al sexe el produïen les anomenades malalties venèries; la imatge d'un Schubert irremeiablement remenjat per una sífilis que el conduiria a la mort ens venia sempre a la memòria i, alleujats, la

Felcojería Española S.L.

FUNDADA EL 1885

Colon, 12
Tels. 72 15 63 - 72 43 44

PALMA

Pl. Sant Antoni, 28
Tel. 71 43 69

• De confirmar-se les tesis més pessimistes sobre la síndrome de la SIDA, no quedarà res d'una revolució sexual dibuixada amb els colors de la utopia

contrastàvem amb els nostres dies on la sífilis, tot i ser una malaltia greu, havia perdut el seu caràcter fatal i irremeiable..., totes les malalties venèries no tenien altra conseqüència que el d'una cosa molesta i desagradable, però res més. Totes les publicacions que tocaven el tema sexual feien una apologia de la llibertat d'imaginació i de comportament en el llit: les més variades, complicades i "prohibides" postures i actuacions eren qualificades com a exquisideses pròpies d'un gust refinat, i d'això precisament es tractava: d'ésser com més refinat millor. Tots els manuals de divulgació sexològica, fins i tot les obres més a l'abast del gran públic, feien una apologia d'aquesta llibertat i d'aquests "refinaments"; totes aquestes lliçons les aprenguerem molt bé, fins i tot coneixíem el senyor de Sade com "el diví marquès"; tot ho teníem ben après, i no dubtàvem, ni per un moment, que aquest era el camí per assolir un futur i un progrés que creïem absolutament units, tots llegírem Reich, i fèiem ús quan ens convenia de les seves lliçons sobre la monogàmia, la poligàmia, la família i el feixisme...

Però en aquests darrers anys ha aparegut un fenomen que ho està trastornant tot, que si no s'hi troba un prompte remei pot suposar, a més de les conseqüències de tota pesta, un capgirament de les relacions humanes, una vertadera revolució sexual en sentit invers. Per tenir una intuïció de tot això

només cal llegir l'apocalíptic i oportunista llibre "Crisis. Heterosexual behavior in the age of Aids" dels coneguts sexòlegs americans Mesters and Johnson, traduït al castellà, no sense mala fe, per "El sexo en los tiempos del Sida". Aquests senyors ens presenten un panorama absolutament desolador: l'únic remei preventiu (que no sigui preventiu no n'hi ha cap) en contra de la Sida és l'abstinència o l'absoluta monogàmia matrimonial.

Pel que sembla els temps de les disbauxes ja han acabat, uns nous i incerts horitzons s'albiren en un futur que s'entreveu molt di-

• Tots llegírem Reich i fèiem ús de les seves lliçons sobre la monogàmia, la poligàmia, la família i el feixisme

ferent d'aquell que imaginàvem (de manera més o menys ingènua) amb els colors de la llibertat i de la manca de prejudicis.

Davant tota aquesta allau d'informacions tremendistes que ens assetgen no sembla que hi hagi millor manera de reaccionar que la prudència; tal volta, esperem-ho, tot això no serà altra cosa que un malson passatger, com amb tot, el temps farà sa llei, i si els apocalíptics tenen raó, que Déu ens trobi confessats!.

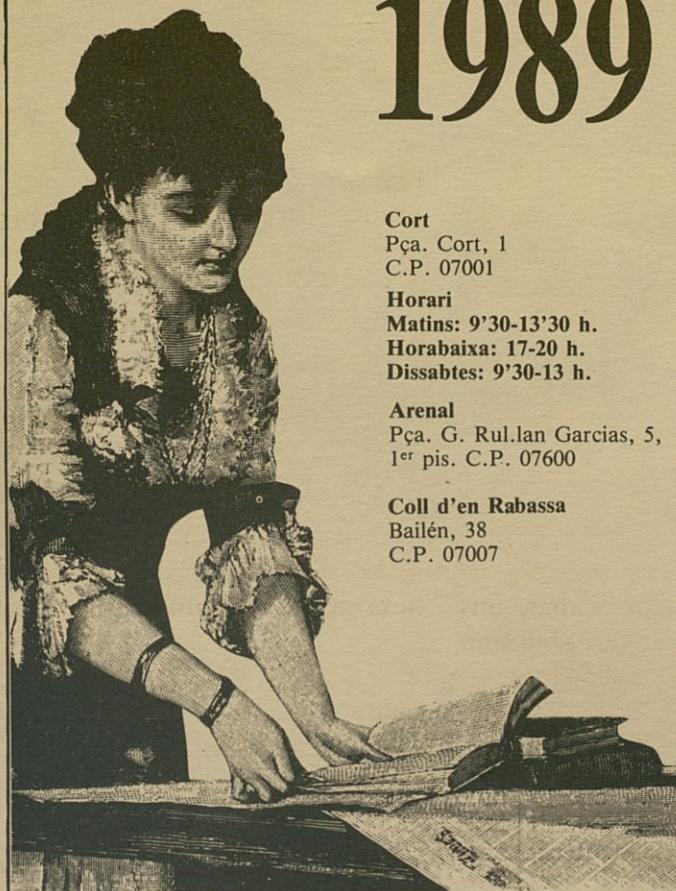
De totes maneres hom podria pensar que la història com a progrés sembla posada absolutament en qüestió per una simple i modesta mala mutació d'un virus que ha sorgit sense que ningú sàpiga d'on; totes les elucubracions intel·lectuals de les més preclares i honestes intel·ligències que tenim a bé col·locar en el costat dels que

han lluitat i contribuït al progrés de la humanitat, doncs bé, totes aquestes elucubracions sembla que tan sols queden en això quan apareix un simple, modest i insignificant virus, però que té força per capgirar tota una concepció del món àrduament assolida; ja no és solament l'anada cap enrera en els terrenys de la narrativa, de l'arquitectura o de l'art en general, ara es tracta -curiosa coincidència- d'un retorn forçat a una família tradicional i atàvica, i a un matrimoni que ja es torna dibuixar com a sagrat i revestit de tots els atributs més encomiables i profitosos.

Davant la constatació de les conseqüències de la Sida, què en quedarà d'una moral sexual més o menys permissiva?, fins a quin punt poden conviure aquesta i una realitat tan punyent com és el HIV (virus d'immunodeficiència humana)?

Tota aquesta tramoia que s'ha alçat entorn de la Sida, al marge de si hi ha tant com alguns diuen o insinuen, fa pensar amb la característica de provisionalitat de la nostra existència i de tot l'entorn que hem bastit al seu voltant; tot l'edifici ideològic -perdoneu-me l'expressió- que havíem construït sembla trontollar en aquests moments. De confirmar-se les tesis més pessimistes sobre la síndrome no en quedarà res, o molt poc, d'una revolució sexual dibuixada amb els colors de la utopia.

Davant aquesta possibilitat (?), la lluita per la llibertat, per la igualtat, pel progrés de la humanitat en definitiva, no se m'apareixen d'altra manera que amb el color del voluntarisme i l'autojustificació en un món on no hi ha res de justificable perquè tampoc hi ha res d'injustificable. ■

1989 BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

Cort
Pça. Cort, 1
C.P. 07001

Horari
Matins: 9'30-13'30 h.
Horabaixa: 17-20 h.
Dissabtes: 9'30-13 h.

Arenal
Pça. G. Rul. Ian Garcias, 5,
1er pis. C.P. 07600

Coll d'en Rabassa
Bailén, 38
C.P. 07007

Son Rapinya
Lago Bañolas, s/n.
C.P. 07013

Son Ximelis
Cabo Blanco, s/n.
C.P. 07011

Rafal Vell
Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

Genova
Barranco, 2
C.P. 07015

Establiments
Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

Sant Jordi
Bauçà, 31
C.P. 07199

Blanquerna
San Joaquin, 9
C.P. 07003

Son Gotleu
Regal, 105
C.P. 07008

Sa Indioteria
Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

Poligon de Llevant
Ciudad de Querétaro, 3
C.P. 07007

Molinar
Xadó, 7
C.P. 07006

Horari
Dilluns a divendres: 15-21 h.
Dissabtes: 10-14 h.

AJUNTAMENT DE PALMA

International House

Activitats socials i culturals
Viatges d'estudi

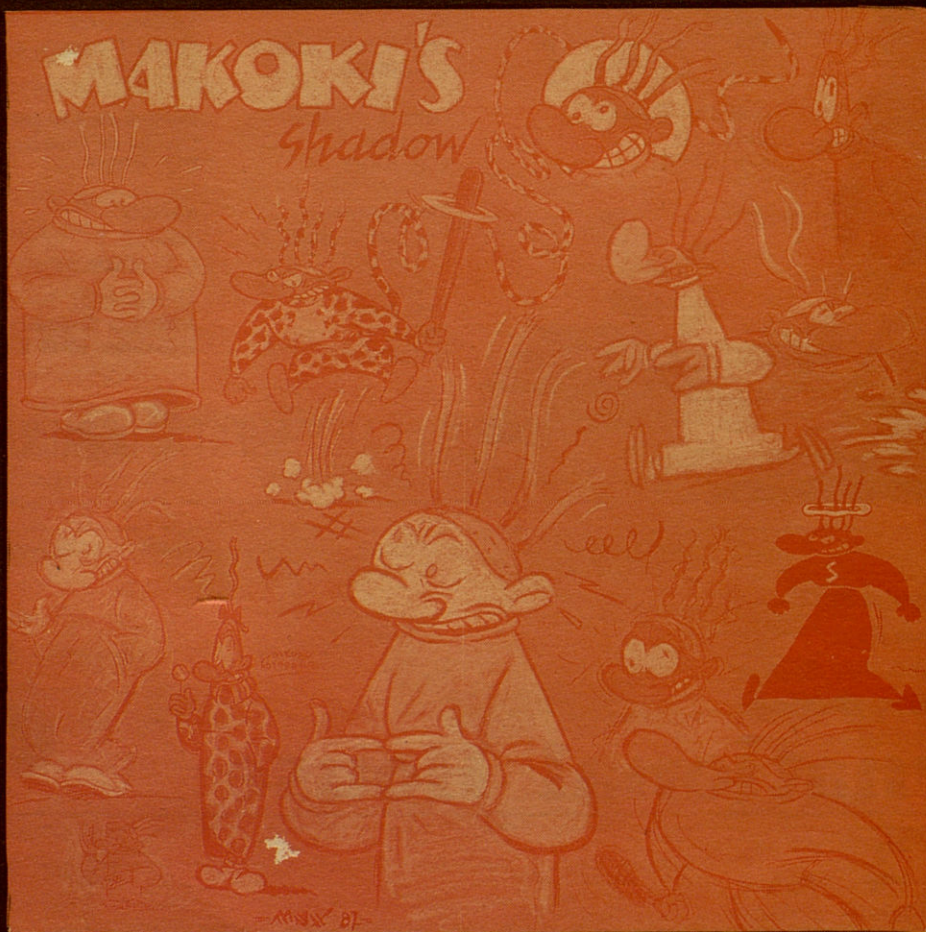
Centre oficial dels exàmens per a professors
de la Universitat de Cambridge i del Royal
Society of Arts.

Cursos d'Anglès
Cursos d'idioma i metodologia per a
professors

Centre oficial d'exàmens de la Universitat
d'Oxford.

Pg. Mallorca, 36 - Telèfon 72 64 08 PALMA DE MALLORCA
Barcelona - Girona - Mataró - Palma de Mallorca - Reus
Sabadell - Tarragona- Terrassa - València

Deu anys de **MAKOKI**

CAPELLA DE LA MISERICÒRDIA
PALMA

Del 23 de gener a l'11 de febrer de 1989

CONSELL INSULAR
DE MALLORCA

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"